

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ТРЕТИОТ КВАРТАЛ ОД 2017 ГОДИНА***

декември 2017 година

СОДРЖИНА

Резиме	4
I. Структура на банкарскиот систем	7
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем.....	8
II. Ризици во банкарското работење.....	10
1. Кредитен ризик	11
1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките	12
1.2 Капацитет на банките за справување со евентуалните загуби од нефункционалните кредити	15
1.3 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик	16
1.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик.....	22
2. Ликвидносен ризик.....	23
2.1 Динамика и состав на ликвидните средства	24
2.2 Показатели за ликвидноста	31
2.3 Рочна структура на средствата и обврските	32
2.4 Стрес-симулации за ликвидносни шокови	33
3. Валутен ризик	35
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.....	39
5. Ризик од несолвентност	43
5.1 Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите.....	44
5.2 Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем.....	46
5.3 Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем.....	47
5.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.	48
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	50
1. Активности на банките	51
1.1 Кредити на нефинансиските субјекти	52
1.2 Депозити на нефинансиските субјекти.....	55
1.3 Останати активности	59
2. Профитабилност	63
2.1 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем.....	63

2.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон	67
АНЕКСИ	69

Резиме

Во третиот квартал од 2017 година, во услови на постепено стабилизирање на очекувањата на домашните економски субјекти, вкупните активности на македонскиот банкарски систем продолжија да растат (кварталниот раст изнесува 0,2%), но забавено во однос на претходниот квартал и во однос на истиот период од минатата година. По минималниот раст на депозитната активност кај банките во вториот квартал од 2017 година, растот на депозитите од нефинансиски субјекти забрза во третото тримесечје од годината, но зголемувањето е прилично скромно (0,4%). Растот на депозитите произлегува од депозитите на домаќинствата, при натамошно намалување на корпоративните депозити. Склоноста за штедење во домашна валута, којашто беше намалена како последица од домашната политичка криза во 2016 година, бавно се враќа, што се согледува преку скромниот раст на денарските депозити од домаќинствата (0,2%). Генерално, скромниот раст на активностите на банките ја потврдува важноста на депозитите за нивното финансирање, чиј потенцијален раст многу зависи од случувањата и настапот на банките на депозитниот пазар и одржувањето на довербата кај домашните депоненти.

Кредитниот раст продолжи и во третиот квартал од 2017 година (0,3%), но зголемувањето е побавно во споредба со претходниот квартал (2,2%). Растот на кредитната активност произлегува од денарските кредити на домаќинствата, при намалена кредитна поддршка за корпоративните клиенти. Во услови на скромни промени кај кредитната и депозитната активност, во третиот квартал од 2017 година, повеќе дојдоа до израз промените на некои други ставки од билансите на банките. На страната на актива, забележителен е растот на краткорочните пласмани кај странски банки (14%), при истовремено намалување на вложувањата во хартии од вредност (-5,3%). На страната на пасивата, повисокиот финансиски резултат во третиот квартал од 2017 година (и покрај неговиот пад на годишна основа) го определи растот на вкупниот финансиски потенцијал на банкарскиот систем. Истовремено, обврските кон матичните субјекти на банките забележаа пад во третиот квартал од 2017 година (-12,2%), имајќи го предвид очекуваниот привремен карактер на растот на овие обврски остварен во второто тримесечје од годината (за потребите за исплата на дивиденда).

Показателите за остварување на кредитниот ризик се одржаа на стабилно ниво. Вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем се намалија за 2,0%, на квартална основа, што е најмногу резултат на затворањето на нефункционални побарувања од нефинансиски друштва со преземање на средства, коишто биле воспоставени како обезбедување за тие побарувања. Преземениот имот беше продаден, со капитална добивка, веќе во октомври, а учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансискиот сектор забележа извесно квартално намалување (од 0,2 процентни поена) и достигна ниво од 6,6%. Намалувањето на учеството на нефункционалните во вкупните кредити беше присутно во сегментот на нефинансиски друштва (ова учество изнесуваше 10,4% на 30.9.2017 година), каде нефункционалните кредити забележаа побрз квартален пад, во споредба со намалувањето на кредитната активност на банките кон овие клиенти. Наспроти тоа, нефункционалните кредити на домаќинствата бележат забрзан раст (присутен уште од почетокот на 2017 година), што при истовремено зголемување на пролонгираните кредити и на кредитите кај кои задоцнувањето е помеѓу 61 и 90 дена, укажува на потребата од повнимателно следење и на ова портфолио. Сепак

повисокиот кредитен раст кон домаќинствата го одржува учеството на нефункционалните во вкупните кредити на стабилно ниво (2,6%, на 30.9.2017 година). Високата покриеност на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста (78,3%), при задоволителен обем и квалитет на сопствените средства на банките ги ограничува ризиците од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити за солвентноста на банките.

Ликвидноста на банкарскиот систем е на задоволително ниво, отсликано преку релативно стабилното учество на ликвидните средства во вкупната актива и задоволителната покриеност на краткорочните обврски и депозитите од домаќинства со ликвидните средства. Во третиот квартал од 2017 година, во услови на забавен раст на вкупните извори на финансирање, ликвидните средства на македонскиот банкарски систем забележаа скромно намалување (-0,5%), и покрај забавениот квартален раст на кредитната активност на банките. Малиот квартален пад на ликвидните средства предизвика минимално намалување на показателите за ликвидноста на банкарскиот систем, присутно само кај показателите за денарската ликвидност. Наспроти тоа, во третиот квартал од 2017 година, дојде до стеснување на јазот меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност, во поголем дел од анализираните рочни сегменти, но најмногу во сегментот до седум дена.

Показателите за профитабилноста на банкарскиот систем во првите девет месеци од 2017 година и натаму се на солидно ниво, и покрај оствареното намалување во споредба со истиот период од 2016 година. Добивката на банкарскиот систем забележа извесен пад на годишна основа, за првпат по шестгодишниот континуиран висок раст. Намалениот финансиски резултат е последица на зголемениот трошок за исправка на вредноста на финансиските средства, како и на прилично забавениот раст на нето каматните приходи, пред сè заради поголемиот пад на нето каматните приходи од нефинансиските друштва, но и позначителното забавување на растот на овие приходи од домаќинствата. Оттука, невообичаено за традиционалниот македонски банкарски систем, во првите три квартали од 2017 година некаматните приходи на банките, особено нето-приходите од провизии и надоместоци, имаа највисок придонес во растот на вкупните приходи од редовно работење, кој изнесуваше две третини. Сепак, банките и натаму испорачуваат високи стапки на поврат на просечниот капитал и на просечната актива, од 12,6% и 1,4%, соодветно. Воедно, на годишна основа, оперативната ефикасност на банките забележа подобрување, при што оперативните трошоци зафаќаат половина од вкупните приходи од работењето (подобрување за половина процентен поен).

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем се зголемија во третиот квартал од 2017 година, што е пред сè резултат на растот на капиталните позиции, во услови на прилично скроман раст или дури и намалување на одделните категории активности. Растот на сопствените средства, заради издавањето нови субординирани инструменти, при истовремено намалување на активата пондерирана според ризиците, како последица на помалата кредитна активност со нефинансиските друштва, овозможија подобрување на стапката на адекватност на капиталот до ниво од 16,2%. Дополнително на обврската за исполнување на заштитниот слој за зачувување на капиталот¹, согласно со регулативата, почнувајќи од 30.9.2017 година, системски

¹ Почнувајќи од 1 март 2017 година, банките се обврзани постојано да го исполнуваат овој заштитен слој на капиталот, во висина од 2,5% од активата пондерирана според ризиците.

значајните банки (вкупно седум на број) се обврзани да исполнат барем половина од утврдениот заштитен слој на капиталот за системски значајни банки. Овој износ на заштитен слој на капиталот ангажираше дополнителни 3,9% од сопствените средства на банкарскиот систем (овие банки се обврзани, во целост, да го исполнат утврдениот заштитен слој на капиталот за системски значајни банки најдоцна до 31.3.2018 година). Резултатите од спроведеното стрес-тестирање во овој квартал ја потврдуваат стабилноста на банкарскиот систем и неговата отпорност на шокови, при што адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од извршените симулации.

Сумирано, во третиот квартал од годината се одржаа стабилноста и отпорноста на банкарскиот систем, што се темели пред сè на неговата задоволителна ликвидносна позиција и стабилна и висока солвентност, иако сè уште се слаби остварувањата кај основните банкарски активности, кредитната и депозитната активност.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.9.2017 година, бројот на банките во Република Македонија остана ист во однос на претходниот квартал и изнесуваше петнаесет банки. Бројот на банки во претежна странска сопственост (единаесет банки) и бројот на подружници на странски банки (шест банки), исто така, не се промени.

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 30.9.2017 година)
во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	11	35.121	70,1%	309.636	70,3%	223.052	78,1%	221.925	69,4%	17.307	74,7%	5.311	89,2%
- подружници на странски банки	6	30.347	60,6%	254.136	57,7%	182.934	64,1%	183.558	57,4%	14.480	62,5%	5.091	85,5%
- Австрија	1	2.344	4,7%	17.347	3,9%	12.322	4,3%	10.625	3,3%	906	3,9%	60	1,0%
- Бугарија	1	1.199	2,4%	8.629	2,0%	5.682	2,0%	6.619	2,1%	382	1,6%	17	0,3%
- Грција	1	11.460	22,9%	83.552	19,0%	62.078	21,7%	66.315	20,8%	5.364	23,2%	2.266	38,1%
- Словенија	1	7.756	15,5%	71.603	16,2%	49.660	17,4%	55.927	17,5%	4.389	18,9%	1.998	33,6%
- Турција	1	4.612	9,2%	39.650	9,0%	27.321	9,6%	22.506	7,0%	1.753	7,6%	531	8,9%
- Франција	1	2.976	5,9%	33.355	7,6%	25.872	9,1%	21.567	6,7%	1.687	7,3%	219	3,7%
- останати банки во претежна странска сопственост	5	4.774	9,5%	55.500	12,6%	40.117	14,1%	38.367	12,0%	2.827	12,2%	220	3,7%
- Бугарија	2	1.796	3,6%	17.871	4,1%	12.288	4,3%	13.063	4,1%	952	4,1%	124	2,1%
- Германија	1	2.222	4,4%	21.369	4,8%	16.990	6,0%	13.510	4,2%	1.079	4,7%	286	4,8%
- Швајцарија	2	757	1,5%	16.260	3,7%	10.839	3,8%	11.794	3,7%	796	3,4%	-189	-3,2%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	14.988	29,9%	131.037	29,7%	62.407	21,9%	97.646	30,6%	5.855	25,3%	641	10,8%
- приватна сопственост	3	12.523	25,0%	117.947	26,8%	62.407	21,9%	97.646	30,6%	5.687	24,6%	559	9,4%
- државна сопственост	1	2.465	4,9%	13.090	3,0%	0	0,0%	0	0,0%	168	0,7%	83	1,4%
Вкупно:	15	50.109	100,0%	440.672	100,0%	285.458	100,0%	319.570	100,0%	23.162	100,0%	5.952	100,0%

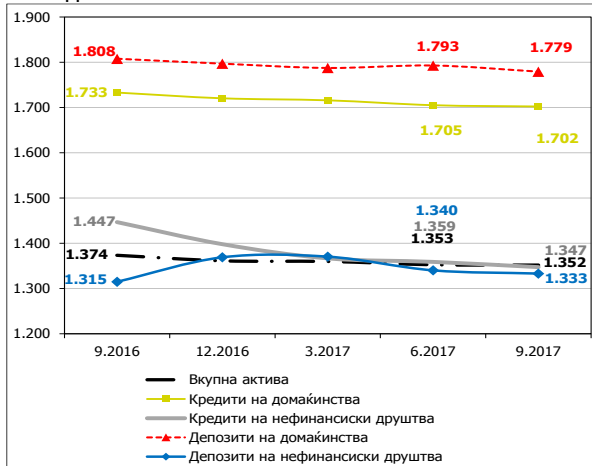
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.9.2016_ - 30.9.2017 година).

Во третиот квартал од 2017 година, банките во претежна странска сопственост го зголемуваат учеството во сите поважни позиции од билансите на банките, а нивното учество и натаму е највисоко кај кредитната активност (78,1%) и финансискиот резултат (89,2%). Во третиот квартал од 2017 година, пазарното учество на банките во претежна сопственост на странски акционери бележи позначително зголемување во вкупниот финансиски резултат (за 3 процентни поени) и во вкупните приходи (за 1,1 процентни поени).

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата во банкарскиот систем мерена според Херфиндаловиот индекс², продолжува да се движи по надолна линија. Нивото на концентрација се намалува кај сите анализирани категории активности, со што индексот е во рамките на прифатливите вредности³ веќе четврти квартал по ред. Показателите за учеството на трите и петте најголеми банки во системот во одделните категории на активности бележат мали промени (помали од 1 процентен поен), со исклучок на нивните учества во финансискиот резултат, коишто на квартална основа, се поголеми за 5 и 2,5 процентни поени, соодветно.

Табела бр. 2

Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите (CR3) и петте (CR5) најголеми банки во проценти

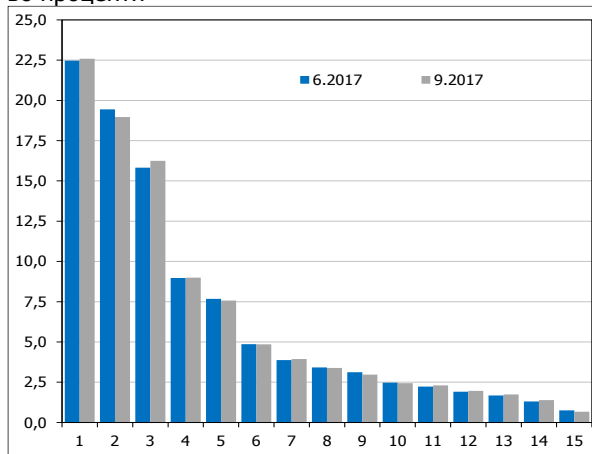
Позиција	30.09.2017		30.06.2017	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	57,8	74,4	57,7	74,4
Кредити на домаќинства	61,9	79,0	62,2	79,1
Кредити на нефинансиски друштва	52,4	72,7	53,1	73,3
Депозити на домаќинства	70,0	79,5	70,4	79,8
Депозити на нефинансиски друштва	51,7	76,9	51,1	77,3
Финансиски резултат*	80,1	90,9	75,1	88,4
Вкупни приходи*	62,2	77,1	62,2	76,8

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.9.2016 - 30.9.2017 година).

Разликите во износот на активата помеѓу банките е висока. Пазарните учества на одделните банки во вкупната актива на банкарскиот систем останаа речиси на исто ниво како и на 30.6.2017 година, со исклучок на две банки од групата големи банки, чиешто учество расте. Десет банки чиишто поединечни учества се помали од 5%, заедно зафаќаат една четвртина од вкупната актива на банкарскиот систем. Распонот помеѓу банката со највисоко (22,6%) и банката со најниско (0,7%) учество, се продлабочи за 0,2 п.п. во овој квартал.

Графикон бр. 2 Учества на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

² Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата

$$HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$$

каде што S е учеството на секоја банка во

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

³ Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

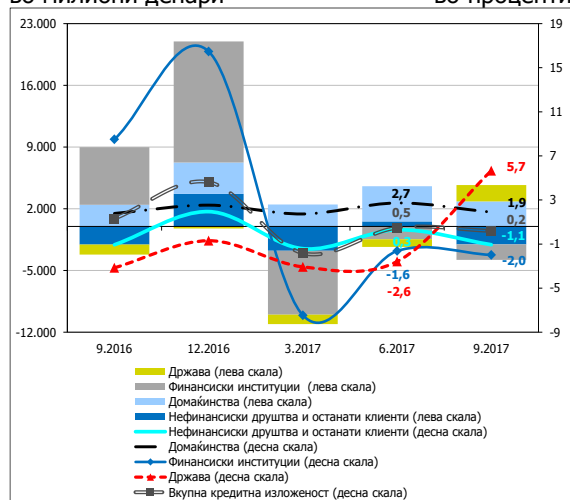
II. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Во третиот квартал од 2017 година, вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем се намалија за 2,0%, што е најмногу резултат на затворањето на нефункционалните побарувања од нефинансиски друштва со преземање на средства, коишто биле воспоставени како обезбедување за тие побарувања⁴. Ваквите движења овозможија намалување за 0,2 процентни поена, на учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансискиот сектор, којшто на 30.9.2017 година изнесува 6,6%. Намалувањето на стапката на нефункционални кредити⁵ беше присутно во сегментот на нефинансиски друштва, каде што нефункционалните кредити забележаа побрз квартален пад, во споредба со намалувањето на кредитната активност на банките кон овие клиенти. Наспроти тоа, нефункционалните кредити на домаќинствата бележат забрзан раст (којшто е присутен уште од почетокот на 2017 година), со истовремено зголемување на пролонгираните кредити и на кредитите кај кои задоцнувањето е помеѓу 61 и 90 дена, што укажува на потребата од повнимателно следење на ова портфолио. Сепак, поради побрзиот кредитен раст во услови на поволни очекувања и оцени на банките за профилот на ризик на кредитната побарувачка на домаќинствата и нивната сè уште ниска задолженост, нема влошување на показателите за квалитетот на овој сегмент од кредитното портфолио. Високата покриеност на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста ги ограничува ризиците од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити за солвентноста на банките.

Графикон бр. 3
Квартален раст на кредитната изложеност според секторот во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2017 година, **вкупната кредитна изложеност** на банкарскиот систем се зголеми за 0,2% (или за 905 милиони денари) и достигна 464.210 милиони денари. Во овој квартал банките продолжија со солидната кредитна поддршка на домаќинствата (раст на кредитната изложеност за 2.839 милиони денари, или за 1,9%), иако во послаб обем во споредба со претходниот квартал. Намалената кредитна изложеност на банкарскиот систем кон нефинансиските друштва, во услови на солиден раст на новото кредитирање кон овој сектор⁶, произлегува од падот на нефункционалните кредити кон нефинансиските друштва, заради затворање

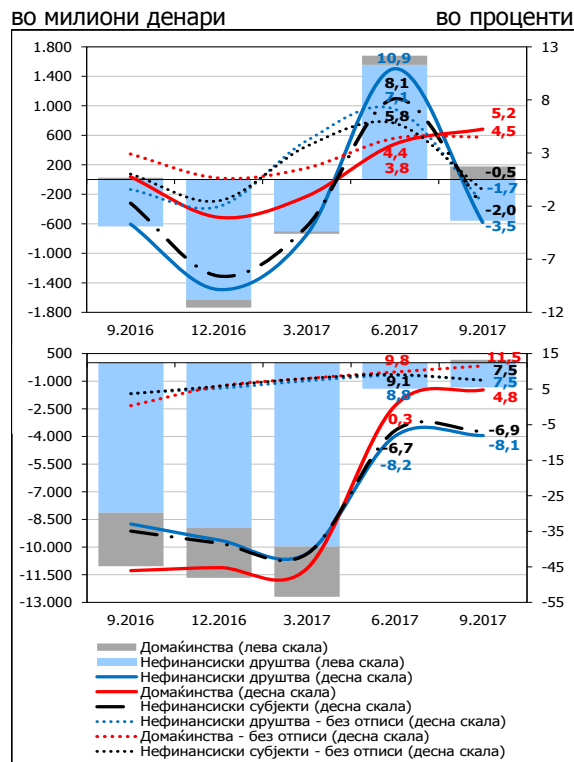
⁴ Во октомври 2017 година, овој преземен имот е продаден со капитална добивка.

⁵ Стапката на нефункционални кредити претставува учество на нефункционалните во вкупните кредити.

⁶ Вкупните новоодобрени кредити на нефинансиските друштва во третиот квартал од 2017 година се повисоки за 6,8% од новоодобрените кредити на овој сектор во вториот квартал од 2017 година.

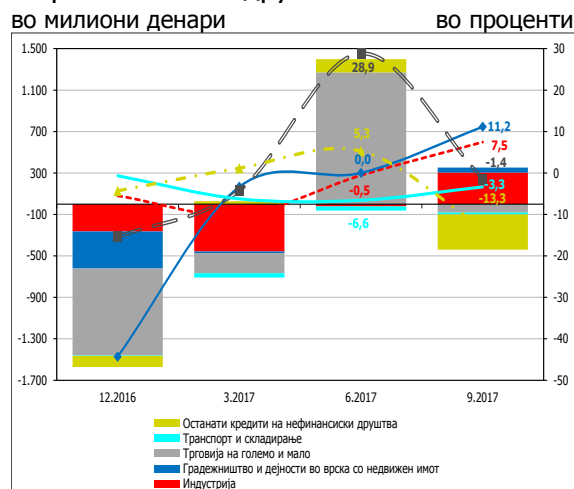

Графикон бр. 4
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на нефункционалните кредити
на нефинансиските субјекти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Согласно со регулативата, почнувајќи од 1.1.2016 година, банките се должни на редовна основа да ги отпишуваат сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години. Најголемиот отпис по оваа основа беше направен во јуни 2016 година.

Графикон бр. 5
Квартален раст на нефункционалните кредити на одделните дејности на нефинансиските друштва

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

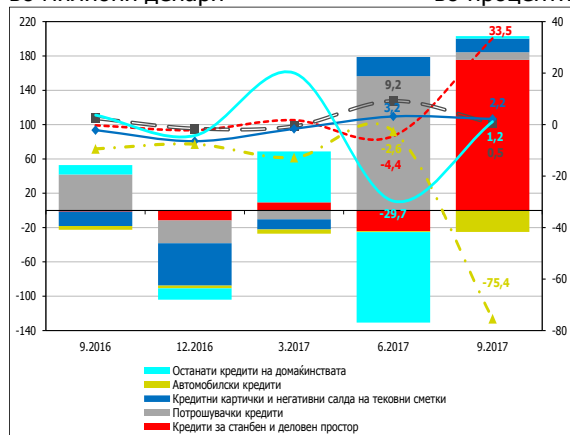
на нефункционалните кредити со преземање на обезбедувањето за овие кредити, а во помал дел е резултат и на наплатата на некои редовни изложености од дејностите „останата преработувачка индустрија“ и „дејности во врска со недвижен имот“. Во третиот квартал од 2017 година, банките пренасочија дел од вложувањата во благajнички записи и пласманите кај НБРМ во вложувања во државни записи. Ова влијаеше кон намалување на пласманите кај финансиските институции (за 1.757 милиони денари, или 2,0%) и истовремен раст на изложеноста кон државата (за 1.857 милиони денари или 5,7%).

1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем се намалија во текот на третиот квартал од 2017 година (за 2,0%), што беше концентрирано во сегментот на нефинансиски друштва (пад од 3,5%), а произлегува од затворањето на ненаплатени побарувања со преземање на средства понудени како обезбедување за овие побарувања. Преземениот имот потекнува од едно нефинансиско друштво од дејноста „градежништво“ и други помали нефинансиски друштва поврзани со него, коишто покрај во градежништвото се класифицирани и во дејноста „административни и помошни услужни дејности“. По пресечниот датум на овој извештај, банките коишто го имаа преземено имотот од оваа компанија извршија негова продажба и остварија капитална добивка. Доколку се из земе ефектот од овие активности, нефункционалните кредити на нефинансиските друштва всушност се зголемуваат на квартална основа што произлегува од влошената кредитоспособност на неколку поголеми клиенти од дејностите „прехранбена индустрија“, „производство на метали, машини, алати и опрема“ и „информации и комуникации“.

Графикон бр. 6
Квартален раст на нефункционалните кредити на одделните кредитни производи на домаќинствата во милиони денари во проценти

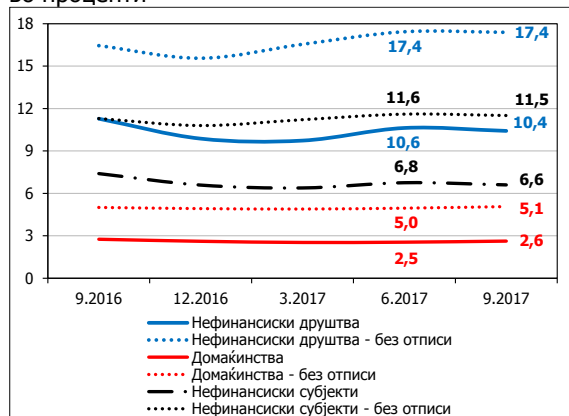

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај домаќинствата, кварталната стапка на раст на нефункционалните кредити дополнително забрза (5,2%) во однос на претходниот квартал. Воедно, ова претставува највисок квартален раст на нефункционалните кредити на домаќинствата во последните седум години, односно по 2010 година кога настапи постепено исцрпување на негативните ефекти од глобалната финансиска криза (2007 - 2008 година) и растот на нефункционалните кредити беше умерен.

Заклучно со крајот на третиот квартал од 2017 година, годишната динамика на нефункционалните кредити сè уште е под влијание на задолжителните отписи. Така, како последица на ефектот од отписите, нефункционалните кредити и натаму се намалуваат, но со изземање на нивниот ефект, годишниот раст на нефункционалните кредити забавува и на крајот на третиот квартал од 2017 година изнесува 7,5% (9,1% на 30.6.2017 година). Ваквата динамика главно е определена од нефункционалните кредити на претпријатијата (нивниот годишен раст изнесува 7,5%, наспроти 8,8% на 30.6.2017 година). Нефункционалните кредити на домаќинствата се зголемуваат и со вклучување на ефектот од извршените отписи, и тоа за 11,5% (9,8% на 30.6.2017 година). Двоцифрен годишен раст на нефункционалните кредити на домаќинствата беше последен пат забележан во екот на глобалната финансиска криза (2007 - 2008 година), што претставува дополнителен показател за можните растечки ризици од кредитите одобрени на овој сектор (особено со оглед на стабилниот раст на кредитирањето на домаќинствата, а при олеснети кредитни услови во доменот на барањата за воспоставување на обезбедување (коешто би можело да послужи како секундарен извор на наплата).

Графикон бр. 7
Стапка на нефункционални кредити на нефинансиските субјекти во проценти

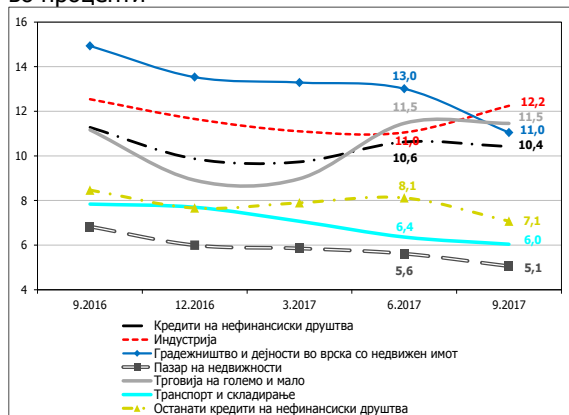
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските субјекти се намали за 0,2 процентни

поена во третиот квартал од 2017 година и се врати на нивото од крајот на 2016 година (6,6%).

Графикон бр. 8

Стапка на нефункционални кредити на нефинансиските друштва, по одделни дејности во проценти

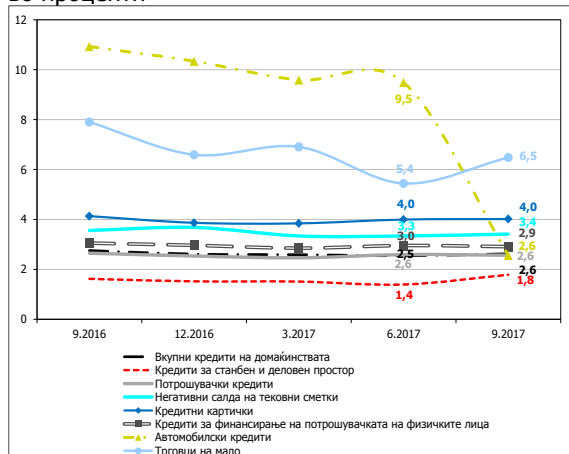
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај нефинансиските друштва, стапката на нефункционалните кредити се намали за 0,2 процентни поена, идентично како и кај вкупниот нефинансиски сектор. Ова намалување произлегува од посилниот квартален пад на нефункционалните кредити, во споредба со падот на вкупните кредити на нефинансиските друштва. На крајот на септември стапката на нефункционалните кредити изнесува 10,4%.

Според одделните дејности, стапката на нефункционалните кредити е највисока кај клиентите од дејностите „индустрија“, „трговија на големо и мало“ и „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“. Во третиот квартал од 2017 година, единствено кај кредитната изложеност кон дејноста „индустрија“⁷ се забележува позначително зголемување на стапката на нефункционалните кредити (за 1,2 процентни поена), што произлегува од забрзаниот квартален раст на нефункционалните кредити (7,5%) при истовремено намалување на вкупните кредити кон клиентите од оваа дејност (-3,0%). Соодветно влијание во оваа насока имаше и намалувањето на стапката на нефункционалните кредити кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“ како резултат на споменатото сметководствено затворање на нефункционални кредити со преземање на имотот понуден како обезбедување за ненаплатените побарувања, со што оваа дејност го изгуби „приматот“ на дејност со највисока стапка на нефункционални кредити (којшто го држеше почнувајќи од средината на 2014 година до 30.6.2017 година).

Графикон бр. 9

Стапка на нефункционални кредити на домаќинствата, по одделни кредитни производи во проценти

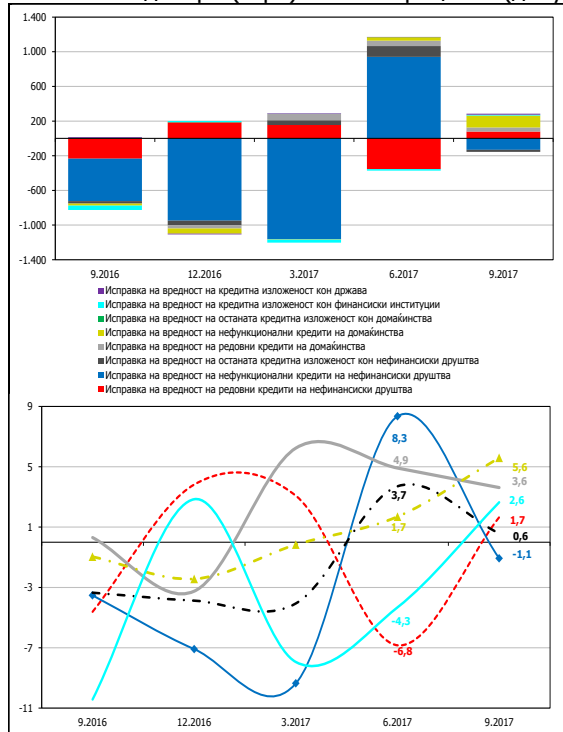
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата е ниска,

⁷ Кредитната изложеност кон клиентите од дејноста „индустрија“ учествува со 21,6% во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските друштва. Воедно, нефункционалните кредити кон клиентите од оваа дејност зафаќаат 29,0% од вкупните нефункционални кредити на нефинансиските друштва.

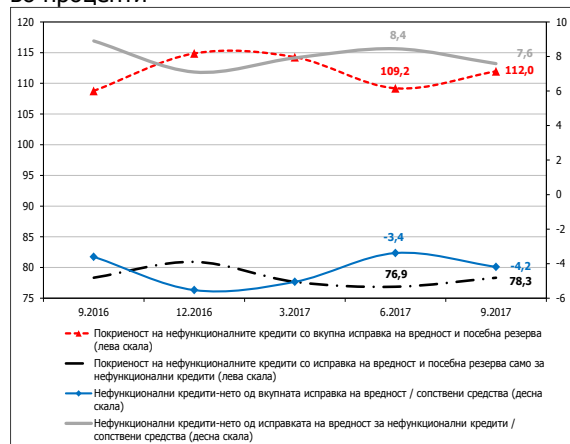

Графикон бр. 10
Квартална апсолутна (горе) и релативна (долу) промена на исправката на вредноста, според сектори во милиони денари (горе) во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 11
Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

изнесува 2,6%, и бележи минимално нагорно поместување во однос на претходниот квартал (генерално оваа стапка подолг период се одржува на стабилно ниво). Растот на нефункционалните кредити на домаќинствата, којшто е позабележлив од почетокот на 2017 година, не се одрази врз висината на стапката на нефункционалните кредити исклучиво поради одржливоста на солидниот кредитен раст кон овој сектор. **По одделни кредитни производи**, стапката на нефункционалните кредити⁸ бележи зголемување единствено кај „станбените кредити“, што во услови на стабилен раст на вкупните кредити произлегува од исклучително високиот квартален раст на нефункционалните кредити (за повеќе од 30%), главно поради преминот во нефункционален статус на неколку кредитокорисници на поголеми станбени кредити. Сепак, овој сегмент од кредитното портфолио на банките составено од домаќинствата е со највисок квалитет, мерено според стапката на нефункционални кредити, и засега не покажува знаци за загриженост. Исто така, треба да се има предвид и високото учество на станбените кредити обезбедени со станбен простор во вкупните станбени кредити⁹ (82,1%) и релативно ниското ниво на годишната стапка на ненаплатливост (0,6%).

1.2 Капацитет на банките за справување со евентуалните загуби од нефункционалните кредити

Во третиот квартал од 2017 година, исправката на вредноста за вкупното кредитно портфолио на банките се зголеми за 131 милион денари, или за 0,6%. Растот на исправката на вредноста произлегува од исправката на вредноста за нефункционалните кредити на домаќинствата,

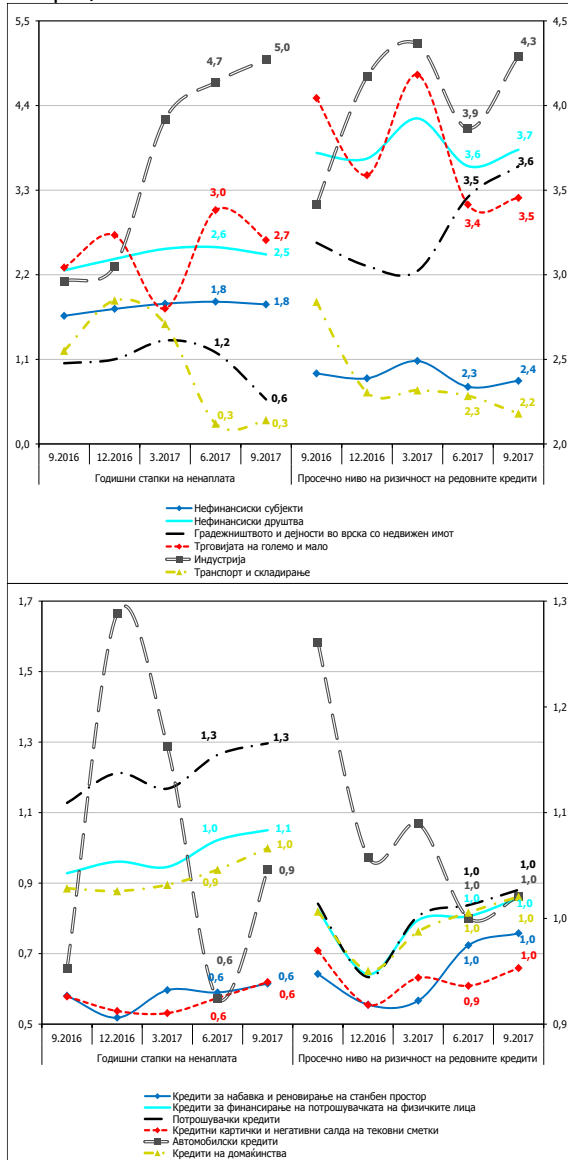
⁸ Кај автомобилските кредити оваа стапка се намали за 6,9 п.п. и го достигна рекордно најниското ниво од 2,6%, откако со години наназад стапката на нефункционалните кредити беше највисока токму кај овој кредитен производ. Имено, во последните неколку години постои тренд на згаснување на овој кредитен производ во билансите на банките и „чистење“ на портфолиото од нефункционални кредити.

⁹ Станбен простор за живеење и издавање за живеење и друг станбен простор.

Графикон бр. 12

Годишни стапки на ненаплатливост на кредитната изложеност со редовен статус и просечно ниво на ризичност на редовните кредити, по одделни дејности (горе) и кредитни производи (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹⁰ Годишната стапка на ненаплатливост на кредитната изложеност се пресметува како процент од износот на кредитната изложеност со редовен статус којшто за период од една година добил нефункционален статус.

¹¹ Пресметано како сооднос меѓу исправката на вредноста за редовните кредити и бруто-износот на редовните кредити.

¹² Подобрувањето на годишните стапки на ненаплатливост произлегува од побрзиот годишен пад на преминатите кредити од редовен во нефункционален статус во споредба со годишниот пад на редовните кредити кон дејноста „трговија на

а во помал дел и од нефункционалните кредити на нефинансиските друштва.

Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста е висока, што ги ублажува негативните ефекти од евентуалната целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити. Имено, нерезервирираниот дел од нефункционалните кредити опфаќа само 7,6% од сопствените средства на банкарскиот систем од кои би се покриле неочекуваните загуби при хипотетички екстреман настан за целосна ненаплатливост на овие кредити. При ваква екстремна претпоставка, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем би се намалила за само 1,2 процентни поени (речиси идентично како во претходниот квартал).

1.3 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик

Во третиот квартал од 2017 година, остварената годишна стапка на ненаплатливост на кредитната изложеност со редовен статус¹⁰ изнесува 1,8% (што претставува непроменето ниво веќе четврти последователен квартал) и е пониска во споредба со просечното ниво на ризичност на редовните кредити на нефинансиските субјекти¹¹ (2,4%), утврдено од страна на банките. Ова значи дека банките се повнимателни и направиле нешто повисока исправка на вредноста на редовните кредити во споредба со она што го сугерира остварената стапка на ненаплатливост на овие побарувања.

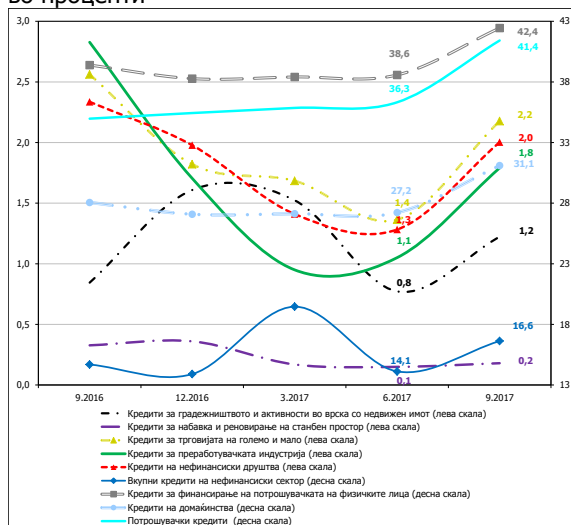
Гледано по одделни дејности, годишните стапки на ненаплатливост генерално бележат подобрување¹², со

исклучок на влошувањето кај дејноста „индустрија“, што произлегува од преминот во нефункционален статус на неколку поголеми клиенти коишто се занимаваат со производство на прехранбени производи и производството на метали. Влошувањето на годишната стапка на ненаплатливост беше проследено со повисока исправка на вредноста за редовните кредити од оваа дејност, што сигнализира зголемени согледувања на банките за остварување на кредитниот ризик од кредитите од оваа дејност¹³. Воедно, сè уште се присутни согледувањата на банките за повисоката ризичност од кредитирањето на клиенти од дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ на што упатува повисоката исправка на вредноста на редовните кредити, и покрај подобрувањето на годишната стапка на ненаплатливост кај оваа дејност.

Графикон бр. 13

Учество на необезбедените редовни кредити во вкупните редовни кредити, по одделни дејности и кредитни производи во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Покрај соодветната покриеност на редовните кредити со издвоената исправка на вредноста, **високо е и учеството на кредитите за кои е воспоставено обезбедување** (83,4% од вкупните редовни кредити на нефинансиските субјекти), коешто може да послужи како секундарен извор за наплата, во случај на ненаплатливост на кредитот.

Високото учество на кредитите за коишто е воспоставено одредено обезбедување пред сè е карактеристично за редовните побарувања од нефинансиските друштва (98,0%). Кај домаќинствата, учеството на редовните кредити за кои е воспоставено обезбедување во вкупните редовни кредити изнесува нешто повеќе од две третини и за првпат е на ниво пониско од 70%, што произлегува од полибералните барања за обезбедување кај потрошувачките кредити¹⁴. Исто така, кај 35,4% од

големо и мало¹³, односно значително послабиот раст на редовните кредити кон дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“.

¹³ Оваа дејност зафаќа 24,4% од вкупните кредити одобрени на нефинансиски друштва, 23,9% од редовните, и 29,0% од нефункционалните кредити.

¹⁴ Учеството на необезбедените во вкупните редовни потрошувачки кредити за првпат надмина 40% во третиот квартал од 2017 година.

обезбедените редовни потрошувачки кредити, воспоставеното обезбедување се состои само од жирант и меница.

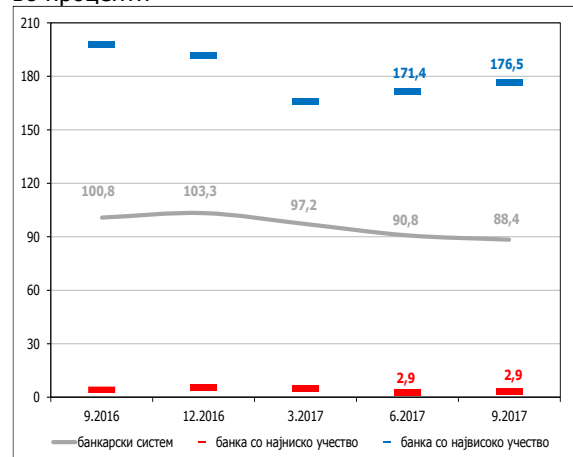
Релативно високата концентрација на кредитните портфолија на одделните банки (по поединечни клиенти, според припадноста кон одделни дејности и сл.) може да ги зголеми загубите поради остварување на кредитниот ризик над очекувањата на банките за одделните клиенти. И покрај опаѓачкото учество, на крајот на третиот квартал од 2017 година, **десетте најголеми изложености на банките кон нефинансиските субјекти, и натаму, зафаќаат значителен дел (88,4%) од сопствените средства на банките**, кое по одделна банка се движи во интервал од 2,9% до 176,5%. Овие изложености имаат ниска ризичност на агрегатно ниво (претежно во категориите на ризик „А“ и „Б“), но сепак, во структурата на најголемите изложености се забележуваат и изложености со повисока ризичност.

Пролонгираните кредити¹⁵ претставуваат 10,7% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти. Ова учество е на слично ниво и кај двата сегмента од нефинансискиот сектор (10,1% кај нефинансиските друштва и 11,7% кај домаќинствата), а кај нефинансиските друштва за првпат достигнува двоцифрено ниво. Во 2017 година, растот на пролонгираните кредити го надминува растот на вкупните кредити, како кај домаќинствата, така и кај нефинансиските друштва¹⁶.

Стапката на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва (10,7%) коишто

Графикон бр. 14

Учество на 10-те најголеми изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

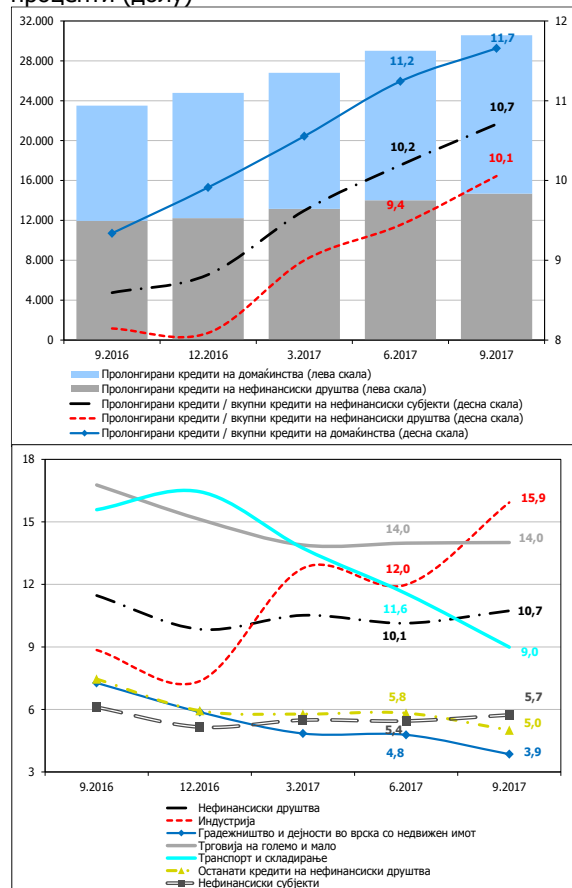
¹⁵ Според регулативата, продолжувањето на рочноста на кредитите не е последица на влошена финансиска состојба на клиентите.

¹⁶ Во третиот квартал од 2017 пролонгираните кредити на домаќинствата и нефинансиските друштва пораснаа за 5,9% и 4,8%, соодветно (наспроти, растот од 9,8% и 6,6% остварен во вториот квартал).

Графикон бр. 15

Динамика на пролонгираните кредити и структурни показатели (горе) и стапка на нефункционални кредити за портфолиото на пролонгирани кредити, по одделни дејности (долу) во милиони денари и во проценти (горе), во проценти (долу)

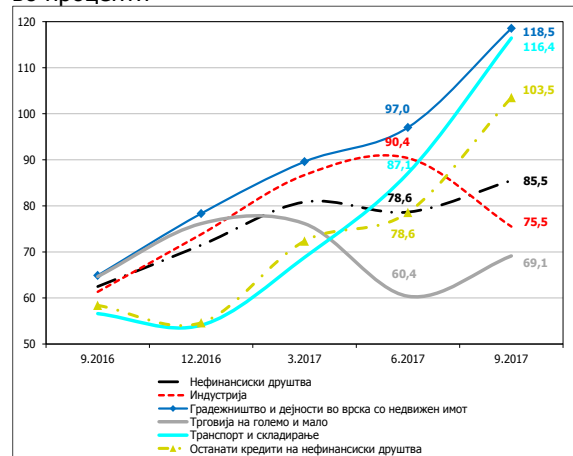
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

претходно биле пролонгирани¹⁷ бележи зголемување (за 0,6 процентни поени), наспроти вкупното кредитно портфолио на нефинансиските друштва каде оваа стапка се намали. Воедно, стапката на нефункционалните кредити коишто претходно биле пролонгирани ја надминува висината на овој показател за вкупното кредитно портфолио, кај дејностите „индустија“ (15,9%), „трговија на големо и мало“ (14,0%) и „транспорт и складирање“ (9,0%). Поизразената разлика помеѓу овие две стапки, но и високиот раст на стапката на нефункционалните кредити коишто претходно биле пролонгирани кај „индустијата“ означува дека растот на стапката на вкупните нефункционални кредити кај оваа дејност произлегува од пролонгираните кредити коишто добиле нефункционален статус. Ова упатува на заклучокот дека кај дел од овие пролонгирани кредити, токму влошената финансиска состојба на клиентите, веројатно, била причина за продолжување на рочноста (согласно со регулативата, продолжувањето на рокот на кредитите поради влошена финансиска состојба на клиентот треба да има третман на реструктурирање, а не на пролонгирање). Просечното ниво на ризичност на редовните пролонгирани кредити на нефинансиските друштва изнесува 3,3% (3,7% за вкупните редовни кредити на нефинансиските друштва), а симулацијата на евентуално целосно преминување на редовните пролонгирани во нефункционални кредити би ја дуплирала стапката на нефункционални кредити на нефинансиските друштва (односно оваа стапка би изнесувала 19,1%). Кај домаќинствата, квалитетот на пролонгираните кредити е на далеку повисоко ниво. Така, нефункционалните кредити кон овој сектор, коишто претходно биле пролонгирани, зафаќаат само 1,1% од вкупните пролонгирани кредити на домаќинствата, додека просечното ниво на ризичност на редовните пролонгирани

¹⁷ Оваа стапка го покажува учеството на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва коишто претходно биле пролонгирани во вкупните пролонгирани кредити.

Графикон бр. 16

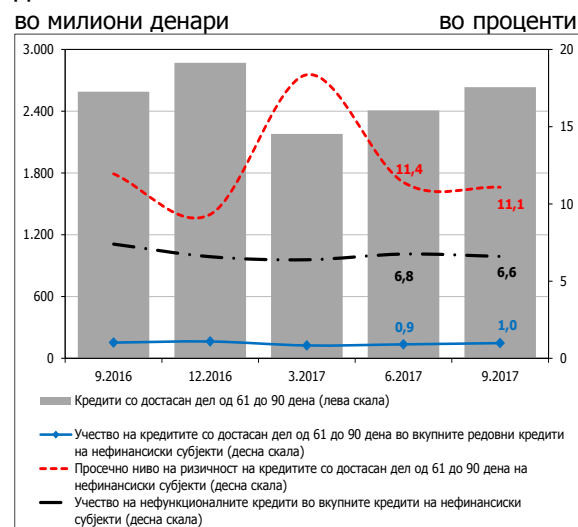
Учество на редовните пролонгирани кредити во вкупните нефункционални кредити, по одделни дејности на нефинансиските друштва во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 17

Динамика и просечно ниво на ризичност на кредитите со достасан дел во отплатата на главницата помеѓу 61 и 90 дена

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кредити на домаќинствата изнесува 0,3%, со состојба на 30.9.2017 година.

Износот на достасаните кредити кај кои периодот на задоцнување на отплатата на главницата е помеѓу 61 и 90 дена се зголеми во третиот квартал од 2017 година, за 9,3% или за 225 милиони денари. Ваквите движења произлегуваат од доцнењето на неколку клиенти од дејностите „трговија на големо и мало“, „информации и комуникации“, „индустија“ и „стручни, научни и технички дејности“. Зголемувањето на овие кредити кај домаќинствата произлегува од влошувањето во редовноста на отплатите на станбените кредити и кредитните картички и негативните салда на тековни сметки. При симулација дека ниту еден од достасаните кредити помеѓу 61 и 90 дена на нефинансискиот сектор нема да се наплати во наредниот месец, 1,0% од вкупните редовни кредити (со состојба на 30.9.2017 година) би преминале во нефункционални, така што само врз оваа основа нефункционалните кредити би пораснале за 2.633 милиони денари, или за 14,0%. Сепак, следниот месец (во октомври), само 1,7% од достасаните кредити помеѓу 61 и 90 дена добиле нефункционален статус, што упатува на солидна наплата на достасаниот дел од 61 до 90 дена. Кај домаќинствата, 4,2% од овие кредити¹⁸ добиле нефункционален статус¹⁹ во октомври, што ги истакнува можните растечки ризици од овој сектор.

Значаен сигнал за остварувањето на кредитниот ризик претставува движењето на реструктурираните редовни кредити, коишто би добиле нефункционален статус доколку банките не им ги промениле кредитните услови на клиентите коишто се соочуваат со финансиски потешкотии. Во третиот квартал од 2017 година, реструктурираните редовни кредити се намалија за 14,3% (или за 697 милиони

¹⁸ Кај нефинансиските друштва процентот на премин на овие кредити во нефункционален статус е на пониско ниво во однос на вкупниот нефинансиски сектор и изнесува 1,2%.

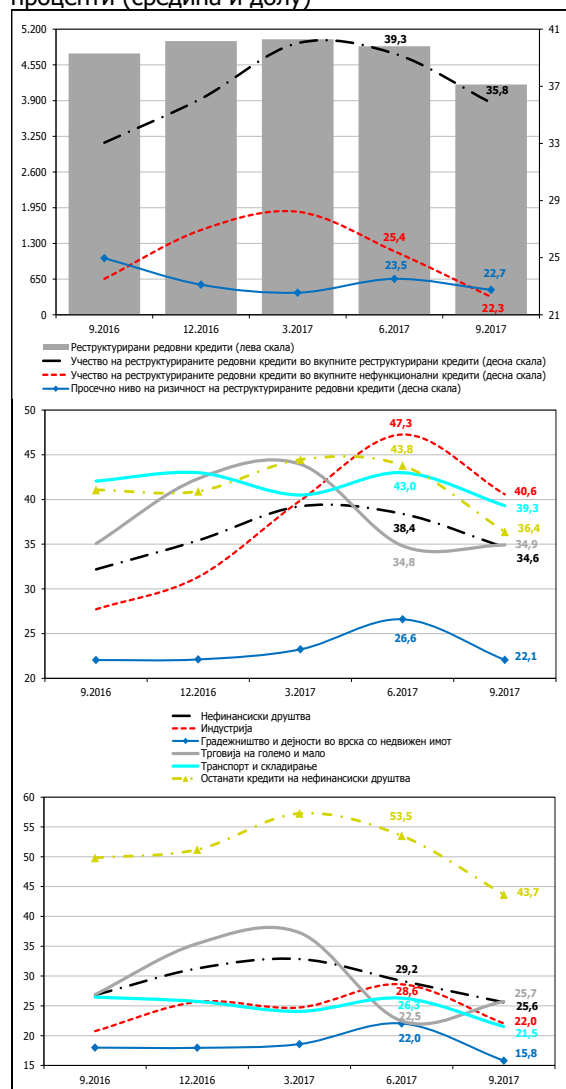
¹⁹ Најголем дел од преминалите нефункционални кредити се однесува на потрошувачките кредити.

Графикон бр. 18

Динамика на реструктурираните редовни кредити и показатели за нивниот квалитет (горе) и учество на реструктурираните редовни кредити во вкупните реструктурирани кредити (средина) и во вкупните нефункционални кредити (долу), по одделни дејности на нефинансиските друштва

во милиони денари и во проценти (горе), во проценти (средина и долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

денари), што беше концентрирано кај нефинансиските друштва (коишто воедно преовладуваат во портфолиото на реструктурирани кредити), каде што падот на редовните реструктурирани кредити изнесуваше 15,5% (или за 708 милиони денари). Намалувањето на реструктурираните редовни кредити во поголем дел произлегува од преминот во нефункционален статус на неколку поголеми реструктурирани побарувања од клиенти од дејностите „прехранбена индустрија“, „трговија на големо и мало“ и „информации и комуникации“, а во помал дел и од наплата на неколку претходно реструктурираните кредити²⁰ меѓу кои еден поголем кредит на клиент од „дејноста во врска со недвижен имот“. Ова укажува дека во некои случаи банките со задоцнување ги воочиле финансиските потешкотии на клиентите и следствено, преземените реструктурирања на кредитните обврски не биле навремени, ниту соодветно поставени според потребите и можностите на клиентите. Од аспект на одделните дејности, најголемо намалување на редовните реструктурирани кредити од 39,3% (или 242 милиона денари) има кај дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“, што при истовремено намалување на нефункционалните реструктурирани кредити кај оваа дејност²¹ од 22,2% (или 376 милиони денари) произлегува од наплатата на еден поголем реструктуриран кредит со редовен статус од „дејноста во врска со недвижен имот“. Намалување на редовните реструктурирани кредити се забележува и кај останатите дејности, со исклучок на „трговијата на големо и мало“.

Под претпоставка дека реструктурирањето на редовните кредити било неуспешно и сите овие кредити добиле нефункционален статус, стапката на нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор на крајот на третиот

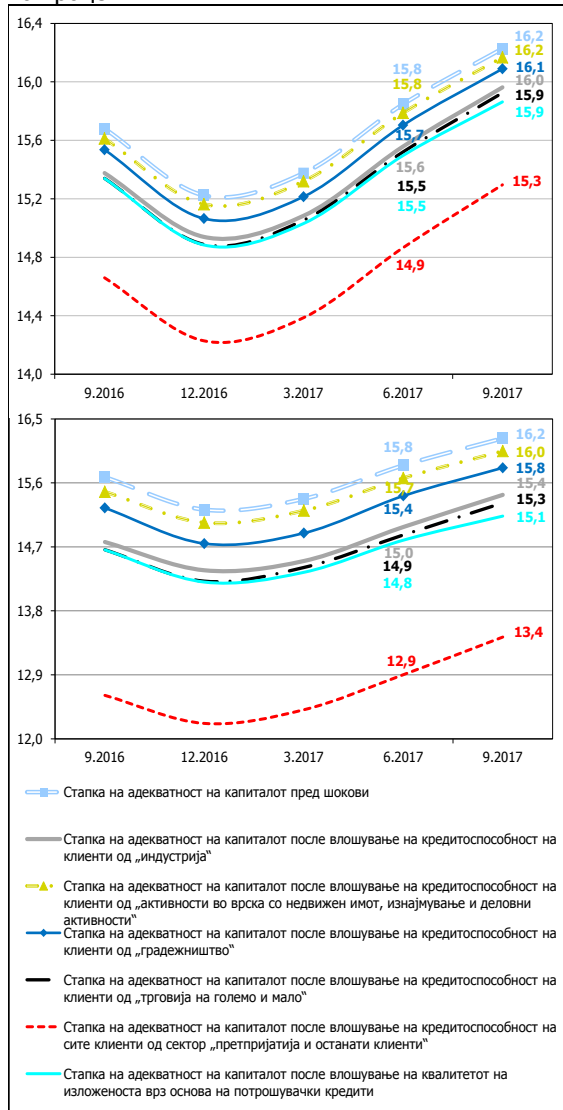
²⁰ Наплатата на реструктурираните редовни кредити се однесува на побарувањата од неколку клиенти од дејностите „дејности во врска со недвижен имот“, „трговија на големо и мало“ и „рударство и вадење на камен“.

²¹ Поради споменатото преземање на имотот заради ненаплатени побарувања на еден поголем клиент од оваа дејност.

Графикон бр. 19

Стапка на адекватност на капиталот по одделни дејности и кредитни производи, по првата (горе) и втората (долу) симулација за двата сектора заедно во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

квартал од 2017 година би била повисока за 1,5 процентни поени. Кај нефинансиските друштва оваа стапка би била повисока за 2,6 процентни поени²².

1.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

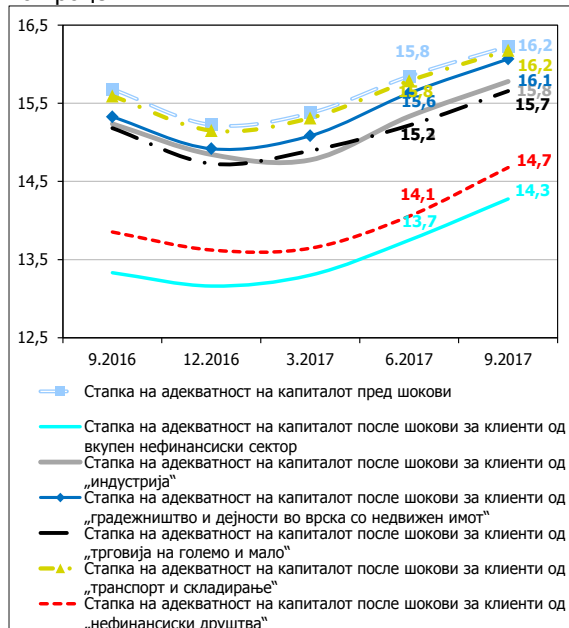
За да се испита чувствителноста на банкарскиот систем на влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио, се спроведуваат симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност на нефинансиските друштва (по дејности), на домаќинствата (по кредитни производи) и на двата сектора заедно, од постојните, кон двете следни категории со повисока ризичност. **Резултатите од симулациите ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови, и бележат подобрување во споредба со претходниот квартал.** Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови. Притоа, адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, ниту кај поединечните банки, што не беше случај во претходните квартали кога кај одредени банки се воочуваше хипотетичка потреба за докапитализација. Најголемо намалување на стапката на адекватност на капиталот се забележува при симулираното влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, како и кај изложеноста врз основа на потрошувачки кредити.

²² По одделни дејности, зголемувањето на стапката на нефункционални кредити, при претпоставена неуспешност на спроведено реструктурирање, изнесува 2,9 процентни поени кај „трговијата на големо и мало“, 2,7 процентни поени кај „индустријата“ и 1,7 процентни поени кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“.

Графикон бр. 20

Стапка на адекватност на капиталот пред и по трите комбинирани шокови, по одделни дејности на нефинансиските друштва во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Чувствителноста на банкарскиот систем на остварувањето на кредитниот ризик се испитува и преку спроведување на симулација која базира на три претпоставки (комбинација од шокови): (1) сите нефункционални кредити на нефинансиските субјекти се целосно ненаплатливи, (2) вкупната редовна реструктурирана изложеност добива нефункционален статус и (3) банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот дел од кредитното портфолио коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус. При оваа екстремна симулација, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за 2,0 процентни поени (речиси идентично како и во претходниот квартал). И при оваа симулација, најголем ефект врз стапката на адекватност на капиталот има при претпоставеното влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, што ја истакнува значајноста на остварувањата на клиентите од овие дејности за одржувањето на квалитетот на кредитното портфолио на задоволително ниво.

2. Ликвидносен ризик

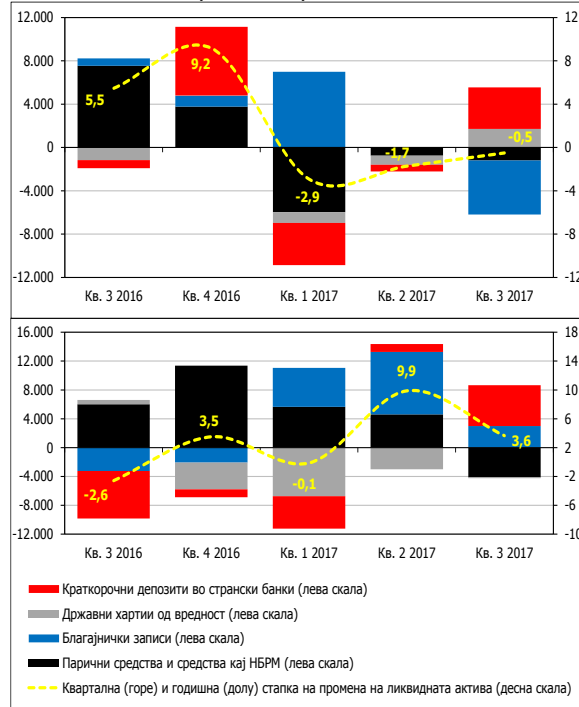
Во третиот квартал од 2017 година, во услови на забавен раст на вкупните извори на финансирање, ликвидните средства на македонскиот банкарски систем забележаа скромно намалување, и покрај забавениот квартален раст на кредитната активност на банките. Кварталното намалување на ликвидните средства беше најприсутно кај пласманите на банките во благајнички записи и во девизни депозити кај Народната банка²³. Ваквите промени кај ликвидните средства предизвикаа минимално намалување на показателите за ликвидноста на банкарскиот систем, и тоа само на показателите за денарската ликвидност (денарските средства и обврски), но тие и натаму се на задоволително ниво. Во овој квартал од годината дојде до стеснување на јазот меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност, во поголем дел од анализираните рочни сегменти, но најмногу во сегментот до седум дена. Симулациите за комбинирани ликвидносни шокови потврдуваат дека обемот на ликвидните средства со кои располага македонскиот банкарски систем овозможува соодветно управување

²³ Девизните депозити достасаа во третиот квартал од 2017 година и Народната банка ги исплати во целост.

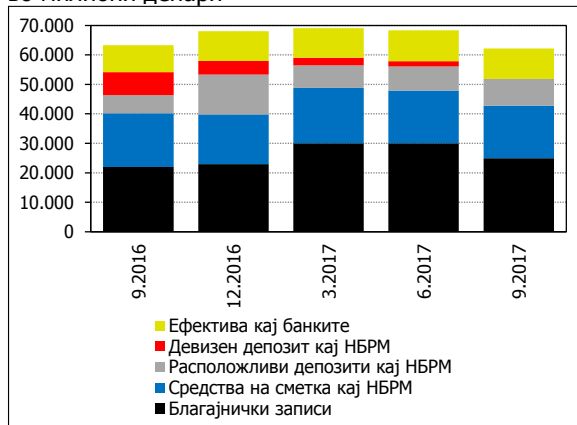
со ликвидносниот ризик и задоволителна отпорност на претпоставените екстремни ликвидносни шокови.

Графикон бр. 21
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на ликвидните средства, по одделни инструменти во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 22
Структура на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка, по одделни инструменти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1 Динамика и состав на ликвидните средства

Ликвидните средства²⁴ на ниво на банкарскиот систем на крајот од третиот квартал на 2017 година изнесуваат 125.944 милиони денари, и веќе три квартали по ред бележат намалување. Во третиот квартал од 2017 година, намалувањето на ликвидните средства изнесува 0,5%, односно 633 милиони денари, што е помалку во споредба со остварениот пад во претходниот квартал (за 1,7% или за 2.213 милиони денари). Сепак, анализирано на годишна основа, ликвидните средства продолжија да растат (за 3,6%, односно за 4.424 милиони денари), иако со побавна динамика споредено со претходниот квартален датум (за 9,9% или за 11.265 милиони денари). Кварталното намалување на ликвидните средства најмногу беше присутно кај вложувањата на банките во благајничките записи²⁵, како и кај пласманите во девизни депозити кај Народната банка, коишто при отсуство на нови аукции за девизни депозити²⁶ достасаа во целост во третиот квартал од 2017 година и беа исплатени од Народната банка.

²⁴ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, девизните депозити и расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентните сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

²⁵ Во текот на третиот квартал од 2017 година, аукциите на благајничките записи се организираа преку тендер со износи и со ограничен понуден износ којшто беше намален во два наврати, и тоа: во јули 2017 година од 30.000 милиони денари на 27.500 милиони денари, и во август 2017 година, на 25.000 милиони денари. Каматната стапка на благајничките записи остана непроменета (3,25%).

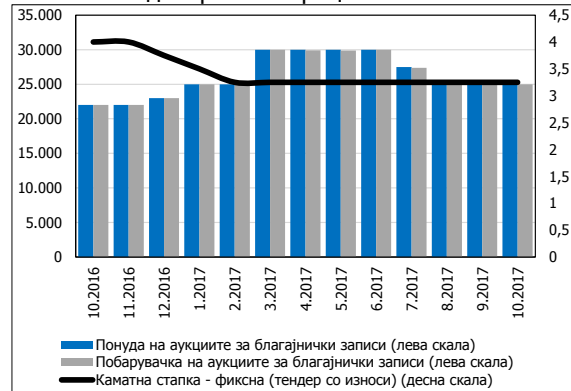
²⁶ Од октомври 2016 година, Народната банка престана да одржува аукции на девизните депозити.

Графикон бр. 23

Понуда и побарувачка и каматна стапка на аукциите на благајнички записи на Народната банка

во милиони денари и во проценти

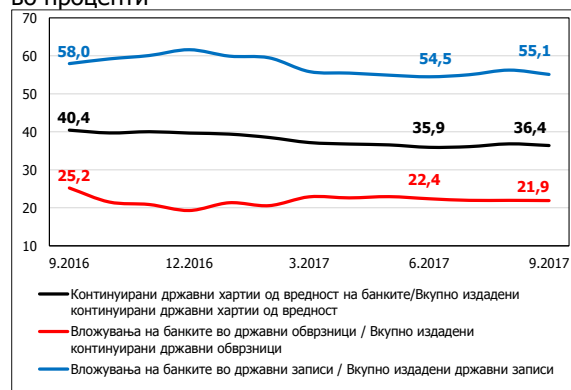
Извор: Народната банка.

И покрај кварталното намалување (за 9,1%), паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка сè уште се најзастапените финансиски инструменти во рамките на ликвидните средства на банките, со учество од 49,3%. Во нивни рамки, најголемо учество имаат благајничките записи (и покрај нивното намалување за 4.994 милиони денари, или за 16,7%, на квартална основа), по кои следуваат средствата на сметките на банките во Народната банка²⁷. Единствена компонента од паричните средства и побарувањата од Народната банка која забележа раст беа расположливите депозити кај Народната банка²⁸.

Графикон бр. 24

Релативно значење на банките на примарниот пазар на државни хартии од вредност

во проценти

Извор: Министерство за финансии и Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Забелешка: Вложувањата во државни хартии од вредност се прикажани според нивната номинална вредност.

Вложувањата на банките во домашни државни хартии од вредност, забележаа квартален раст од 5,7% (според нивната номинална вредност), кој во целост беше определен од зголемувањето на пласманите во државни записи (за 1.764 милиони денари, или за 9,1%), додека вложувањата во домашни државни обврзници забележаа скроман пад (за 54 милиони денари, или 0,5%)²⁹. Оттука, учеството на вложувањата на банките во државни хартии од вредност во ликвидната актива се зголеми за 1,5 процентни поени, и достигнаа 25,8%, на крајот од третиот квартал на 2017 година.

Во структурата на државните хартии од вредност во сопственост на банките, и понатаму поизразено е учеството на државните записи (со учество од околу две третини), во споредба со државните обврзници, што укажува на посилената склоност на банките за вложување во државни хартии од вредност со помала договорна

²⁷ Во третиот квартал од 2017 година, средствата на сметките на банките во Народната банка бележат минимален пад од 129 милиони денари, или за 0,7%.

²⁸ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13, 166/13 и 35/15), банките можат да пласираат депозити во Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвремено повлекување. Каматните стапки на овие депозити во третиот квартал од 2017 година останаа непроменети и изнесуваа 0,25% за депозитите преку ноќ и 0,5% за депозитите со рочност од седум дена.

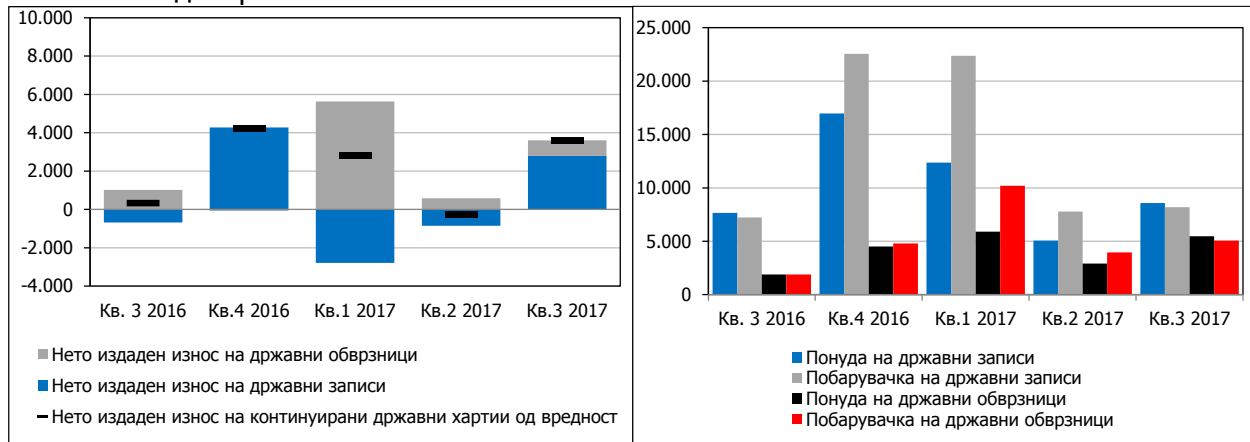
²⁹ Учеството на банките во издадените континуирани државни хартии од вредност на крајот на септември изнесува 36,4%, наспроти пензиските фондови коишто учествуваат со 36,9%.

рочност. Државните обврзници во сопственост на банките главно се континуирани државни обврзници издадени од Република Македонија, при што половина од нив се двегодишни обврзници додека останатите се со подолга рочност (на три, пет, десет и петнаесет години). Вложувањата во државни обврзници издадени од странски држави имаат скромно учество од само 2% во вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките.

Графикон бр. 25

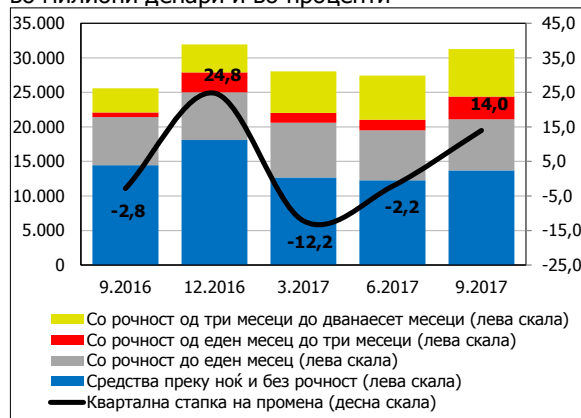
Нето издаден износ (лево) и понуда и побарувачка (десно) на домашните државни хартии од вредност во милиони денари

Извор: Министерство за финансии и Народната банка.

Графикон бр. 26

Краткорочни средства кај странски банки, структура и раст во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

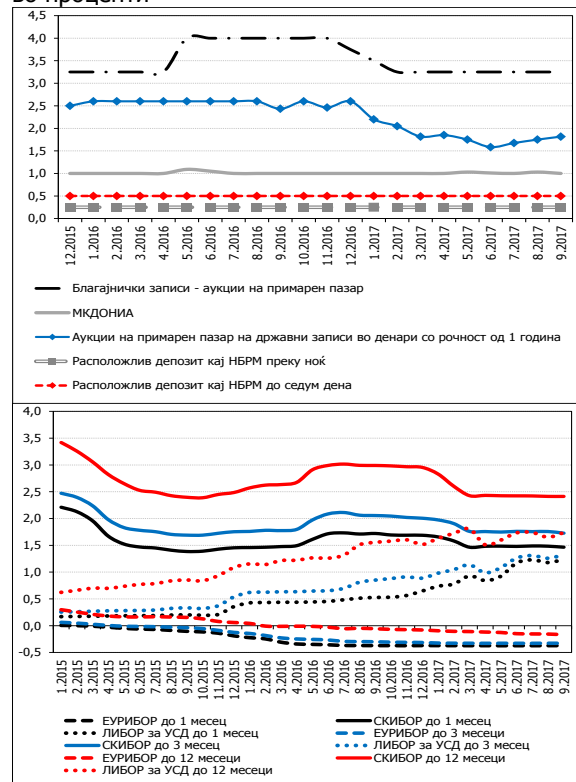
По намалувањето во првите два квартала од 2017 година, средствата пласирани во странски банки со договорна рочност помала од една година во третиот квартал забележаа значителен раст (за 14%). Со тоа, и онака високото учество на овие средства во вкупната девизна ликвидна актива³⁰ дополнително се зголеми и достигна 86%. Главното место во рочната структура на овие средства им припаѓа на средствата на кореспондентните сметки во странските банки

³⁰ Девизните ликвидни средства ги сочинуваат краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на кореспондентните сметки, вложувањата во странски државни хартии од вредност, девизната ефективна и пласманите во девизни депозити кај Народната банка.

Графикон бр. 27

Основни домашни каматни стапки (горе) и основни меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долар за избрани рочности (долу) во проценти

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за Еурибор и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американските долари.

и средствата вложени преку ноќ (во третиот квартал од 2017 година, овие средства дополнително се зголемија за 1.423 милиони денари, или за 11,6%), коишто вообичаено се користат за целите на платниот промет со странство. Во делот од средствата во странски банки што се вложени на одреден рок, во третиот квартал од 2017 година, позначително се зголемени средствата орочени меѓу еден и три месеци, чијшто износ е дуплиран. Еден дел од растот на средствата пласирани кај странски банки отпаѓа на депозити во американски долари за кои приносите се повисоки од депозитите во евра, за соодветниот рочен сегмент.

Во услови на непроменета поставеност на монетарната политика на Народната банка³¹, во текот на третиот квартал од 2017 година, не се забележуваат поголеми поместувања на нивото на каматните стапки на домашниот меѓубанкарски пазар (СКИБОР и МКДОНИА). Воедно, основните каматни стапки на меѓународните меѓубанкарски пазари останаа исклучително ниски, па за некои рочности дури и негативни, што соодветствува со непроменетата поставеност на монетарната политика на ЕЦБ и на ФЕД во третиот квартал од годината. Како последица на тоа, каматниот распон меѓу основните каматни стапки (на ЕЦБ и на НБРМ) и меѓу пазарните индикативни каматни стапки (во РМ и во еврозоната), исто така, останаа релативно стабилни.

Реформи во утврдувањето на референтните каматни стапки, на глобално ниво, со посебен осврт на клучните референтни каматни стапки за еврото

Значење на референтните каматни стапки и иницијатива за реформи во доменот на нивно утврдување

Референтните каматни стапки (англ. interest rate benchmarks) имаат клучна улога во финансиските и банкарските системи, но и во економиите, воопшто. Тие се користени од различни економски агенти, почнувајќи од банките, коишто примаат депозити и одобруваат кредити на реалниот сектор па сè до учесниците на пазарите со деривативни инструменти. Постојат три главни причини поради кои референтните каматни стапки се неопходни за непреченото функционирање на финансиските

³¹ Од последната промена во февруари 2017 година, каматната стапка на благајничките записи е непроменета (3,25%).

пазари, и тоа: *прво*, користењето на референтните каматни стапки во определувањето на цената (варијабилната каматна стапка) на финансиските договори ја намалува сложеноста на овие договори и ја олеснува нивната стандардизација; *второ*, референтните каматни стапки наоѓаат широка примена при вреднувањето на билансните позиции (тие можат да се користат како дисконтна стапка за некои финансиски инструменти, или при вреднувањето за сметководствени цели); и *трето*, референтните каматни стапки наоѓаат широка примена на финансиските пазари со деривативни инструменти, како што се, на пример, своповите, опциите и терминските договори.

Поттикнат од поголем број добро документираните случаи на обиди за манипулација и лажно известување во однос на клучните референтни каматни стапки (на глобално ниво), во комбинација со намалената ликвидност на меѓубанкарските пазари на необезбедени депозити, меѓународниот форум Г-20, уште пред повеќе години, побара од Одборот за финансиска стабилност (анг. Financial Stability Board – FSB, во понатамошниот текст: ФСБ) да пристапи кон преиспитување на клучните референтни стапки и кон развивање на план за нивна реформа. За таа цел, во јули 2014 година, ФСБ објави Извештај за реформирање на референтните каматните стапки³². За да се обезбеди високо ниво на робустност на референтните каматни стапки и нивна соодветна примена од страна на пазарните учесници, ФСБ препорача примена на т.н. „пристап на примена на повеќе стапки“ (англ. "multi-rate approach"), кој има две основни цели: 1) зајакнување на постоечките референтни каматни стапки базирани врз трошоците за финансирање на банките преку пазарите на необезбедени депозити³³, колку што е можно повеќе, врз основа на податоци за склучените трансакции на овие пазари³⁴ (а колку што е можно помалку врз основа на податоци за котираните каматни стапки); и 2) за да се овозможи избор меѓу повеќе пазарни стапки, да се развијат алтернативни референтни каматни стапки, кои ќе бидат блиску до безризичните стапки (овие стапки се посоодветни за примена кај одредени финансиски трансакции, вклучително и деривативните трансакции). Во јули 2016 година и во октомври 2017 година, ФСБ објави документи за напредокот постигнат во спроведувањето на препораките на ФСБ³⁵. Следењето и примената на овие препораки ги спроведуваат органите на ФСБ и на земјите членки преку Комитетот за управување и следење на проектот на ФСБ (FSB Official Sector Steering Group – OSSG, составен од претставници од централните банки и/или органите на монетарната власт на повеќе земји од светот, и тоа Австралија, Бразил, Канада, Хонг Конг, Јапонија, Мексико, Сингапур, Јужна Африка, Швајцарија, Велика Британија, САД, како и претставници од ЕЦБ (European Central Bank), ЕБА (European Banking Authority), ЕСМА (European Securities and Markets Authority), ИОСЦО (International Organization of Securities Commissions) и сл., заедно со соодветните администратори на референтните каматни стапки.

Референтни каматни стапки за еврото

Тековно, ЕУРИБОР (анг. Euro Inter-bank Offer Rate)³⁶ и ЕОНИА (анг. Euro OverNight Index Average)³⁷ се двете најкористени референтни каматни стапки за договорите во евра. Овие референтни

³² [FSB report Reforming Major Interest Rate Benchmarks](#).

³³ Станува збор за каматни стапки коишто се формираат на меѓубанкарските пазари на необезбедени депозити (вообичаена кратенка за овие стапки е ИБОР), како што се: Euro Interbank Offered Rate (EURIBOR), London Interbank Offered Rate (LIBOR), Tokyo Interbank Offered Rate (TIBOR), Australian Bank Bill Swap Rate (BBSW), Brazil Overnight Interbank Offered Rate (DI rate), Canadian Dollar Offered Rate (CDOR – the Canadian IBOR), Hong Kong Interbank Offered Rate (HIBOR), Mexico Interbank Equilibrium Interest Rate (TIIE), Singapore Interbank Offered Rate (SIBOR), Johannesburg Interbank Average Rate (JIBAR), South African Benchmark Overnight Rate (SABOR), CHF LIBOR, Swiss Average Rate Overnight (SARON) и сл.

³⁴ Овие подобрени стапки се нарекуваат „ИБОР +“.

³⁵ [Progress report on implementation of July 2014 FSB recommendations](#) (јули 2016 година) и [Progress report on implementation of July 2014 FSB recommendations](#) (октомври 2017 година).

³⁶ ЕУРИБОР е каматна стапка по која референтните банки на пазарот на пари во еврозоната се подготвени да продадат депозити на други референтни банки. Ова каматна стапка се пресметува како просек од котираните каматни стапки на избрани панел банки (во моментот вкупно 20 банки, коишто учествуваат на доброволна основа, со седиште во земји од ЕУ и банки кои не се со седиште во ЕУ но имаат значителен обем на операции во еврозоната.). ЕУРИБОР е достапна во неколку

каматни стапки се администрираат од страна Европскиот институт за пазари на пари (анг. European Money Markets Institute – EMMI, во понатамошниот текст: ЕММИ). ЕММИ претставува непрофитно здружение со седиште во Брисел и е одговорен за методологијата за формирањето, како и за спроведувањето на оперативните аспекти во процесот на добивање на овие каматни стапки.

Реформите во врска со овие две референтни каматни стапки, се спроведуваат од страна на ЕММИ и имаат за цел усогласување со новата регулатива на ЕУ за референтни каматни стапки³⁸, која беше објавена во 2016 година, а ќе стапи на сила во јануари 2018 година. Оваа нова регулатива на ЕУ, исто така, потекнува од иницијативата на ФСБ за реформи на референтните каматни стапки. ЕММИ во текот на изминатите неколку години разви план за постепено реформирање на ЕУРИБОР, со цел оваа референтна каматна стапка, колку е можно повеќе, да се утврдува врз основа на податоци за склучени трансакции (а колку е можно помалку да се утврдува врз основа на котации на каматни стапки). Методологијата (изработена од ЕММА во соработка со ЕЦБ) базирана врз податоци за склучени трансакции беше тестирана од ЕММИ во текот на 2016 година, и во мај 2017 година³⁹ беше заклучено дека во тековните пазарни услови не е возможно утврдување на ЕУРИБОР, коешто целосно ќе се базира врз податоци за склучените трансакции. Следствено на тоа, ЕММИ одлучи да ја испита можноста за примена на хибриден модел, кој ќе овозможи утврдувањето на ЕУРИБОР да биде базирано врз податоците за склучени трансакции секогаш кога е возможно, но воедно, утврдувањето на оваа стапка да се потпира и врз други соодветни пазарни извори на цените. За таа цел, формирана е нова работна група преку која се собираат повратни информации од учесниците на пазарот, кои ќе помогнат во осмислувањето на новата методологија за ЕУРИБОР.

Во врска со ЕОНИА, во април 2017 година, ЕММИ објави дека ја заклучи првата фаза на ревизија на оваа каматна стапка, која се состоеше од дефинирање на регулаторната рамка во согласност со новите регулаторни барања, којашто е составена од: (1) Кодекс за управување, кој се однесува на ЕММИ при исполнување на неговата улога како администратор; (2) Кодекс на облигации, кој се однесува на панелот банки; и (3) Методологија за утврдување на референтната каматна стапка ЕОНИА. Оваа регулаторна рамка треба да стапи во примена во 2018 година. Тековно, ЕММИ ја спроведува втората фаза од ревизијата на ЕОНИА, која се однесува на анализа на пазарот и проверка на применливоста на ревидираната ЕОНИА.

Реформирањето на двете референтни каматни стапки се потпира на доброволните придонеси на два различни панела на банки⁴⁰. Но бројот на банките во овие два панела драстично се намали во последниве неколку години. Поради тоа, односно со цел да се обезбеди стабилен број на банки коишто ќе дадат придонес во реформирањето на утврдувањето на референтните каматни стапки во еврозоната, регулативата на ЕУ за референтни каматни стапки предвидува механизам којшто ќе го направи овој придонес задолжителен за банките од двата панела. Тоа значи дека регулаторот на овие референтни каматни стапки, Белгискиот орган за финансиски услуги и пазари (Belgium Financial Services and Markets Authority - FSMA) може да ги обврзе банките од двата панела задолжително да го дадат потребниот придонес за планираните промени во доменот на референтните каматни стапки во еврозоната. Ваквата обврска е ограничена на максимален временски период од две години.

рочности (една и две недели, еден, два, три, шест, девет и дванаесет месеци). Таа се пресметува на дневна основа и се објавува секој ден во 11:00 часот.

³⁷ ЕОНИА е каматна стапка на пазарот на пари во еврозоната, пресметана како пондериран просек од каматната стапка на сите склучени трансакции преку ноќ, меѓу референтните банки (во моментот 28 банки). Меѓубанкарската каматна стапка ЕОНИА, флукутира во распонот меѓу каматните стапки на расположливиот кредит и депозитот преку ноќ на ЕЦБ. ЕОНИА се објавува секој ден до 19:00 часот.

³⁸ [Benchmarks - Regulation \(EU\) 2016/1011](#).

³⁹ [Euribor pre-live verification program outcome](#).

⁴⁰ Панелот банки кои придонесуваат за ЕОНИА (се состои од 28 банки) и панелот банки кои придонесуваат во ЕУРИБОР (се состои од 20 банки) го сочинуваат банки од ЕУ (од еврозоната и надвор од неа) и банки со седиште надвор од ЕУ чиешто работење е значајно за ЕУ.

Освен реформи во постоечките референтни каматни стапки, ЕЦБ пристапи кон формирање нова референтна каматна стапка за необезбедените трансакции преку ноќ за договорите во евра, која би требало да биде формирана пред 2020 година, и тоа врз основа на веќе расположливите податоци на Европскиот систем на централни банки (анг. Eurosystem). Оваа нова стапка (согласно со втората препорака на ФСБ за постоење алтернативна, блиска до безризична, референтна каматна стапка) ќе има за цел да ги надолжни постоечките референтни каматни стапки и ќе ги опфаќа трансакциите во евра коишто ги пријавиле банките кои ги исполнуваат однапред поставените критериуми⁴¹. Во моментот се опфатени 52 банки, а евентуалната одлука за вклучување на други банки треба да биде донесена пред крајот на 2018 година. ЕОНИА и новата референтна стапка на ЕЦБ за трансакциите преку ноќ ќе имаат една заедничка карактеристика, а тоа е дека и двете стапки ќе се формираат врз основа на постигнатите каматни стапки при склучените трансакции преку ноќ на меѓубанкарскиот пазар на необезбедени депозити. Но, постојат неколку карактеристики по кои ќе се разликуваат овие две стапки. Прво, ЕОНИА ја администрира приватниот сектор преку ЕММИ, додека ЕЦБ дејствува како агент⁴², додека новата стапка преку ноќ на ЕЦБ ќе биде администрирана од Европскиот систем на централни банки. Потоа, ЕОНИА се утврдува врз основа на доброволно внесување на податоци на панел од 28 банки, така тоа што секоја банка ја пресметува својата просечна каматна стапка пондерирана со остварениот промет, додека новата стапка на ЕЦБ ќе биде формирана врз основа на дневните податоци на банките кои известуваат според регулативата за статистичко известување (ММСР), односно врз основа на секоја поединечна трансакција. Покрај тоа, ЕОНИА е пондерирана просечна стапка, додека методологијата за новата стапка на ЕЦБ сè уште не е прецизно формулирана, и заедно со останатите елементи коишто ќе имаат удел во формирањето на оваа стапка, сè уште се предмет на дискусија во рамките на Евросистемот. За содржината на методологијата, ЕЦБ планира да започне јавни консултации на почетокот од 2018 година за да обезбеди транспарентност и да прибере повратни информации околу примената на новата стапка. Без оглед на воведувањето на оваа нова референтна стапка, ЕЦБ и натаму ќе остане агент за пресметка на ЕОНИА. Сè додека ЕОНИА игра клучна улога во функционирањето на финансиските пазари, се планира вклученоста на ЕЦБ да биде од суштинско значење во врска со обезбедувањето континуитет во нејзината пресметка, а со тоа и примена.

Од извештаите на ФСБ за напредокот на реформите во референтните каматни стапки, може да се заклучи дека администраторите на каматни стапки коишто се формираат на меѓубанкарските пазари на необезбедени депозити (ИБОР) преземаат важни чекори во спроведувањето на препораките на ФСБ. Така, не само администраторот на ЕУРИБОР, туку и на останатите клучни референтни каматни стапки – ЛИБОР и ТИБОР презедоа различни мерки за тестирање и подобрување на нивните методологии за утврдување на ИБОР. Соодветните органи од земјите членки на Комитетот за управување и следење на проектот на ФСБ, продолжија да преземаат чекори за зајакнување на методологиите за утврдување на постојните меѓубанкарски каматни стапки во нивните јурисдикции, а регулаторите од овие земји, исто така, презедоа различни чекори за развивање на нови или за измени на сегашните регулаторни и супервизорски стандарди кои ги регулираат референтните каматни стапки. Воедно, членовите на Комитетот за управување и следење на проектот на ФСБ постигнаа напредок и во поддршката на активностите фокусирани на идентификување на нови или веќе постоечки (блиски до) безризични каматни стапки кои ќе може да се користат наместо ИБОР стапките во голем број договори, особено кај деривативните

⁴¹ Критериумите се составен дел од тековната регулатива за статистичкото известување на ЕЦБ за пазарот на пари - ECB's money market statistical reporting – MMSR. Статистичкото известување за пазарот на пари (Money market statistical reporting - MMSR) е регулирано со Регултивата бр. 1333/2014 на ЕЦБ од 26 ноември 2014 година (ЕЦБ/2014/48) и ги опфаќа статистичките податоци коишто се однесуваат на пазарите на пари. Собирањето на дневни податоци од страна на ЕЦБ, во соработка со неколку национални централни банки, започна во јули 2016 година, и негова главна цел е обезбедување на сеопфатни, детални и усогласени статистички информации за пазарите на пари во еврозоната.

⁴² ЕЦБ дејствува како агент за пресметка за ЕОНИА во име на неговиот администратор - ЕММИ. Тоа значи дека ЕЦБ ги собира дневните податоци од панелот банки кои учествуваат во формирањето на ЕОНИА (во моментот 28 банки) и конечната стапка, добиена како пондериран просек, ја доставува до ЕММИ.

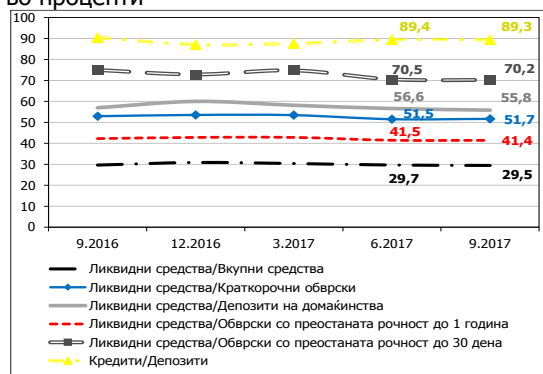
инструменти. Во Австралија, Бразил, Канада, Хонг Конг, Јапонија, Швајцарија, Велика Британија и САД⁴³, веќе е извршена идентификација, односно избор на безризични каматни стапки. Другите јурисдикции, како на пример Мексико и Јужна Америка, работат на предлози за развој на безризична каматна стапка. Во препораките на ФСБ од 2014 година не е дефиниран краен рок за завршување на процесот на воспоставување и примена на алтернативни (блиски до) безризични референтни каматни стапки и преоѓање кон нивна примена таму каде е соодветно, пред сè кај деривативните инструменти и трансакциите со нив.

2.2 Показатели за ликвидноста

Показателите за ликвидноста⁴⁴, главно се стабилни, иако со тренд на благо намалување којшто продолжи и во третиот квартал на 2017 година, но малку побавно во споредба со вториот квартал од годината. Вредностите на овие показатели се на задоволително ниво и не отстапуваат од нивната вообичаена висина. Учеството на ликвидните средства во вкупните средства на банките се задржа на ниво од близу една третина. Покриеноста на краткорочните обврски и на депозитите на домаќинствата со ликвидни средства е нешто над една половина, додека покриеноста на обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена е над 70%. Соодносот меѓу кредитите и депозитите на ниво на банкарскиот систем е сè уште под 100%⁴⁵, и во однос на претходниот квартал се намали за само 0,1 процентен поен, главно поради побрзото квартално зголемување на депозитите отколку на кредитите.

Показателите за денарската ликвидност⁴⁶ и во третиот квартал од 2017 година, генерално се подобри од показателите за девизната ликвидност, и покрај нивното намалување на квартална основа (наспроти растот на показателите за девизната ликвидност).

Графикон бр. 28
Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По одделни банки, на 30 септември 2017 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 14,1% и 44,7%, со медијана од 25,5% (јуни 2017: помеѓу 15,3% и 44,2%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 30,5% и 104,2%, со медијана од 52,1% (јуни 2017: помеѓу 33,4% и 89,4%), а покриеноста на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена меѓу 35% и 258% со медијана од 66% (јуни 2017: помеѓу 37,9% и 227,2%).

⁴³ Повеќе информации во врска изборот на ФЕД на следниов линк: <https://www.newyorkfed.org/medialibrary/microsites/arrc/files/2017/ARRC-press-release-Jun-22-2017.pdf>

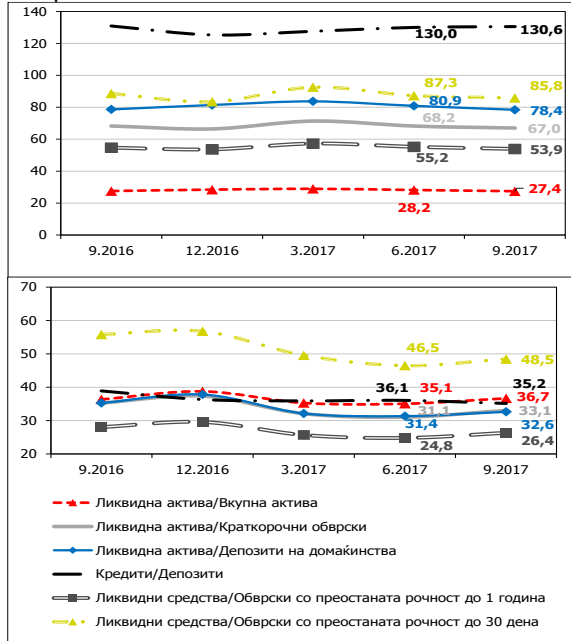
⁴⁴ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

⁴⁵ По поединечни банки, овој показател се движи помеѓу 60,5% и 125,8%, со медијана од 93,9% (јуни 2017: помеѓу 61,6% и 125,8%, со медијана 94,3%). Кај четири банки, кои на 30.9.2017 година, зафаќаат 25,4% од активата на банкарскиот систем, овој сооднос е повисок од 100%.

⁴⁶ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

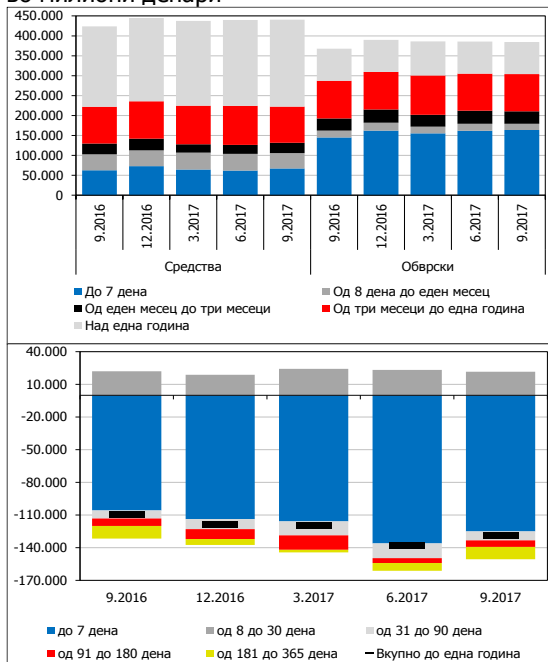

Графикон бр. 29
Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата, денари (горе) и девизи (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30
Структура на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (горе) и структура на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година (долу) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Регулаторните стапки за ликвидност на банкарскиот систем, претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, се задржаа над пропишаниот минимум од 1 (1,4 и 1,9, соодветно).

2.3 Рочна структура на средствата и обврските

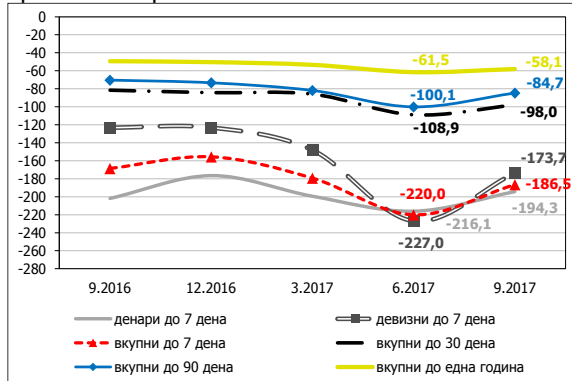
Анализирано според договорната преостаната рочност, промените кај средствата и обврските, во третиот квартал од 2017 година, беа во насока на намалување на јазот меѓу средствата и обврските, кај поголем дел од анализираните рочни сегменти. Најголемо намалување на јазот беше забележано во рочниот сегмент до седум дена, што предизвика соодветно стеснување и на подолгите кумулативни јазови (до триесет дена, до деведесет дена, итн.). Намалувањето на негативниот јаз во рочниот сегмент до седум дена произлегува од значително поизразеното зголемување на средствата (во најголем дел средствата на кореспондентните сметки во странските банки, а во нешто помал обем и на орочените депозити во странство), во споредба со растот на обврските со договорна преостаната рочност до седум дена, којшто е значително помал. Стеснувањето на јазот меѓу средствата и обврските беше многу поизразено кај девизниот јаз (при квартален раст на девизната ликвидна актива), додека стеснувањето кај денарскиот јаз беше нешто помало (при квартален пад на денарската ликвидна актива).

Во третиот квартал од 2017 година, се подобрија очекувањата на банките за нивото на стабилност на депозитите. Така, на крајот од третиот квартал на 2017 година, банките очекуваат 84,9% од

Графикон бр. 31

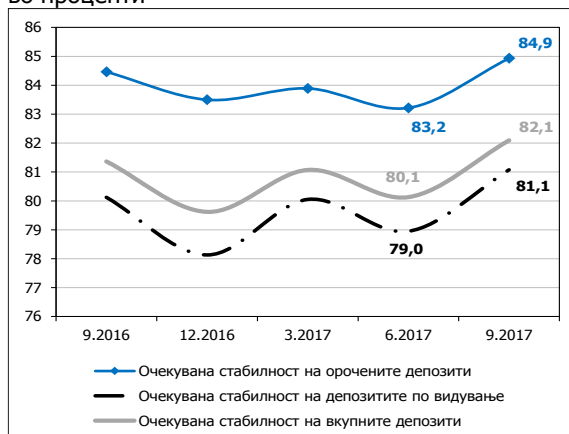
Релативно значење на разликата меѓу средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност процент од средствата со истата договорна преостаната рочност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 32

Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (83,2% на 30.6.2017 година) да покажат стабилност, односно и понатаму да останат во банките. Слична стабилност се очекува и кај депозитите по видување, вклучувајќи ги и средствата на трансакциските сметки. Високата очекувана стабилност на депозитите претставува главна детерминанта за постоење позитивна збирна разлика меѓу средствата и обврските според нивната очекувана рочност, и тоа во сите рочни сегменти (анекс бр. 33).

2.4 Стрес-симулации за ликвидносни шокови

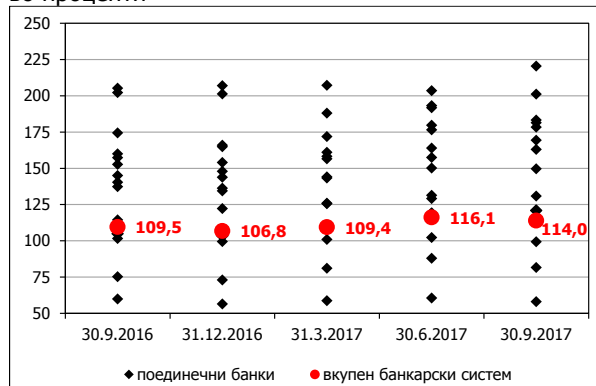
Симулациите за ликвидносните шокови спроведени со состојба на 30 септември 2017 година, ја потврдуваат стабилната ликвидносна позиција на банките, што се должи главно на задоволителното ниво на ликвидни средства со коешто располагаат. Имено, при одделна примена на поединечните симулации на ликвидносни шокови, банките имаат доволно ликвидни средства за да ги отплатат симулираните парични одливи. Само при симулација на исклучително екстреман ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи⁴⁷ надвор од банките, би дошло до целосна апсорпција на ликвидните средства на банките (или 114% на 30.9.2017 година). Доколку за потребите на оваа симулација се прошири вообичаениот опфат на ликвидните средства со други финансиски инструменти⁴⁸ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или претворот во парични средства, тогаш

⁴⁷ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимитите врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е изземена „МБПР“ АД Скопје.

⁴⁸ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти (доколку се присутни во активата на банките): долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

Графикон бр. 33

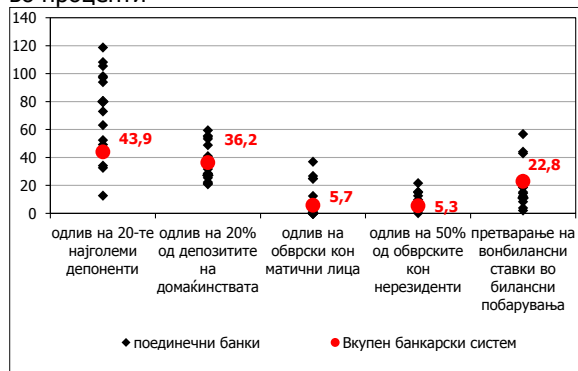
Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови) во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 34

Намалување на ликвидните средства при поединечните шокови од симулацијата за комбинирани шокови во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 35

Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок, по банка како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

намалувањето на ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем при оваа симулација би било нешто помало (или 102% на 30.9.2017 година).

Од поединечните симулации на ликвидносни шокови, што се комбинираат за потребите на оваа симулација, вообичаено како поединечно најзначајна е симулацијата за одлив на депозитите на 20-те најголеми депоненти, по што следи симулацијата за одлив на 20% од депозитите на домаќинствата. Првиот од овие шокови има различно значење за одделни банки, главно поради разликите во степенот на концентрација на депозитите. Кај симулацијата за одлив на 20% од депозитите на домаќинствата има значително поголема сличност во резултатите за одделните банки. Со тоа се потврдува важноста на депозитите за финансирањето на активностите на банките, односно дека одржливоста на нивната ликвидносна позиција, како и потенцијалниот раст на нивните активности, многу зависат од случувањата и настапот на банките на депозитниот пазар и одржувањето на довербата кај домашните депоненти.

Од останатите шокови, нешто поголемо релативно значење се забележува кај симулацијата за претворање на избраните вонбилансни ставки во билансни побарувања, а шоките што се поврзани со одливи на обврските кон нерезидентите или одливи на обврските кон матичните лица без третман на капитални инструменти, имаат скромно влијание.

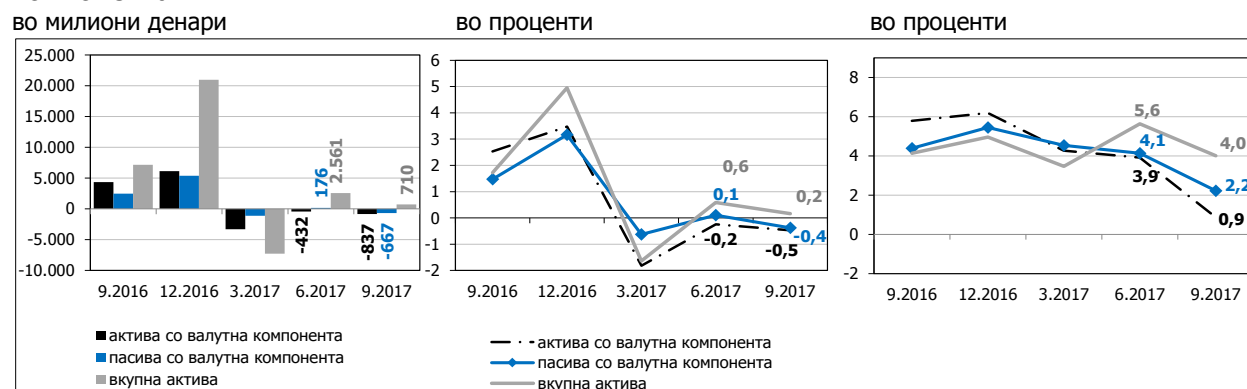

3. Валутен ризик

Намалувањето на изложеноста на банкарскиот систем на валутен ризик продолжи и во третиот квартал од 2017 година, при што учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента⁴⁹ во сопствените средства се намали до ниво од 7,4%. Исто така, се намалија и учествата на побарувањата и обврските со валутна компонента во вкупната актива и пасива на банкарскиот систем. На 30.9.2017 година, сите банки се усогласени со пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција, којшто изнесува 30% од сопствените средства. Во структурата на активата и пасивата со валутна компонента, еврото и натаму е доминантна валута.

Графикон бр. 36

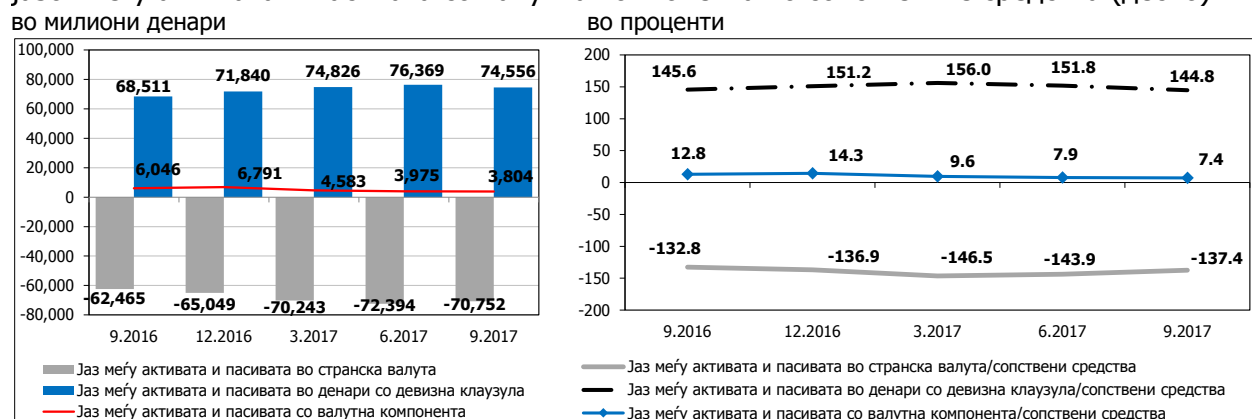
Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 37

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно)

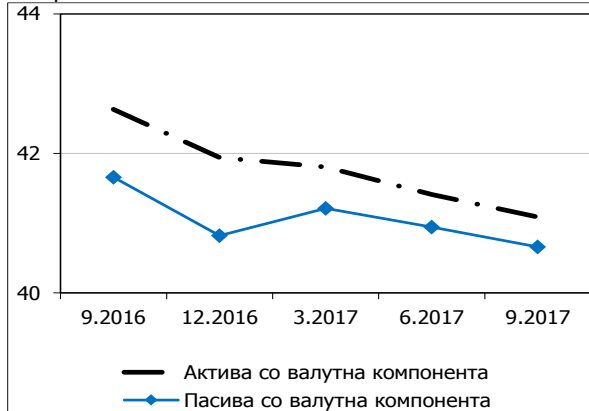
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁴⁹ Во позиции со „валутна компонента“ се опфаќаат позициите кои се изразени во девизи, како и позициите изразени во денари со валутна клаузула и кои се курсираат на редовна основа.

Графикон бр. 38

Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива и пасива на банките во проценти

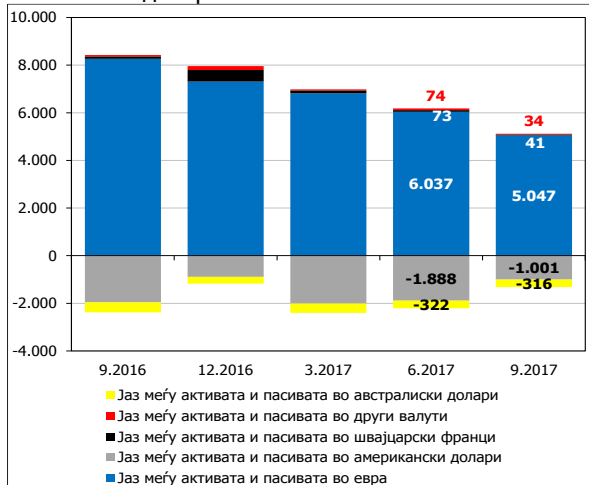

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Во рамките на активата, кредитите се земени на нето основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е "МБПР" АД Скопје.

Графикон бр. 39

Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, веќе трет квартал по ред се намалува, но со побавно темпо. Стеснувањето на јазот произлегува од повисокиот квартален пад на активата со валутна компонента (пад за 837 милиони денари, или за 0,5%) во споредба со намалувањето на пасивата со валутна компонента (за 667 милиони денари, или за 0,4%)⁵⁰. Стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, при истовремен раст на сопствените средства, придонесоа за натамошно намалување на соодносот помеѓу нив, за 0,5 процентни поени. Од друга страна, во услови на пад на активата и пасивата со валутна компонента и истовремено зголемување на вкупната актива на банкарскиот систем, видливо е намалувањето на нивните учества во вкупната актива (и пасива), за по 0,3 процентни поени.

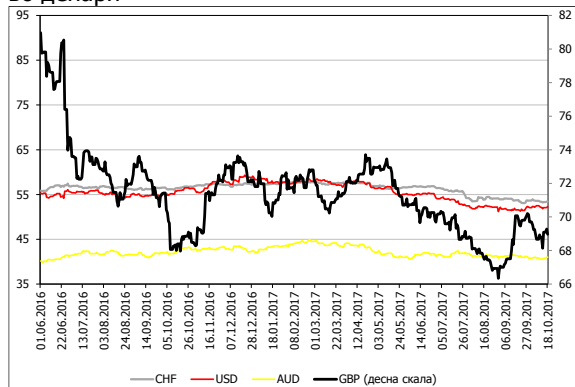
Стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, во целост, произлегува од еврото, чиј позитивен јаз се намали за 990 милиони денари. Стеснувањето на позитивниот јаз во евра, вклучително и со девизна клаузула во евра, најмногу произлегува од намалените пласмани на банките во кредити и депозити. Во третиот квартал од 2017 година, се стеснува и негативниот јаз во американски долари (за 887 милиони денари), што се должи на зголемените пласмани на банките во депозити номинирани во американски долари, при истовремено намалување на обврските врз основа на тековни сметки и депозити номинирани во оваа валута.

⁵⁰ Падот на активата со валутна компонента во најголема мера произлегува од намалувањето на кредитите со валутна компонента. На страната на пасивата со валутна компонента, намалувањето на депозитите во странска валута од нерезиденти и падот на обврските врз основа на кредити со валутна компонента имаа најголем придонес во кварталното намалување на обврските со валутна компонента.

Графикон бр. 40

Движење на курсот на денарот во однос на британската фунта, американскиот долар, швајцарскиот франк и австралискиот долар во денари

Извор: НБРМ.

Еврото доминира во активата и пасивата со валутна компонента на банкарскиот систем, со учество од 88,6% и 87,7%, соодветно. Оттука, прифатената стратегија на стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото има голема важност за одржување на веројатноста за остварување на валутниот ризик во билансите на банките на ниско ниво. Останатите валути имаат релативно ниска застапеност во активата и пасивата со валутна компонента, така што варијациите на нивните вредности не би влијаеле значително врз стабилноста на банките.

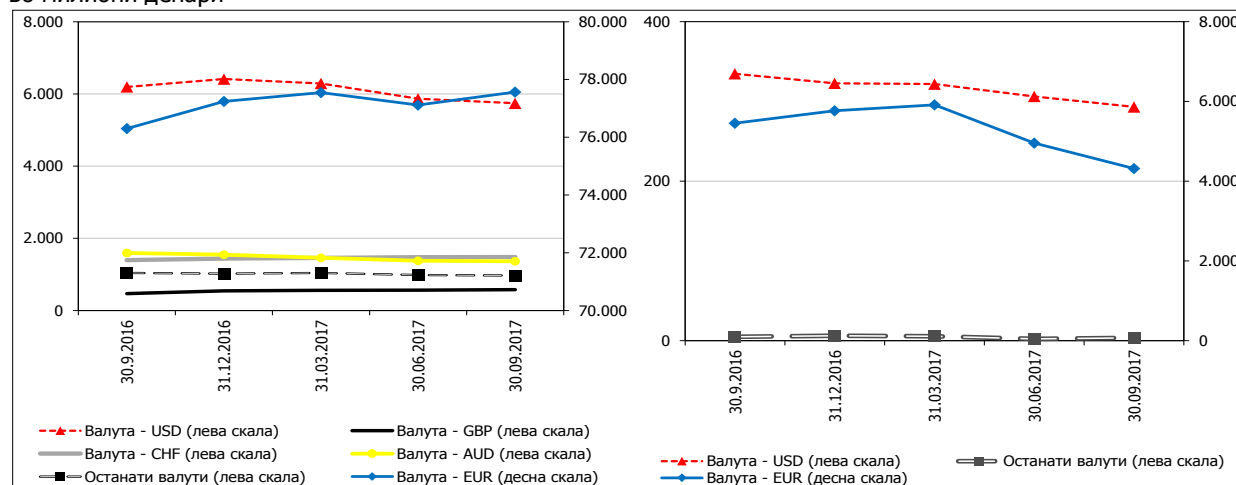
Табела бр. 3

Структура на активата и пасивата со валутна компонента, според валута во проценти

Валута	30.06.2017		30.09.2017	
	Активна	Пасива	Активна	Пасива
Евро	88,9	87,5	88,6	87,7
Американски долар	6,7	7,9	6,9	7,7
Швајцарски франк	1,8	1,8	1,9	1,9
Австралиски долар	0,9	1,1	0,9	1,1
Британска фунта	0,6	0,7	0,6	0,7
Останато	1,0	1,0	1,0	0,9
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 41 Депозити со валутна компонента* на физичките лица (лево) и на нефинансиските друштва (десно) во милиони денари

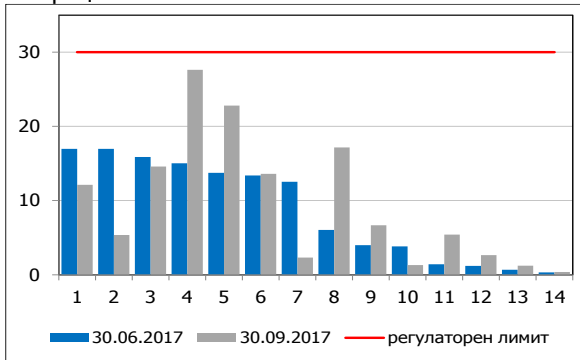

Извор: НБРМ.

*Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва.

Графикон бр. 42
Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

Извор: НБРМ.

Во третиот квартал од 2017 година, сите банки беа во согласност со пропишаниот регулаторен лимит за агрегатната девизна позиција, којашто не смее да надмине 30% од сопствените средства. Само кај две банки овој сооднос надминува 20%. Притоа, анализирано по одделни валути, поголем е бројот на банки коишто имаат долга позиција, што ги изложува на ризик од пад на вредноста на соодветните валути.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција / сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути / сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	5	2	13	1	8	5	9		10	4	5
од 5% до 10%	1										3
од 10% до 20%	4										4
од 20% до 30%	2										2
над 30%											

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

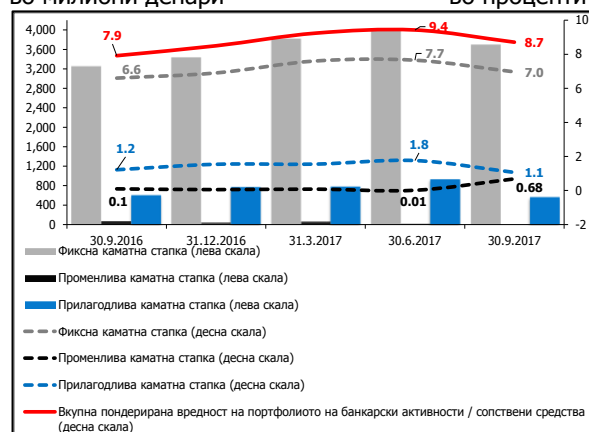

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Во третиот квартал од 2017 година, изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се намали, што произлегува од движењата кај каматочувствителните позиции со прилагодлива и со фиксна каматна стапка. И во ова тримесечје се забележува намалено користење на прилагодливите каматни стапки, за сметка на поголемата употреба на променливите каматни стапки што соодветствува со интенциите на банките за постепено намалување на примената на прилагодливите каматни стапки кои ги изложуваат на репутациски и на правен ризик.

Графикон бр. 43

Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според типот на каматната стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала) во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

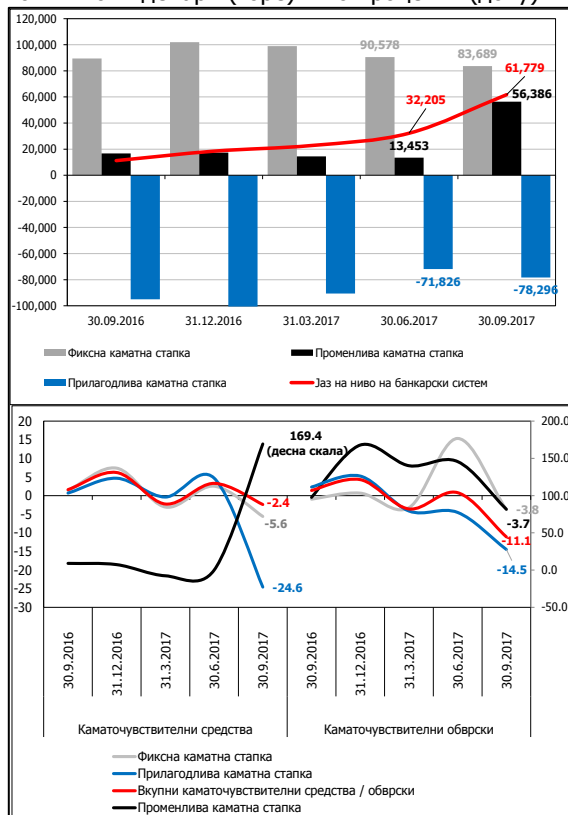
*Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

Во третиот квартал од 2017 година, показателот за изложеноста на банкарскиот систем на ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности забележа намалување. Имено, потенцијалната загуба на економската вредност на портфолиото на банкарски активности, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена, забележа квартално намалување и се сведе на ниво од 8,7% од сопствените средства на банкарскиот систем. Најголем придонес во кварталното намалување на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности имаа каматочувствителните позиции со прилагодлива и фиксна каматна стапка. Анализирани по одделна банка, соодносите меѓу потенцијалните загуби при стандарден каматен шок од ± 2 процентни поена и сопствените средства на банките се движат во интервал од 0,7% до 14,2%, што е под нивото од 20%⁵¹.

⁵¹ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

Графикон бр. 44

Каматочувствителни средства и обврски според типот на каматната стапка, јаз (горе) и квартална промена (долу) во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

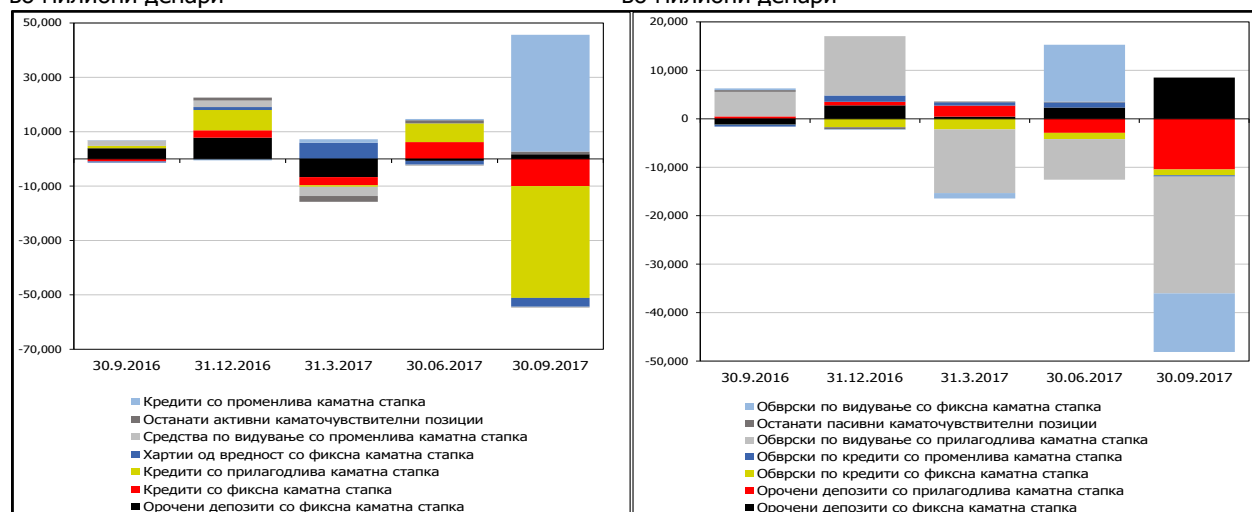

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски бележи квартален раст од дури 91,8% (или за 29.574 милиони денари), што најмногу произлегува од проширувањето на позитивниот јаз кај позициите со променливи каматни стапки (за 42.933 милиони денари), при истовремено стеснување на позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки (за 6.889 милиони денари) и проширување на негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки за 6.470 милиони денари). Овие промени произлегуваат од трансформацијата на еден дел од кредитите со прилагодлива каматна стапка (во третиот квартал од 2017 година, тие се намалени за 41.106 милиони денари) во кредити со променлива каматна стапка (коишто се зголемија за 42.937 милиони денари). Истовремено, во третиот квартал од 2017 година, се забележува трансформација и на еден дел од обврските по орочени депозити со прилагодлива каматна стапка (бележат намалување од 10.470 милиони денари) во депозити со фиксна каматна стапка (коишто се зголемија за 8.503 милиони денари).

Графикон бр. 45

Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка во милиони денари

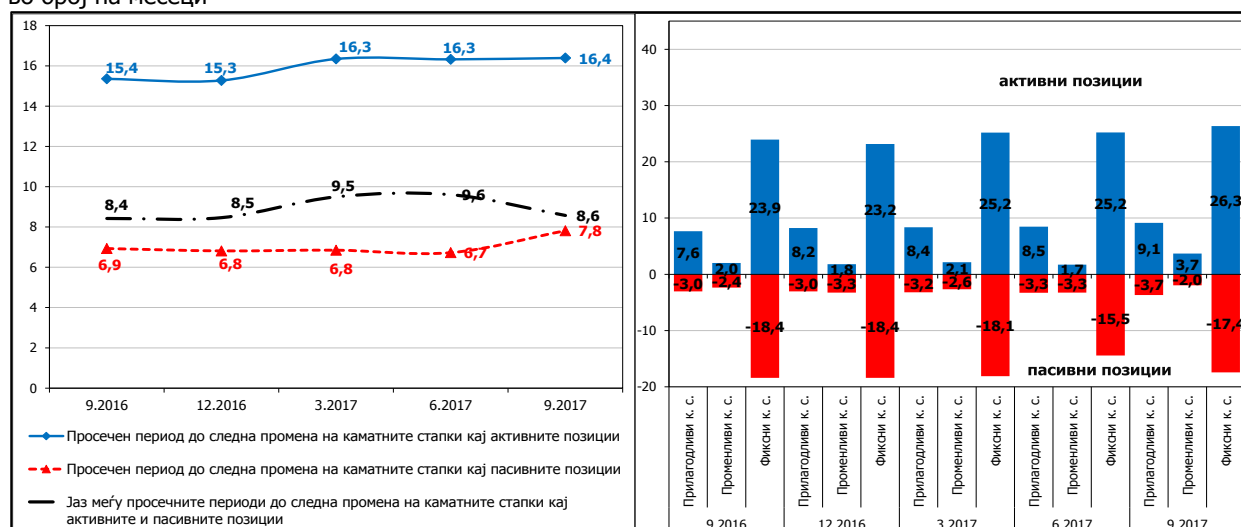
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Ваквата трансформација⁵² на типот на каматна стапка што се применува во договорите за кредити и депозити се поврзува со заедничките настојувања на банките и централната банка да се намали примената на прилагодливите каматни стапки во банкарското портфолио. Исто така, во третиот квартал од 2017 година се намалуваат обврските по видување со фиксна каматна стапка (за 12.098 милиони денари), и особено на обврските по видување со прилагодлива каматна стапка (за 24.096 милиони денари), коишто придонесоа за апсолутното намалување на јазот кај позициите со фиксни и проширување на негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки. Имено, во 2017 година, се забележува, генерално, намалување на обврските по видување, како каматочувствителна позиција во билансите на банките, заради одлуката на дел од банките повеќе да не пресметуваат камата на овие обврски (односно, да применуваат каматна стапка од 0,0%).

Графикон бр. 46

Просечен период до следна преоцена на каматните стапки*, вкупен (лево) и по типот на каматната стапка (десно) во број на месеци

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

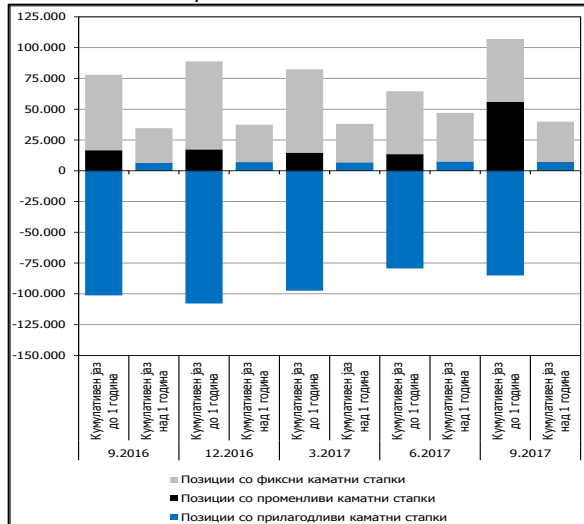
* Просечниот период до следна преоцена на каматните стапки се пресметува како учество на износот на активната/пасивната позиција од секој од рочните блокови во вкупната каматочувствителна актива/пасава, помножено со рочноста од секој рочен блок, изразена во месеци. Кај позициите со фиксна каматна стапка, просечниот период до следна преоцена се однесува на просечниот преостанат рок на достасување.

⁵² За денарските кредити и депозити, каде што наместо прилагодлива, се предвиде примена на променлива (варијабилна) каматна стапка, банките предвидоа примена на пондерираната просечна каматна стапка на денарските депозити без валутна клаузула (пресметана на ниво на систем и изразена на годишна основа) како референтна каматна стапка во договорите со клиентите. Оваа каматна стапка се пресметува и се објавува од страна на Народната банка, почнувајќи од јуни 2017 година, на барање на банките.

Графикон бр. 47

Структура на јазовите меѓу активните и пасивните позиции, според типот на каматна стапка

во милиони денари

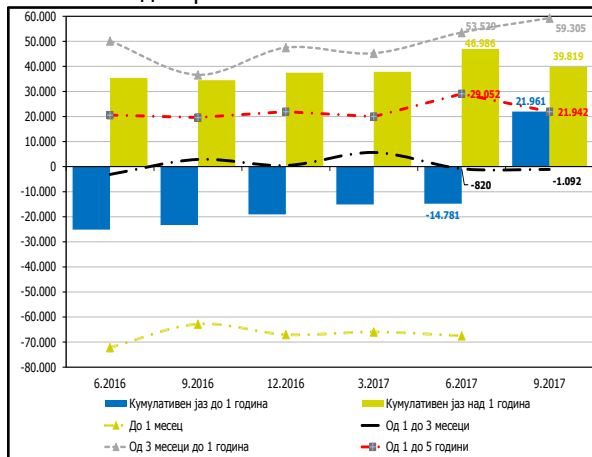

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 48

Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следна преоцена на каматните стапки

во милиони денари

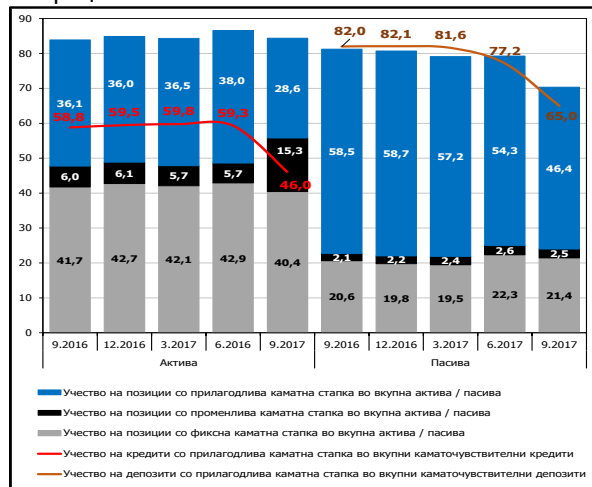
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2017 година, банките го зголемија просечниот период до следна преоцена на каматните стапки, и тоа повеќе кај пасивните отколку кај активните позиции, со што јазот меѓу просечните периоди до следна преоцена на каматните стапки кај активните и пасивните позиции се намали. Анализирани по одделни типови каматни стапки забележително е зголемувањето на просечниот преостанат рок до достасување кај обврските на банките со фиксна каматна стапка кај орочените депозити, што придонесе за зголемување на вкупниот просечен период до следна преоцена на каматните стапки кај пасивните позиции на банките.

Намалувањето на каматочувствителните обврски по видување во третото тримесечје од 2017 година, предизвика промена на предзнакот на јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски чијашто следна преоцена на каматните стапки е до една година, од негативен во позитивен. Според структурата на јазот меѓу активните и пасивните позиции, според типот на каматна стапка чијашто следна преоцена (преостанат рок до достасување, во случајот на позициите со фиксните каматни стапки) е до една година, јазот е негативен кај позициите со прилагодливи каматни стапки, јазот е позитивен кај позициите со променливи и со фиксни каматни стапки.

Графикон бр. 49
Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

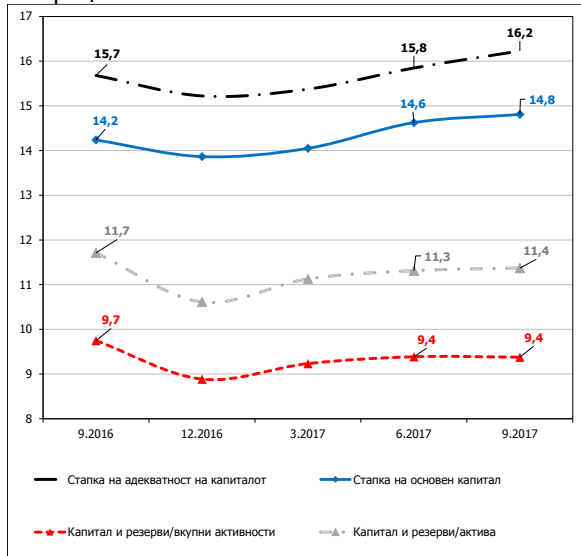
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалувањето на примената на прилагодливите каматни стапки кај кредитите (што беше проследено со поголема употреба на променливите каматни стапки), како и трансформацијата на депозитите по видување од каматочувствителни во каматонечувствителни позиции (поради одлуката на дел од банките да не пресметуваат камата на обврските по видување) **предизвикаа намалување на учеството на прилагодливите каматни стапки во структурата на каматочувствителната актива (за десетина процентни поени) и пасива (за околу 8 процентни поени)**. Примената на каматни стапки коишто се однапред утврдени или чија промена ќе се врши врз основа на пазарни варијабли, укажува на потребата банките да ги зајакнат своите капацитети за управување со ризикот од промена на каматните стапки. Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексот бр. 36 и анексот бр. 37.

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем се зголемија во третиот квартал од 2017 година, што е пред сè резултат на растот на капиталните позиции, во услови на прилично скроман раст или дури и намалување на одделните категории активности. Растот на сопствените средства произлегува од издавањето на нови субординирани инструменти во третиот квартал од 2017 година. Активата пондерирана според ризиците се намали како резултат на намалувањето на активата пондерирана според кредитниот ризик. Најголем дел од кварталниот раст на сопствените средства, беше искористен за исполнување на заштитниот слој на капиталот кај системски значајните банки. Имено, со 30.9.2017 година седум банки, определени од НБРМ како системски значајни банки, имаат обврска да исполнат половина од заштитниот слој на капиталот за системска значајност. Резултатите од спроведените стрес-тест симулации со состојба на 30.9.2017 година се подобри во однос на крајот на вториот квартал.

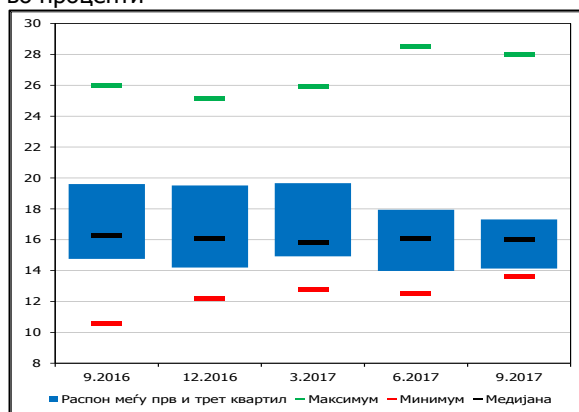
Графикон бр. 50
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Почнувајќи од март 2017 година домашните регулаторни барања во врска со солвентноста и адекватноста на капиталот на банките се во согласност со барањата на меѓународната спогодба Базел 3. Тековно, банките не располагаат со додатен основен капитал, односно основниот капитал е целосно составен од инструменти на поквалитетниот, редовен основен капитал.

Графикон бр. 51
Мерки за дистрибуцијата на стапката на
адекватност на капиталот во банкарскиот
систем
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

5.1 Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

На крајот на третиот квартал од годината, речиси сите показатели за солвентноста на македонскиот банкарски систем забележаа подобрување, што произлегува од повисоките квартални стапки на раст на капиталните позиции, во споредба со активностите на банкарскиот систем. Така, капиталните позиции на банкарскиот систем го забрзаа растот, кој во третиот квартал од 2017 година се движеше во интервал од 2,3% - 4,9%. Активностите на банкарскиот систем забележаа квартален раст (од 0,2% - 0,8%), којшто е сепак помал во споредба со зголемувањето на капиталните позиции во третиот квартал од 2017 година. Но, вкупната актива пондерирана според ризиците се намали за 0,1% или 465 милиони денари, што произлегува од падот на активата пондерирана според кредитниот ризик (којшто се намали за 0,2% или за 661 милиони денари), којшто пак главно произлегува од намалената кредитна активност на банките со нефинансиските друштва.

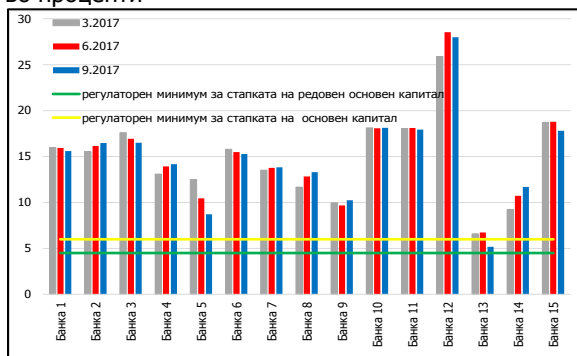
Стапката на адекватност на капиталот бележи зголемување за 0,4 процентни поени во третиот квартал од 2017 година. Анализирано по поединечна банка, стапката на адекватност на капиталот на 30.9.2017 година, кај сите банки е повисока од 13%⁵³, при што кај седум банки оваа стапка забележа зголемување. Растот на стапката на адекватност на капиталот главно се темели на растот на сопствените средства на банките во однос на кварталното намалување на активата пондерирана според ризиците.

⁵³ Почнувајќи од 31.3.2017 година, банките имаат обврска да одржуваат заштитен слој на капиталот за зачувување на капиталот во износ од 2,5% од активата пондерирана според ризиците, што соодветно значи и повисока стапка на адекватноста на капиталот. Исто така, седум банки коишто НБРМ ги определи како системски значајни банки, имаат обврска да исполнат половина од заштитниот слој на капиталот за системски значајни банки заклучно со 30.9.2017 година, а вкупниот заштитен слој, најдоцна до 31.3.2018 година.

Графикон бр. 52

Стапка на (редовен) основен капитал по банка во проценти

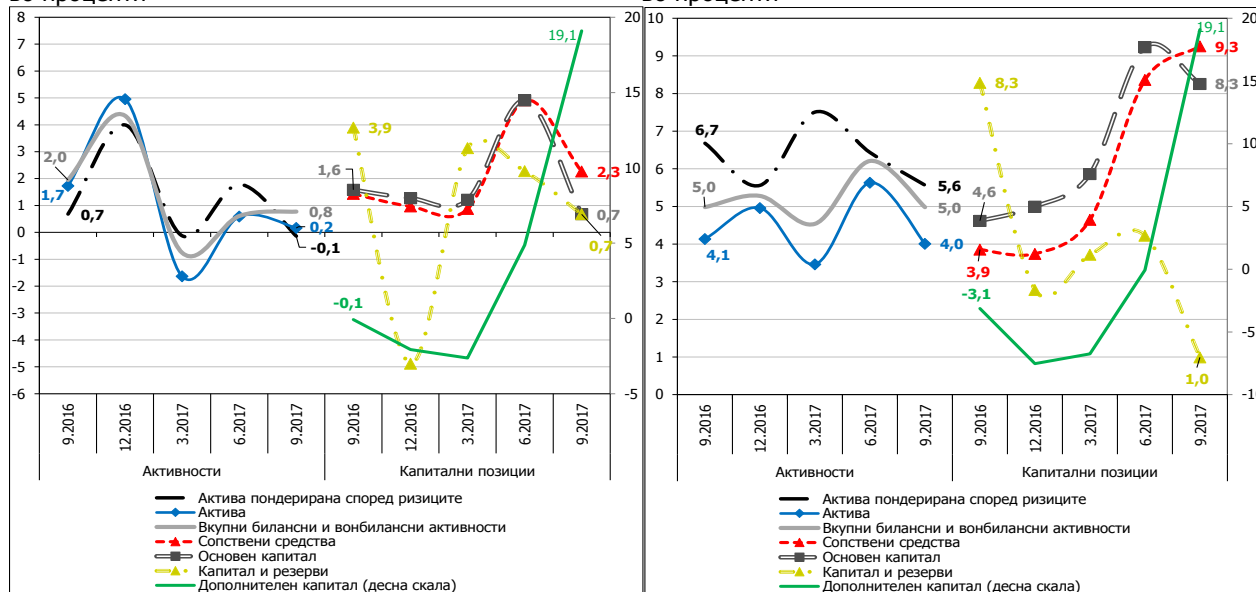
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Бидејќи тековно банките немаат додатен основен капитал, стапката на основен и на редовен основен капитал е иста.

Стапката на редовниот основен капитал⁵⁴ (редовен основен капитал во однос на активата пондерирана за ризиците) се зголеми за 0,1 процентен поен во однос на вториот квартал од 2017 година. Растот на стапката на (редовен) основен капитал главно се темели на зголемувањето на кумулативната сеопфатна добивка кај една банка од групата големи банки, како резултат на повисоката ревалоризациска резерва поради преземањето имот од ненаплатени побарувања⁵⁵. Извесно влијание врз зголемувањето на стапката на (редовен) основен капитал имаше и претворањето на хибридниот капитален инструмент кај една банка во обични акции.

Графикон бр. 53

Стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартални (лево) и годишни (десно) во проценти

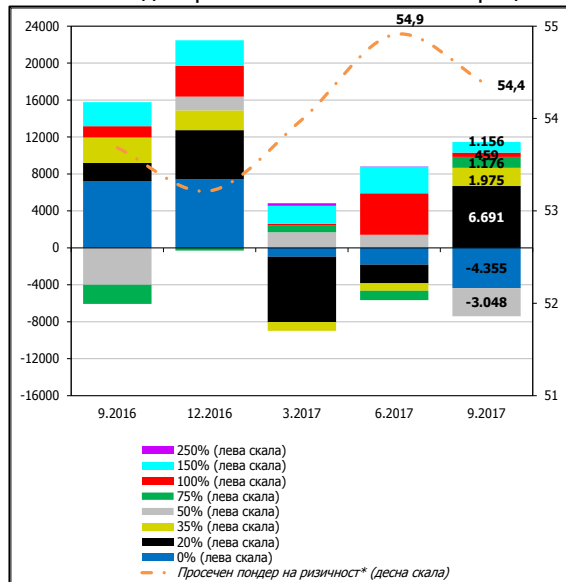

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁴ Со измените на Законот за банките, покрај постоечката одредба за висината на стапката на адекватност на капиталот од најмалку 8% од активата пондерирана според ризиците, се воведоа уште две законски барања во однос на висината на адекватноста на капиталот, и тоа: 4,5% од активата пондерирана според ризиците, за редовниот основен капитал и 6% од активата пондерирана според ризиците, за основниот капитал. Во структурата на основниот капитал се прави разлика меѓу редовен основен капитал и додатен основен капитал, при што во редовниот основен капитал се вклучуваат капитални позиции со највисок квалитет (акционерскиот капитал, резервниот фонд, добивката доколку исполнува определени услови и сл.) коишто се во целост и веднаш на располагање за покривање на ризиците и загубите за време на работењето на банката. Бидејќи тековно банките немаат додатен основен капитал, стапката на основниот и на редовниот основен капитал е иста.

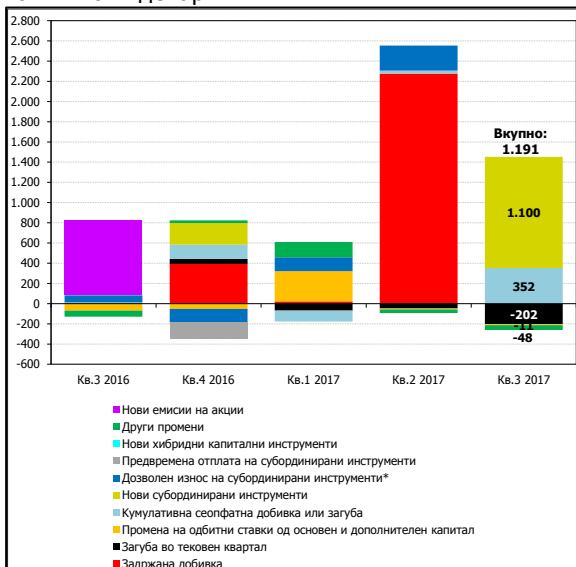
⁵⁵Затворената исправка за нефункционалното побарување била поголема од исправката на преземениот имот од ненаплатеното побарување и во тој случај сè додека не се продаде преземениот имот банката е должна таа позитивна разлика да ја евидентира во ревалоризациската резерва, која што во структурата на сопствените средства се прикажува во рамки на кумулативната сеопфатна добивка или загуба од редовниот основен капитал на банките.

Графикон бр. 54
Квартални промени на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешка: *Просечниот пондер на ризичност на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банките.

Графикон бр. 55
Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешка: *Се мисли на промените во износот на веќе издадените субординирани инструменти, коишто произлегуваат од исполнувањето / неисполнувањето на регулаторните правила за вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства.

Нивото на ризичност на банкарските активности, мерено преку соодносот меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност, се намали за 0,5 процентни поени и на 30.9.2017 година изнесува 54,4%. Ваквото намалување на просечниот пондер на ризичност најмногу произлегува од растот на вкупните билансни и вонбилансни побарувања при истовремен пад на активата пондерирани според кредитниот ризик. Притоа, настанаа промени во рамките на активата пондерирани според кредитниот ризик, така што се зголемија побарувањата кои се вклучуваат со пондер на ризичност од 20% (побарувања од банки) и 35% (побарувања покриени со станбени објекти), како и 75% и 150% (побарувања покриени со деловни објекти и портфолио на мали кредити), при истовремен пад на побарувањата со пондер на ризичност од 0% (пласманите во благајнички записи) и 50% (побарувања од банки).

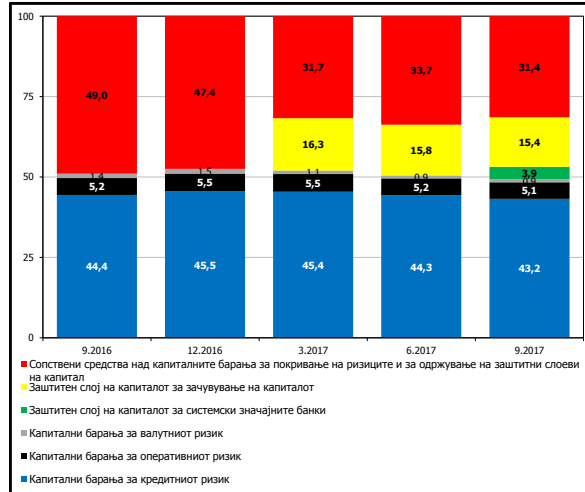
5.2 Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во третиот квартал од 2017 година, сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија за 1.191 милион денари, или за 2,3% (на годишна основа, сопствените средства се зголемени за 4.560 милиони денари или за 9,3%). Кварталниот раст на сопствените средства најмногу произлегува од издавањето нови субординирани инструменти од страна на три банки. Исто така, една банка го претвори хибридниот капитален инструмент во обични акции, што овозможи подобрување на квалитетот на нејзините сопствени средства. За разлика од претходниот квартал, второстепена во кварталниот раст е кумулативната сеопфатна добивка, како позиција од сопствените средства на банките.

Графикон бр. 56

Структура на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капитал* во проценти

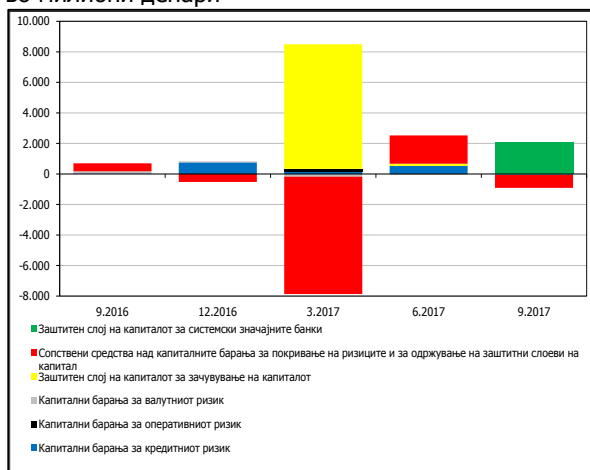

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Не се земени предвид евентуално дополнителните капитални барања кај одделните банки утврдени низ процесот на утврдување на интерниот капитал на банките и процесот на супервизорска оценка и евалуација.

Графикон бр. 57

Структура на кварталните промени на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капитал во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Не се земени предвид евентуално дополнителните капитални барања кај одделните банки утврдени низ процесот на утврдување на интерниот капитал на банките и процесот на супервизорска оценка и евалуација.

Квалитетот на сопствените средства е на високо ниво, со учество на редовниот основен капитал (најквалитетната компонента од сопствените средства) во вкупните сопствени средства од 90,0%.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексот бр. 38.

5.3 Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

Најголем дел од кварталниот раст на сопствените средства се искористи за исполнување на заштитниот слој на капиталот кај банките коишто Народната банка ги определи како системски значајни банки. Имено, заклучно со 30.9.2017 година, седумте банки определени како системски значајни беа должни да исполнат половина⁵⁶ од утврдениот заштитен слој на капиталот за системска значајност (по одделна банка, овој капитален слој се движи во интервал од 1% до 2% од активата пондерирана според ризиците). Со тоа, учеството на „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците се намали до ниво од 31,4% (33,7% на 30.6.2017 година).

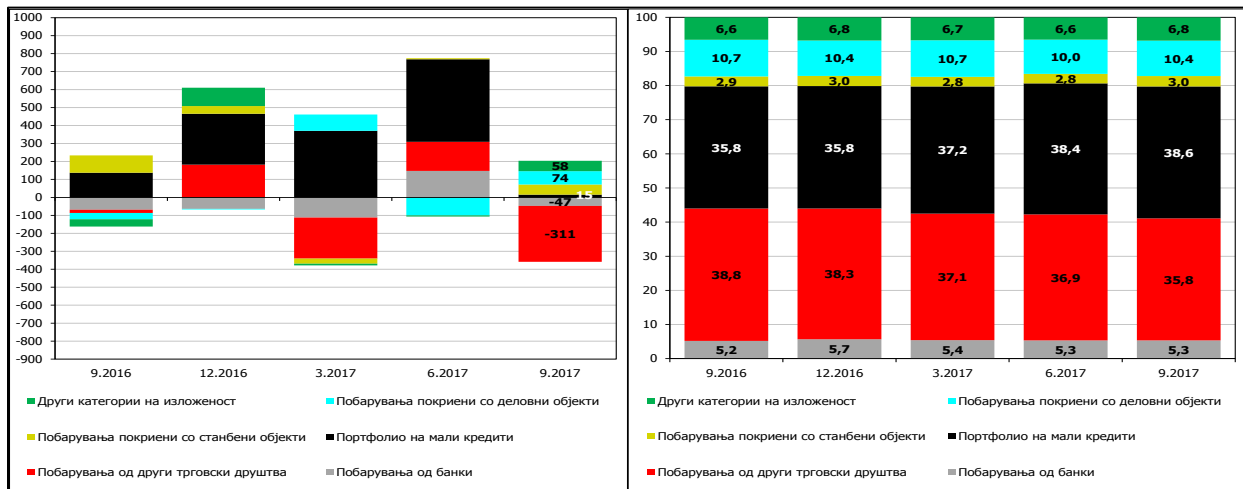
Капиталните барања за покривање на ризиците бележат намалување (за 37 милиони денари или за 0,2%), што произлегува од намалувањето на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик (за 53 милиони денари или за 0,2%). Ова намалување на регулаторниот капитал потребен за покривање на кредитниот ризик најмногу произлегува од намалените побарувања од други трговски друштва.

⁵⁶ Банките се должни да го исполнат, во целост, заштитниот слој на капитал за системски значајните банки најдоцна до 31.3.2018 година.

Наспроти тоа, капиталот потребен за покривање на валутниот ризик квартално порасна за 16 милиони денари или за 2,8%.

Графикон бр. 58

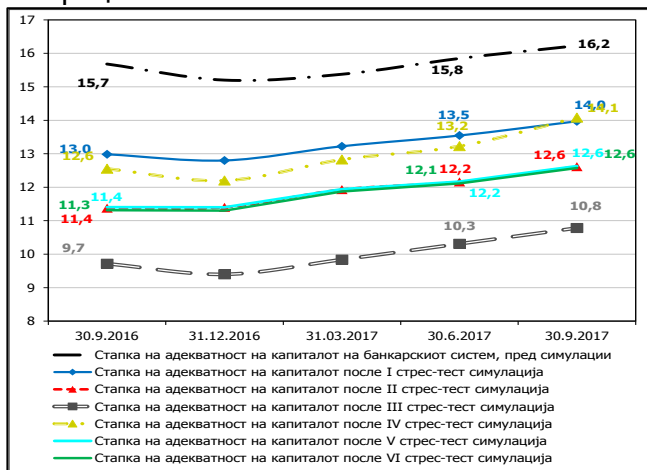
Квартални промени (лево, во милиони денари) и структура (десно, во проценти) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на ИЗЛОЖЕНОСТ

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 59

Резултати од стрес-тест симулациите во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

- I: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 50%;
- II: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%;
- III: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;
- IV: Прекласификација во „B - нефункционално“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти);
- V: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;
- VI: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%, депресијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анексот бр. 39.

5.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови упатува на подобри резултати во споредба со 30.6.2017 година.

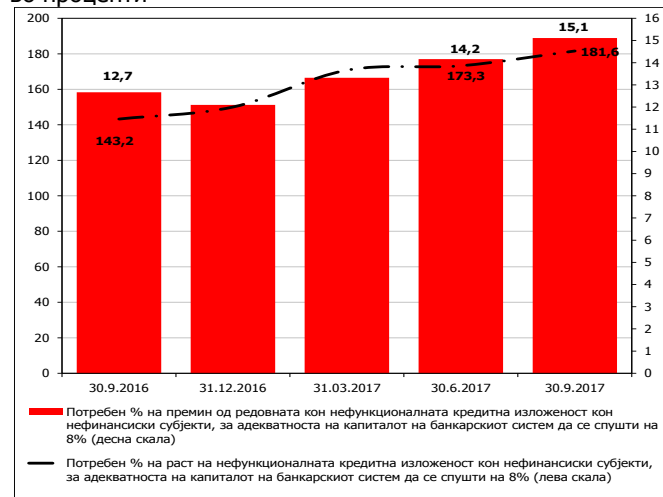
Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од симулациите. Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови.

Графикон бр. 60

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8%

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Симулациите покажуваат дека е потребен раст на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти од 181,6%, односно премин на 15,1%⁵⁷ од редовната кон нефункционална кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на ниво од 8%. Овие симулации би довеле до речиси трипати поголемо учество на нефункционалната во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти (од 5,6% на 15,8%).

⁵⁷ Во третиот квартал од 2017 година 1,8% од редовната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти добила нефункционален статус.

III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

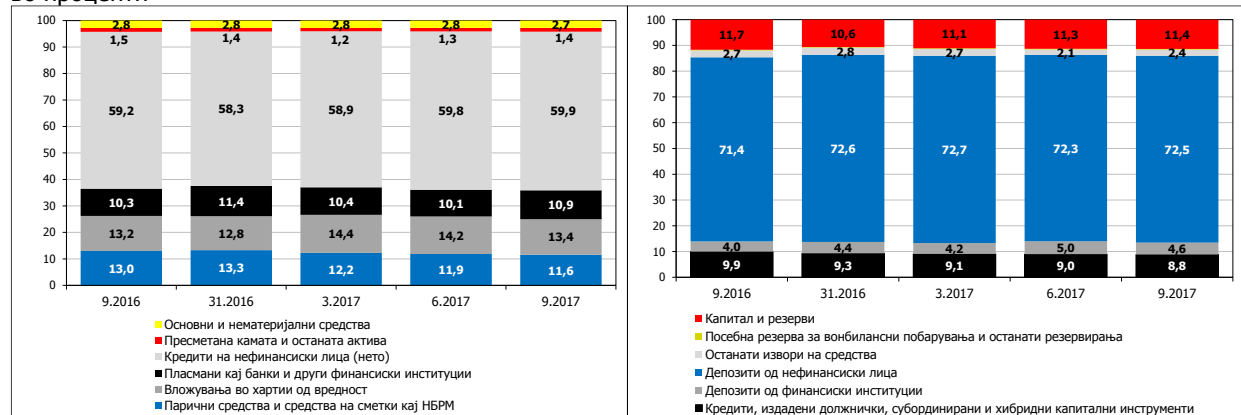

1. Активности на банките

Во третиот квартал од 2017 година, во услови на постепено стабилизирање на очекувањата на домашните економски субјекти, вкупните активности на македонскиот банкарски систем продолжија да растат, иако забавено во однос на претходниот квартал и во однос на истиот период од минатата година. Во услови на намалени вложувања во хартии од вредност, растот на активата на банкарскиот систем најмногу произлегува од зголемувањето на пласманите кај странски банки, а во помал дел е резултат и на кредитниот раст, и покрај неговото забавување во третиот квартал од 2017 година. Кредитниот раст произлегува од денарските кредити на домаќинствата, при намалена кредитна поддршка за корпоративните клиенти. Повисокиот финансиски резултат во третиот квартал од 2017 година имаше значаен придонес за зголемување на активностите на банкарскиот систем. Истовремено, депозитната активност на нефинансиските субјекти растеше со скромно, иако забрзано темпо во однос на претходниот квартал од годината. Растот на депозитниот потенцијал на банките произлегува од депозитите на домаќинствата, при натамошно намалување на корпоративните депозити. Растот на денарските депозити од домаќинствата е скромен и го рефлектира бавното враќање на склоноста за штедење во домашна валута, што покажува дека е потребно време за одржливо подобрување на валутните преференци на депонентите. По забележаниот позначителен раст во вториот квартал од 2017 година, обврските кон матичните субјекти на банките забележаа намалување во третото тримесечје од 2017 година што во најголем дел е резултат на остварената обврска за исплата на дивиденда од страна на една голема банка кон нејзиниот странски акционер.

Графикон бр.61

Структура на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

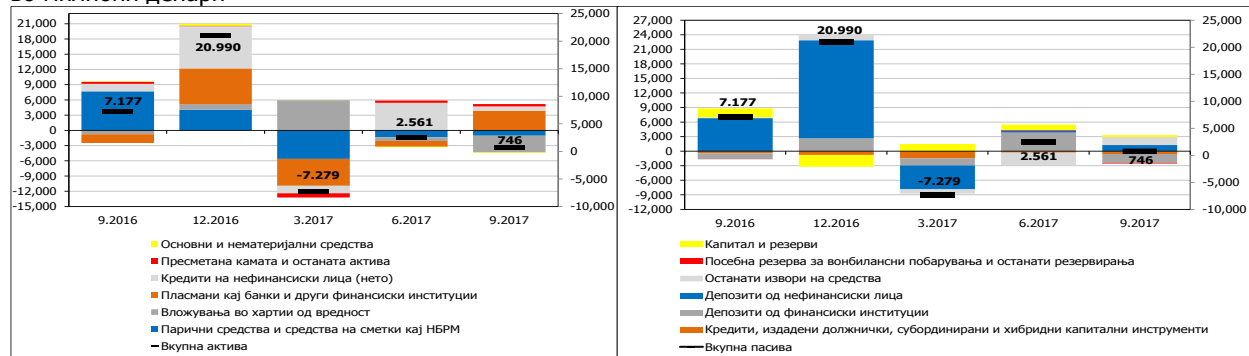
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 62

Квартален раст на компонентите на активата (лево) и пасивата (десно) на банкарскиот систем

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Кредитите се прикажани за нето основа, намалени за исправката на вредноста.

Графикон бр. 63

Актива на банкарскиот систем

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.9.2017 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 440.672 милиона денари и бележи квартален раст од 710 милиони денари, или 0,2%. **Растот на активата најмногу произлегува од зголемувањето на средствата на сметки и депозити кај странските банки, а во помал дел и од растот на кредитите на нефинансиски субјекти. Наспроти тоа, вложувањата во хартии од вредност (пред сè, благајнички записи⁵⁸) забележаа квартален пад. Растот на активата во овој квартал главно беше одраз од повисокиот финансиски резултат и растот на депозитите на нефинансиските субјекти, додека обврските кон матичните субјекти на банките забележаа пад.**

1.1 Кредити на нефинансиските субјекти

Во третиот квартал од 2017 година, кредитирањето на нефинансиските лица⁵⁹ забележа забавен раст, кој изнесува 893 милиони денари, или 0,3% (2,2% во вториот квартал од 2017 година). На годишна основа кредитите се зголемија за 11.876

⁵⁸ Кварталното намалување на вложувањата на банките во благајнички записи е резултат на намалениот понуден износ на благајнички записи, во текот на третиот квартал од 2017 година.

⁵⁹ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, потоа централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (други клиенти), како и самостојните вршители на дејност и физичките лица (домаќинства).

Графикон бр. 64
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 65
Раст на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 66
Структура на кредитите на физичките лица, по производи
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

милиони денари, или за 4,3% што е непроменета стапка како и на 30.6.2017 година. Доколку се изолира ефектот од задолжителните отписи⁶⁰, кредитирањето на нефинансиските субјекти би остварило квартален раст од 0,4%, додека годишниот раст би изнесувал 5,5% (5,7%, со 30.6.2017 година).

Растот на кредитната активност целосно произлезе од зголемена кредитна поддршка за домаќинствата, при намалено кредитирање на корпоративните клиенти. Имено, кредитите на домаќинствата⁶¹ се зголемија за 2,2% во третиот квартал од 2017 година (наспроти остварениот раст од 3%, во вториот квартал од годината). На годишна основа, кредитите на домаќинствата растеа со забрзано темпо и достигнаа солидна стапка на раст од 10% (9,7%, заклучно 30.6.2017 година). Кредитите на претпријатијата квартално се намалија за 1,6%, со што годишната стапка на промена е негативна и изнесува 0,4%. Ефектите од промените во регулативата за задолжителните отписи сè уште имаат влијание врз годишниот раст на корпоративните кредити. Имено, без ефектите од отписите, годишната стапка на раст на кредитите на нефинансиските друштва би била позитивна и би изнесувала 1,8% (наспроти 2,4% заклучно со 30.6.2017 година).

Анализирано по кредитни производи, речиси 72% од кредитите на физичките лица се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките лица (потрошувачки кредити, дозволени пречекорувања и кредитни картички). На 30.9.2017 година, кај шест од вкупно четиринаесет⁶² банки, учеството на кредитите на домаќинствата во кредитното портфолио на банките е поголемо во однос на учеството на корпоративните кредити.

⁶⁰ Според регулативата, од јуни 2017 година банките имаат обврска да ги пренесуваат сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години на вонбилансна евиденција.

⁶¹ Потрошувачките кредити и кредитните картички се најкористените кредитни производи кај домаќинствата.

⁶² „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

Графикон бр. 67

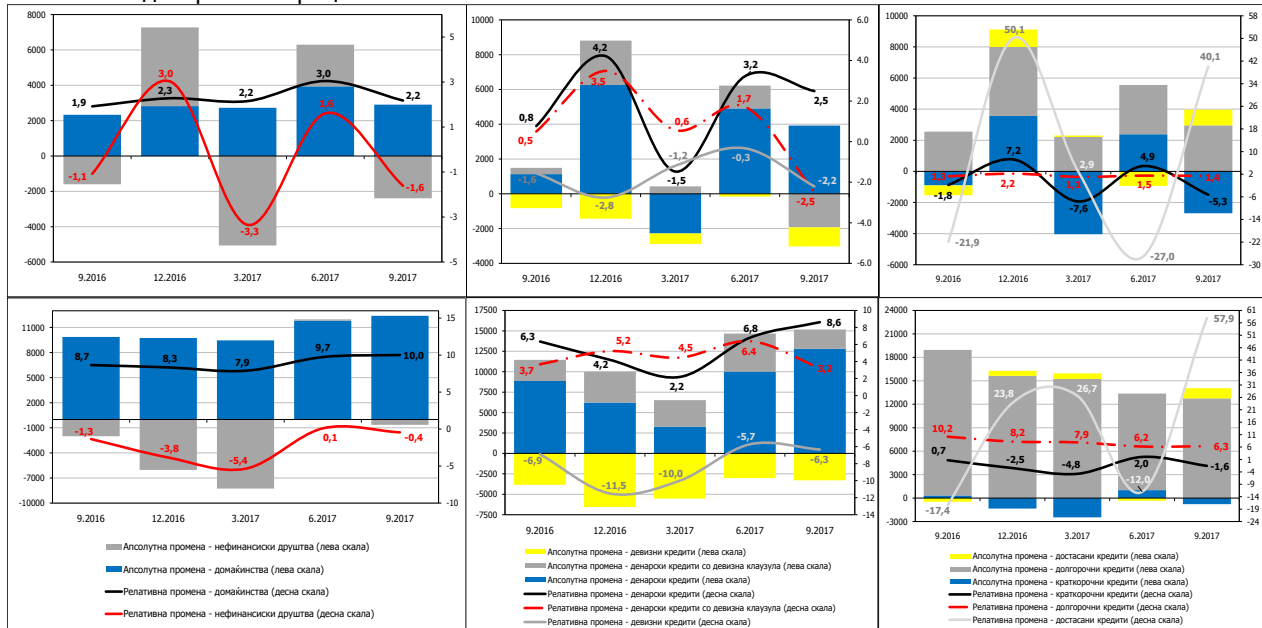
Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина) и структура на редовните кредити, според рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешка: во графиконот десно не се вклучени нефункционалните кредити.

Графикон бр. 68

Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

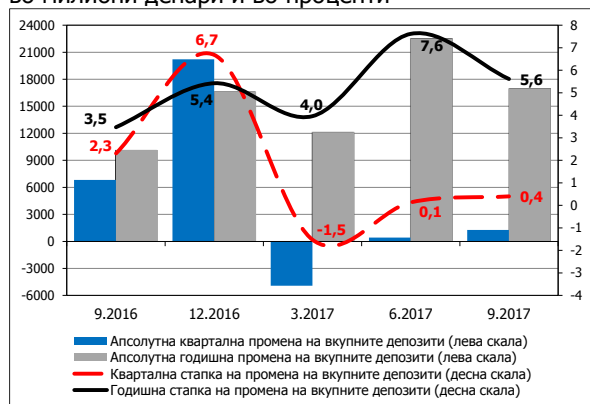
Во третиот квартал од 2017 година денарските кредити забележаа раст, за сметка на речиси еднаквото намалување на кредитирањето со валутна компонента. Денарските кредити повеќе растат кај домаќинствата (раст од 1.972 милиона денари, или за 2,8%), во споредба со корпоративниот сектор (раст од 1.783 милиони денари или за 2,1%). Наспроти тоа, намалувањето на денарските кредити со

валутна клаузула и на кредитите во странска валута⁶³ целосно се должи на нефинансиските друштва. Во валутната структура на вкупните кредити, денарските кредити ја задржаа главната улога, со учество од 56,5%.

Во третиот квартал од 2017 година, продолжи зголемувањето на рочноста на кредитното портфолио. Долгорочното кредитирање оствари квартален раст од 1,4%, со што дополнително го зајакна учеството во структурата на вкупните кредити. Најголем дел (56,3%) од растот на долгорочните кредити се должи на денарските кредити на домаќинства⁶⁴. Наспроти тоа, забавувањето на растот на кредитната активност во овој квартал произлезе од позначителното намалување на краткорочните кредити (коешто, целосно се должи на кредитите на нефинансиските друштва⁶⁵).

Графикон бр. 69
Промена на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 70
Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.2 Депозити на нефинансиските субјекти

По минималниот раст остварен во вториот квартал од годината, во третото тримесечје од 2017 година, депозитите од нефинансиските субјекти продолжија да растат со побрза динамика. Сепак, остварениот квартален раст на депозитната база е скромн, додека кај годишната стапка на раст се забележа забавување во однос на 30.6.2017 година. Кварталниот раст на депозитна база на банките изнесува 1.272 милиона денари, или 0,4% (0,1% во вториот квартал од 2017 година), додека растот на годишна основа достигна 16.979 милиони денари, или 5,6% (7,6%, со 30.6.2017 година). **Домаќинствата**, коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 70,6% во вкупните депозити), во третиот квартал од 2017 година, ги зголемија своите средства во банките за 2.064 милиони денари, или за 0,9%. **Депозитите**

⁶³Денарските кредити со девизна клаузула на нефинансиските друштва на квартална основа се намалија за 2.401 милион денари (или за 10,9%), додека кварталниот пад на девизните кредити на нефинансиските друштва изнесува 1.775 милиони денари (или 4,3%).

⁶⁴Долгорочните кредити на домаќинствата квартално растат за 2.522 милиони денари, што во најголем дел произлезе од растот на долгорочните денарски кредити на домаќинствата (1.663 милиони денари), и тоа потрошувачки и станбени кредити.

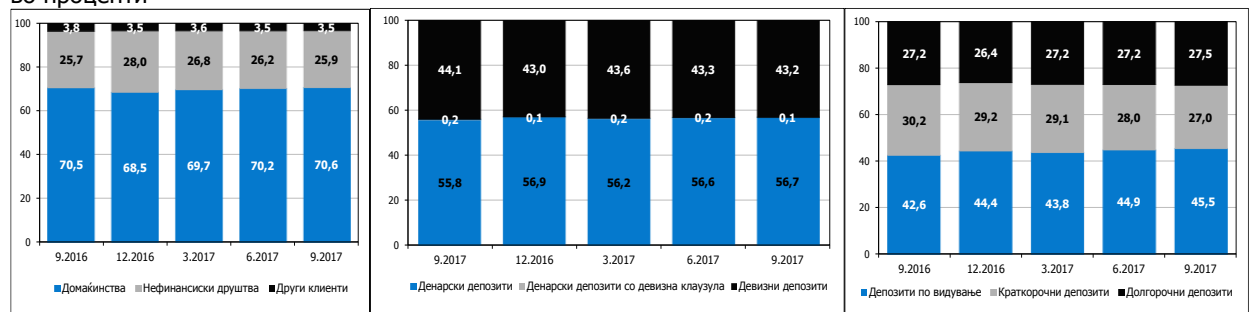
⁶⁵Краткорочните кредити на нефинансиските друштва квартално се намалија за 2.864 милиони денари (или за 6,8%), во поголем дел (53,1%) како резултат на краткорочните кредити на нефинансиските друштва со валутна компонента, и во помал дел (46,9%) од краткорочните девизни кредити на нефинансиските друштва.

на нефинансиските друштва продолжија да се намалуваат и во овој квартал (за 699 милиони денари или за 0,8%), додека на годишна основа, корпоративните депозити остварија солидна стапка на раст од 6,3% (или 4.919 милиони денари). Годишниот раст на депозитите на домаќинствата (12.341 милиони денари или 5,8%) во третиот квартал од 2017 година е во износ кој е за 2,5 пати повисок од растот на корпоративните депозити.

Графикон бр. 71

Структура на вкупните депозити, според секторот (лево) и валутата (средина) и рочноста (десно)

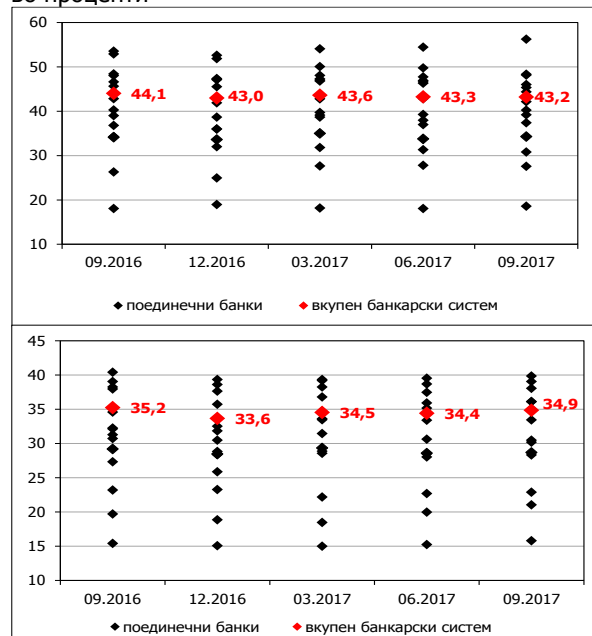
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 72

Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити на банкарскиот систем во проценти

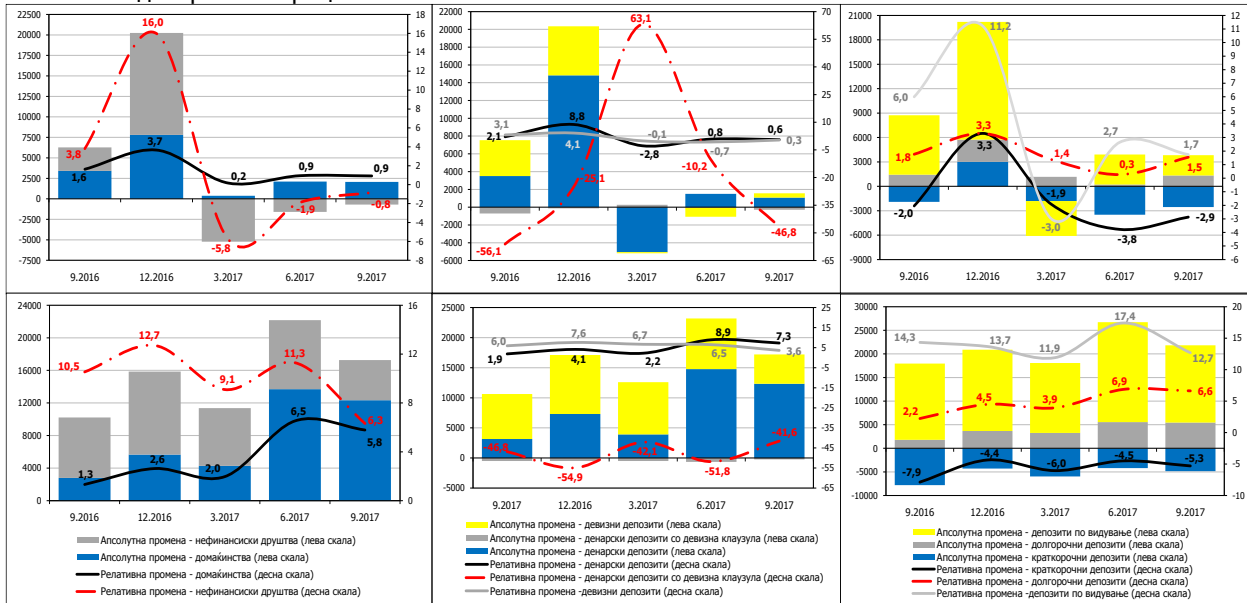

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на валутната структура, денарските депозити речиси во целост го определуваат кварталниот раст на вкупните депозити, при што се зголемија за 1.078 милиони денари (или 0,6%). Депозитите на нефинансиските друштва имаа поголем придонес (80,5%) во растот на денарските депозити во споредба со придонесот на депозитите на домаќинствата (21%). Најголемиот дел од вкупната депозитна база и понатаму отпаѓа на денарското штедење (56,7% на 30.9.2017 година, слично на учеството од 56,6% на 30.6.2017 година), во коешто најголем удел (63,1%) имаат депозитите на домаќинствата. Депозитите во странска валута остварија квартален раст од 481 милион денари, или 0,3%, кој целосно произлезе од депозитите на домаќинствата.

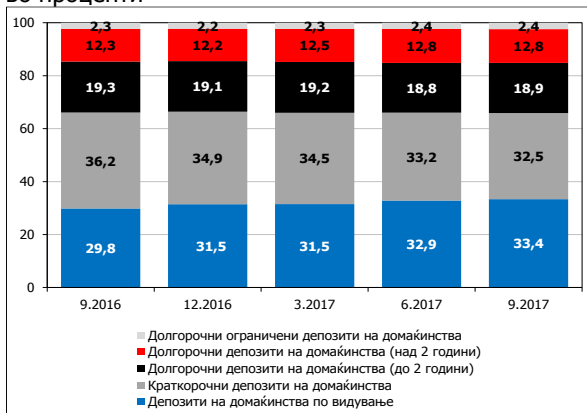

Графикон бр. 73 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 74 Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2017 година, растот на депозитите по видување, иако забавен, и натаму, има најголем придонес во зголемувањето на вкупните депозити. Сепак, долгорочните депозити го забрзаа растот, а придонесот на краткорочните депозити во депозитниот раст и натаму е негативен. Во третиот квартал од 2017 година, краткорочните⁶⁶ депозити бележат негативна стапка на раст (-2,9%), при што износот на нивно намалување (2.552 милиони денари) е многу сличен со кварталниот раст на депозитите по видување. Депозитите по видување се зголемија за 2.484 милиони денари (или 1,7%), што беше во поголем дел условено од депозитите на домаќинствата⁶⁷, и тоа пред сè девизните депозити. Долгорочните депозити остварија квартален раст од 1.340 милиони денари (или

⁶⁶ Придонесот на депозитите на нефинансиските друштва во кварталниот пад на краткорочните депозити изнесува 62,5%, а придонесот на депозитите на домаќинствата е помал и изнесува 32,9%.

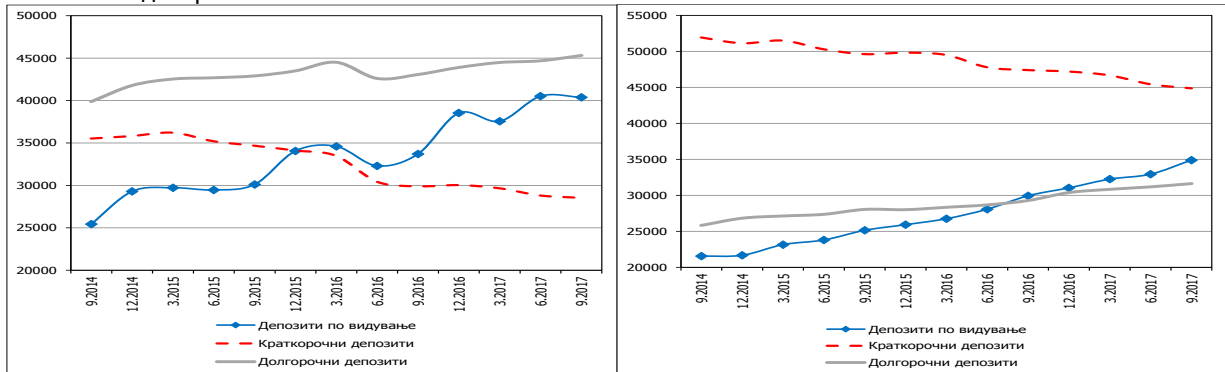
⁶⁷ Кварталниот раст на депозитите по видување во поголем дел беше определен од растот на девизните депозити на домаќинствата (за 1.950 милиони денари, или 5,9%) и во помал дел од растот на денарските депозити на нефинансиските друштва (за 1.576 милиони денари, или 3,6%).

1,5%), којшто во најголем дел (81%) е условен од депозитите на домаќинствата⁶⁸.

Графикон бр. 75

Денарски депозити (лево) и девизни депозити (десно) на домаќинствата, според рочност во милиони денари

Анализата на рочната и валутната структура на депозитите од домаќинства упатува на депозитите по видување, како најбрзорастечка компонента, во изминатиот период, како кај денарските, така и кај девизните депозити од овој сектор. Притоа, денарските депозити по видување покажуваат поголема нестабилност, веројатно затоа што физичките лица ги чуваат своите средства кај банките во ваква форма заради правење трансакции (плаќања).

Трансакцискиот мотив е послабо изразен кај девизните депозити по видување, коишто бележат силен, но стабилен раст во изминатиот период. Краткорочните депозити бележат континуиран надолен тренд, независно од валутата, за сметка на растот на долгорочните депозити. Причините за погореопишаните движења во структурата на депозитите од домаќинствата треба да се бараат во прилично ниските и сè уште опаѓачки каматни стапки на депозитите, како и психолошките притисоци поттикнати од одделните кризни епизоди во домашни (домашната политичка криза) или пошироки услови (пр. грчката криза).

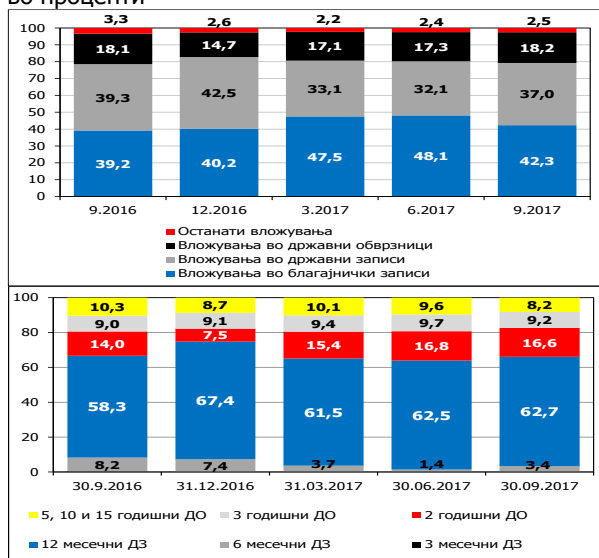
⁶⁸ Кварталниот раст на долгорочните депозити на домаќинствата изнесува 1.085 милиони денари (или 1,4%), каде што придонесот на денарските депозити изнесува 58,2%, а придонесот на девизните депозити е помал и изнесува 41,8%.

1.3 Останати активности

Во третиот квартал од 2017 година, вложувањата на банките во хартии од вредност⁶⁹ (според нето сметководствената вредност), забележаа намалување за 3.301 милион денари (или 5,3%), додека нивното учество во вкупната актива на банките изнесува 14,2% и е непроменето во споредба со 30.6.2017 година. Позначителниот квартален пад на вложувањата на банките во благајнички записи (за 4.994 милиони денари, или за 16,7%) имаше најголем придонес во намалувањето на вкупното портфолио на хартии од вредност (во третиот квартал од 2017 година, Народната банка го намали понудениот⁷⁰ износ на благајнички записи, при непроменета каматна стапка од 3,25%). Намалување од 68 милиони денари (или 0,6%) се забележа и кај вложувањата на банките во домашни долгорочни должнички хартии од вредност (петгодишните, десетгодишните и петнаесетгодишните државни обврзници). Наспроти тоа, вложувањата на банките во државни записи се зголемија за 1.792 милиона денари (или за 9%).

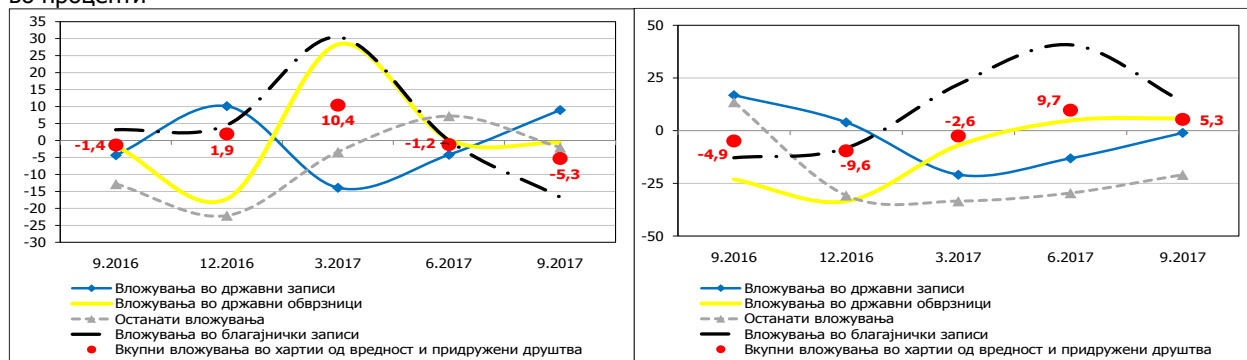
Графикон бр. 76 Структура на портфолиото на хартии од вредност (горе) и рочна структура на вложувањата во државни хартии од вредност (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 77

Квартална (лево) и годишна (десно) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

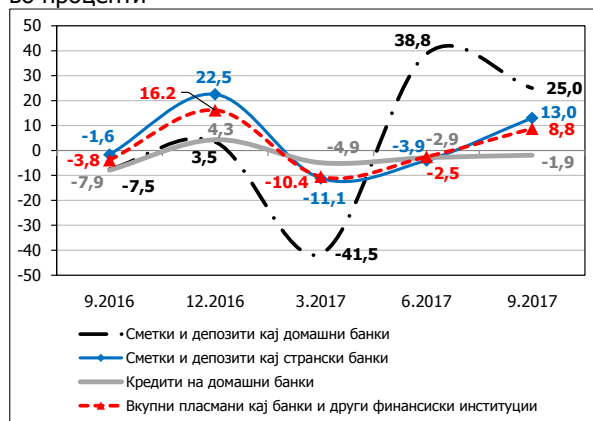
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶⁹ Вклучително и вложувања во придружени друштва.

⁷⁰ Народната банка изврши намалување на понудениот износ на благајнички записи во јули 2017 година (од 30.000 милиони денари на 27.500 милиони денари) и во август 2017 година (од 27.500 милиони денари на 25.000 милиони денари).

Во третиот квартал од 2017 година, пласманите кај банките и другите финансиски институции забележаа зголемување (за 3.894 милиони денари, или за 8,8%), кое речиси целосно се должи на растот на салдата на редовните тековни сметки кај странските банки и растот на краткорочно орочените средства на домашните банки во странство. Наспроти тоа, кредитите на домашните банки бележат намалување како резултат на намалените долгорочни кредити кон домашните банки во странска валута (пласирани преку „МБПР“ АД Скопје).

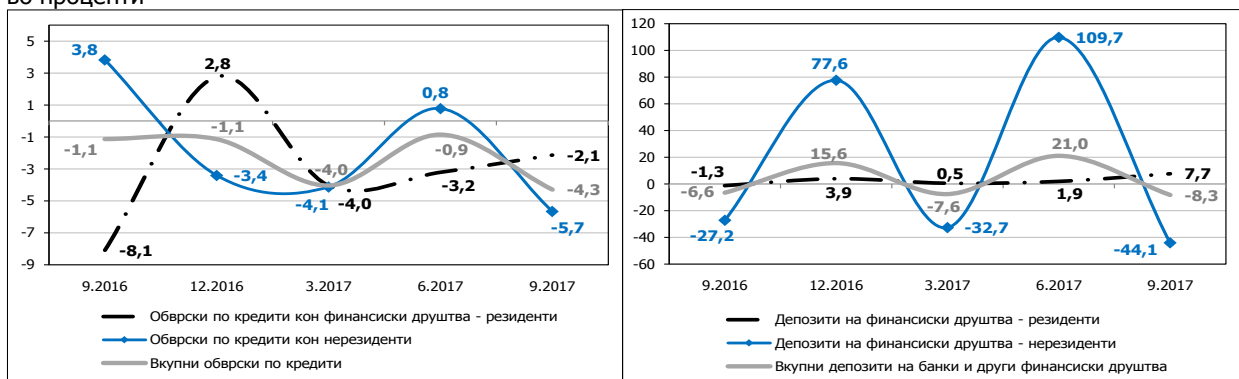
Графикон бр. 78
Квартална промена на пласманите кај финансиските институции во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во рамки на пасивата, намалените **обврски врз основа на кредити** (за 1.479 милиони денари, или за 4,3%) произлегуваат од намалените обврски по долгорочни кредити кон финансиски институции - нерезиденти за 1.734 милиони денари (раздолжување на „МБПР“ АД Скопје кон меѓународна финансиска институција и на една голема банка кон нејзината матична банка). Намалување, за 182 милиона денари, бележат и обврските врз основа на долгорочни кредити во странска валута кон домашните банки (заради раздолжување на другите домашни банки кон „МБПР“ АД Скопје). Од друга страна, обврските по краткорочни кредити во странска валута се зголемија, за 570 милиони денари, како резултат на зголемените обврски врз основа на кредити кон матичниот субјект на една голема банка.

Графикон бр. 79 Квартален раст на обврските врз основа на кредити (лево) и депозити од финансиските друштва (десно) во проценти

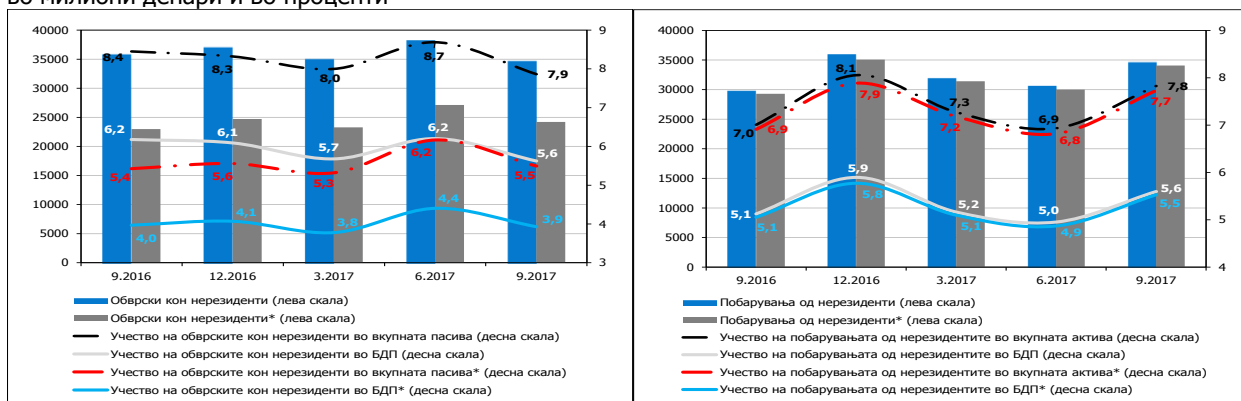
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите од банките и останатите финансиски институции, и натаму се многу мал извор на финансирање на банките, а нивното учество во вкупната пасива дополнително се намали во третиот квартал од 2017 година (и изнесува 4,6%). Депозитите од банките и останатите финансиски институции забележаа намалување од 1.828 милиони денари, или 8,3%, што произлегува од намалувањето на депозитите од матичните субјекти на банките (намалување на салдата на тековните сметки во денари кај матичниот субјект на една голема банка за исплата на дивиденда) и од намалувањето на краткорочните депозити во странска валута на нерезиденти (меѓународна финансиска институција).

Графикон бр. 80

Обврски (лево) кон и побарувања од (десно) нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Забелешка: „МБПР“ АД Скопје е исклучена.

Во третиот квартал од 2017 година, банкарскиот систем повеќе должи отколку што побарува од нерезидентите⁷¹ Сепак, обемот на активности коишто ги извршуваат домашните банки со нерезидентите е релативно мал. Побарувањата на банките од нерезиденти се зголемија за 3.973 милиони денари, или за 13%, а нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем достигна 7,8%.⁷² Ваквото зголемување произлегува од растот на салдата на редовните тековни сметки кај странските банки и растот на краткорочните депозити во странска валута. Од друга страна, **обврските на банките кон нерезидентите** остварија намалување за 3.562 милиона денари, или за 9,3% речиси целосно како резултат на намалувањето на депозитите од матичните субјекти на банките и краткорочните депозити во странска валута од една меѓународна финансиска институција. Притоа, учеството на обврските кон нерезиденти во вкупната пасива се намали и изнесува 7,9%. Доколку се исклучи „МБПР“ АД Скопје од оваа анализа, кварталното намалување на обврските на банките кон нерезидентите изнесува 2.919 милиони денари (или 10,8%), додека нивното учество во вкупната пасива е 5,5%.⁷³

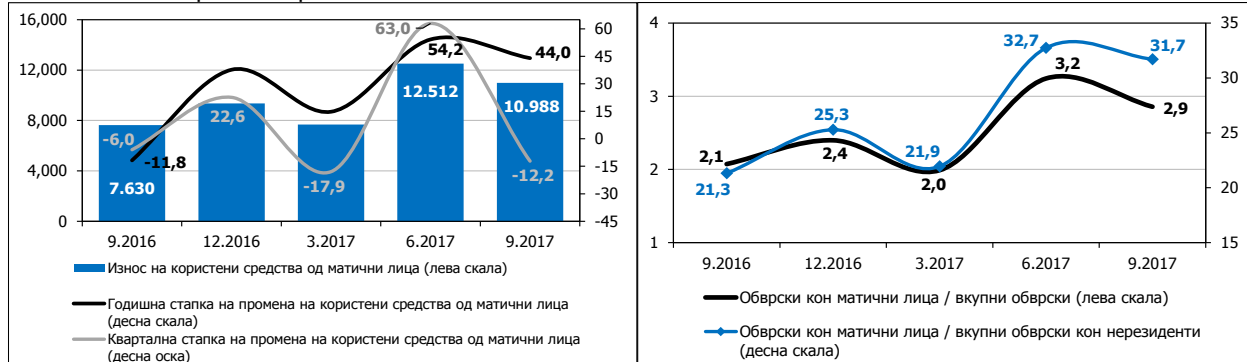
⁷¹ На 30.9.2017 година, девет од вкупно петнаесет банки се нето-должници кон нерезиденти.

⁷² Анализирано по поединечна банка, учеството на побарувањата на банките од нерезидентите во вкупната актива се движи во интервал од 1,0% до 19,4%.

⁷³ Анализирано по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон нерезидентите во вкупната пасива се движи во интервал од 0,1% до 17%. „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

Графикон бр. 81
Обврски кон матичните лица на банките
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

За македонските банки карактеристично е малото значење на изворите на финансирање обезбедени од матичните субјекти. По растот остварен во вториот квартал од годината, обврските на банките кон нивните матични субјекти квартално се намалија за 1.524 милиони денари (или за 12,2%), што во најголем дел е резултат на реализираната обврска за исплата на дивиденда од страна на една голема банка кон нејзиниот странски акционер. Со тоа, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридниите капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се намали на 2,9% и 31,7%⁷⁴, соодветно. Изворите на финансирање на банките од матичните субјекти најчесто се во форма на краткорочни депозити, долгорочни обврски по кредити и обврски врз основа на субординирани инструменти.

⁷⁴ Анализирano по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски кон нерезидентите се движи во интервал од 24,6% до 85,9%. Анализирano по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупната пасива се движи во интервал од 1% до 13,1%.

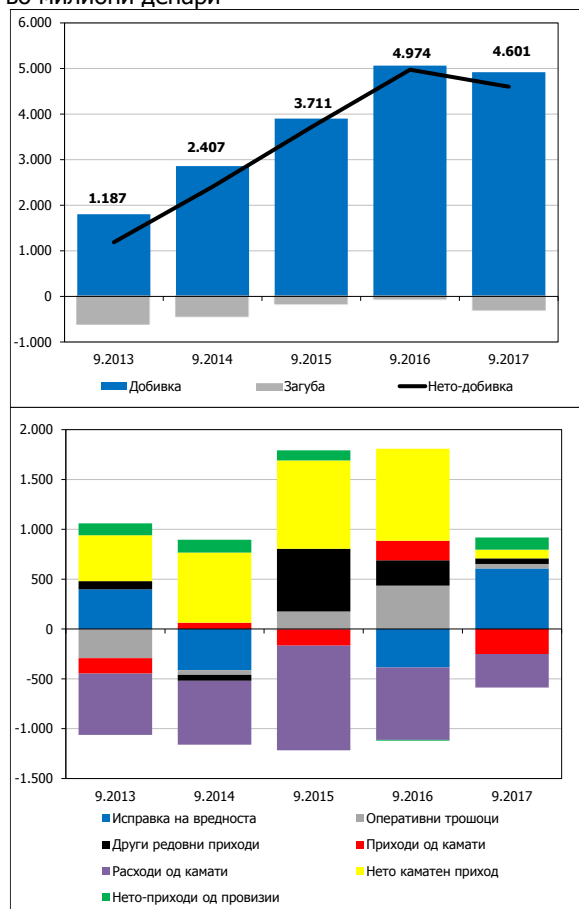

2. Профитабилност⁷⁵

Во првите девет месеци од 2017 година, банкарскиот систем на Република Македонија забележа помал финансиски резултат во споредба со истиот период од минатата година. Намалениот финансиски резултат е последица на зголемениот трошок за исправка на вредност на финансиските средства, како и забавениот раст на нето каматните приходи од нефинансиските субјекти. Во првите три квартали од 2017 година, некаматните приходи на банките, особено нето-приходите од провизии и надоместоци, имаа највисок придонес, од две третини, во растот на вкупните приходи од редовно работење. Оперативната ефикасност на банкарскиот систем бележи натамошно подобрување, но не доволно за да го надомести неповолното поместување кај трошоците за исправка на вредност и нето каматните приходи и да овозможи раст на добивката. Трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки на банките продолжи и во првите девет месеци од 2017 година.

Графикон бр. 82

Нето-добивка по оданочување (горе) и годишна промена на главните приходи и расходи (долу) во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

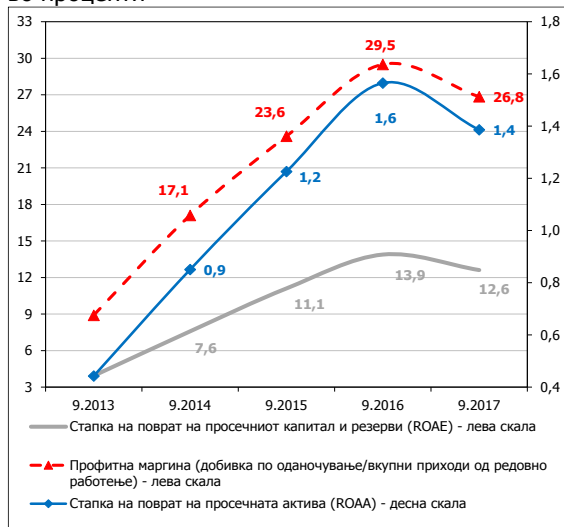
Нето-добивката по оданочување остварена во првите девет месеци од 2017 година изнесува 4,6 милијарди денари и за првпат по шестгодишниот континуирано висок раст, бележи намалување од 7,5% (или за 373 милиони денари), во споредба со истиот период од претходната година. Зголемениот трошок за исправка на вредноста, намалените нето каматни приходи од работењето со нефинансиските друштва и забавениот раст на нето каматните приходи од домаќинствата се клучните компоненти за намалениот финансиски резултат во првите девет месеци од тековната година.

⁷⁵ Сите податоци во овој дел од извештајот, коишто произлегуваат од билансот на успех на банките (приходи, расходи, добивка, загуба, итн.) се однесуваат на првите девет месеци од 2017 година, а нивната големина се споредува со истиот период од претходната, 2016 или од некоја друга година (во случај на графиконите). Податоците коишто произлегуваат од билансот на состојба (актива, кредити, депозити, капитал, итн.) или оние поврзани со висината на активните и пасивните каматни стапки, во овој дел од извештајот, се презентирани како просек од состојбите за првите девет месеци од 2017 година и така пресметаниот просек се споредува со просекот пресметан за првите девет месеци од 2016 или од некоја друга година. Доколку презентацијата на податоците е направена врз друга основа, различна од споменатава, којашто ќе биде нагласена во текстот.

Графикон бр. 83

Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви* и профитна маргина во проценти

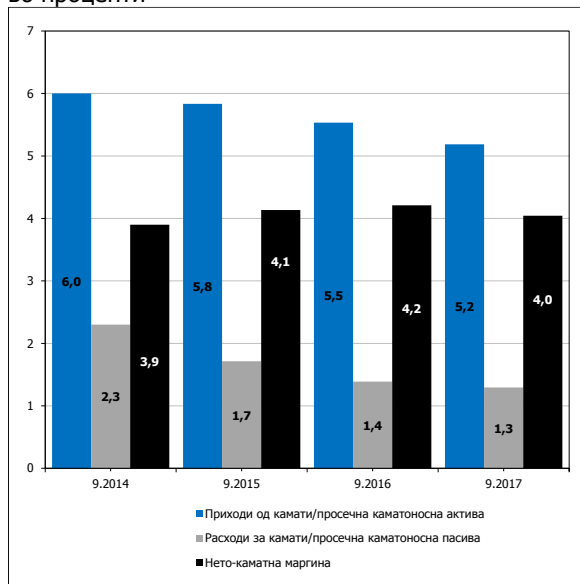

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Просечната актива и просечниот капитал и резерви се пресметани како просек од состојбата на активата, односно капиталот и резервите на крајот од третиот квартал од соодветната година и на крајот од претходната година.

Графикон бр. 84

Нето каматна маргина на ниво на банкарски систем во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Помалата добивка во првите три квартали од 2017 година предизвика намалување на стапките на поврат на просечната актива и на просечниот капитал⁷⁶ и резерви, како и на профитната маргина на банкарскиот систем. Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексот бр. 40.

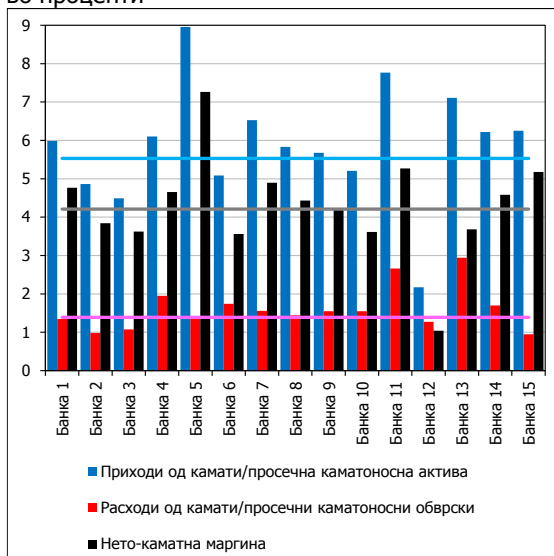
Стапката на нето каматна маргина забележа скроман пад од 0,2 процентни поена и на 30.9.2017 година е на ниво од 4%. Кредитно-депозитната активност со нефинансиските друштва даде најголем придонес во намалувањето на нето каматната маргина, што пак е една од причините за падот на добивката во првите девет месеци од 2017 година, споредено со истиот период од претходната година. Од друга страна, кредитно-депозитната активност на банките со домаќинствата имаше најголем придонес во креирањето на нето каматната маргина. Кредитната активност со секторот „домаќинства“ во првите девет месеци од 2017 година придонесе со близу 69% во вкупниот раст на просечната каматносна актива на банкарскиот систем, којашто е за 4,9% (или за 17.831 милиони денари) повисока во споредба со просечниот износ пресметан за истиот период од претходната, 2016, година.

Во услови на опаѓање на каматните стапки и скроман раст на кредитно-депозитната активност, банките се соочија со намалување на каматните приходи од 1,7% (или за 250 милиони денари), но истовремено ги намалија и каматните расходи, за 9,4% (или за 337 милиони денари), што доведе само до забавен раст на нето каматните приходи од 0,8%, или за 87 милиони денари (за споредба, нето каматните приходи во првите девет месеци од 2016 година беа за 923 милиони

⁷⁶ Во пресметката на стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви, просечната актива и просечниот капитал и резерви се пресметани како просек од состојбата на активата, односно капиталот и резервите на 31.12.2016 и на 30.9.2017.

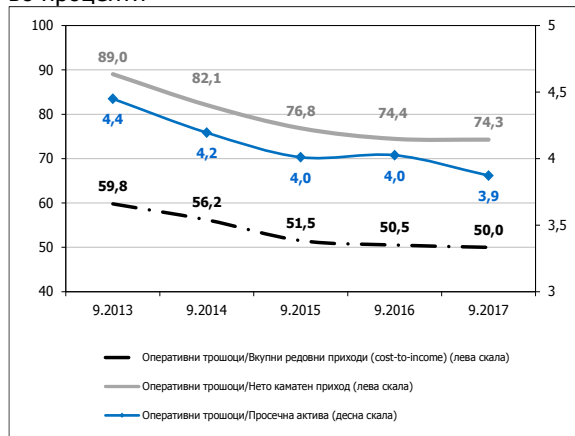

Графикон бр. 85
Нето каматна маргина по одделна банка,
со состојба на 30.9.2017 година
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Показателите на ниво на банкарскиот систем се презентирани со линии.

Графикон бр. 86
Показатели за оперативната ефикасност
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

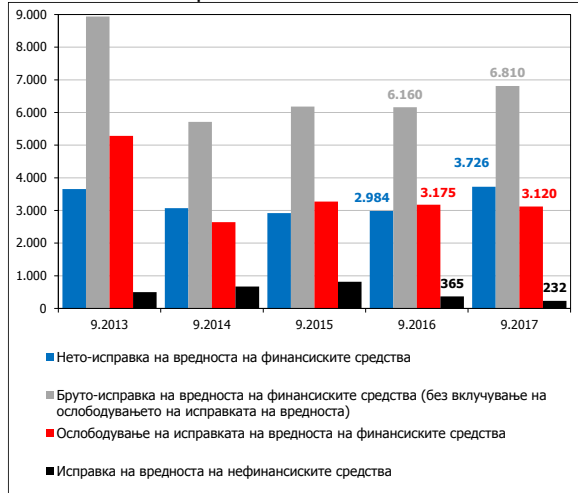
* Категоријата „вкупни редовни приходи“ ги опфаќа нето каматните приходи, нето-приходите од провизии и надоместоци, другите нето финансиски приходи и другите останати приходи.

денари или за 8,8% повисоки во споредба со истиот период од 2015 година). Воедно, нето каматните приходи придонесоа со само 23% во вкупниот раст на нето-добивката по оданочување (за споредба, овие приходи во првите девет месеци од 2016 година придонесоа со 73,1% во вкупниот раст на добивката во тој период, споредено со истиот период од 2015 година).

Според секторската структура, нето каматните приходи од работата со домаќинствата се зголемија најмногу (706 милиони денари или за 15,9%), но сепак и нивниот раст бележи забавување (растот е за 288 милиони денари, или за 13 процентни поени послаб во споредба со истиот период од претходната година). Имено, банките успеаја да ги зголемат каматните приходи од домаќинствата за 373 милиони денари, или за 5,8% (во минатата година, овој раст изнесуваше 451 милион денари или 7,5%) и истовремено да ги намалат каматните расходи за 333 милиони денари, или за 16,2% (минатата година, ова намалување изнесуваше 543 милиони денари или 20,9%). Нето каматните приходи од нефинансиските друштва се намалија за 482 милиони денари, или за 8,4% (нето каматните приходи од нефинансиските друштва се намалија и во првите девет месеци од 2016 година, но ова намалување беше помало и изнесуваше 146 милиони денари или 2,5%) и најмногу придонесоа за забавениот раст на вкупните нето каматни приходи. Имено, во првите три квартали од 2017 година, каматните приходи од нефинансиските друштва се намалени за 463 милиони денари, или за 7,5% (во истиот период од минатата година, каматните приходи од нефинансиските друштва беа помали за 203 милиони денари), додека каматните расходи од овој сектор се зголемени за 19 милиони денари (во истиот период од минатата година, каматните расходи од нефинансиските друштва беа намалени за 57 милиони денари). Извесен придонес во зголемувањето на нето каматните приходи имаше и секторот на финансиски

Графикон бр. 87

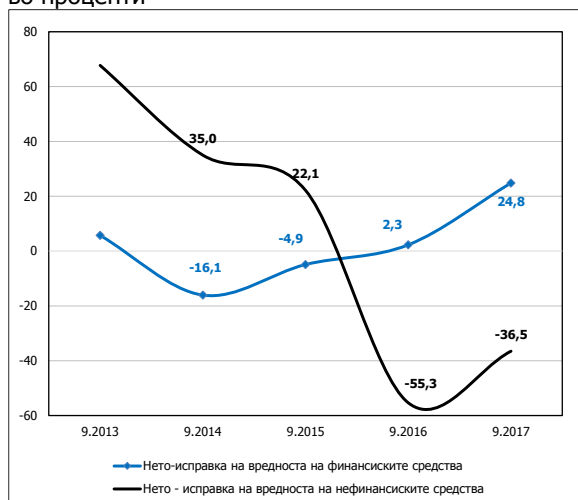
Износ на промена на трошоците за исправка на вредност на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 88

Годишни стапки на промена на нето трошоците за исправка на вредност на финансиските и нефинансиските средства во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени

институции, и тоа пред сè како резултат на повисокиот просечен износ на пласманите во благајнички записи на НБРМ во првите девет месеци од 2017 година (споредено со истиот период од минатата година).

Оперативната ефикасност на банките бележи минимално подобрување, што е резултат на побавниот раст на оперативните трошоци во споредба со приходите и просечната актива на банкарскиот систем. Оперативните трошоци на банките во првите девет месеци од 2017 година се поголеми за само 0,5% (или за 44,5 милиони денари) во споредба со истиот период од претходната, 2016 година. Растот на оперативните трошоци најмногу е последица на зголемувањето на општите административни трошоци (3,5% или 91 милион денари), како и поради зголемените трошоци за вработените (54 милиони денари или 1,6%) и трошоците за амортизација (7,2% или 53 милиони денари). Истовремено, останатите оперативни трошоци се позначително намалени за 190 милиони денари (пред сè, кај трошоците за останати резервирања и расходите врз други основи⁷⁷) Вкупните приходи од редовно работење на банките исто така забележаа скроман раст од 266 милиони денари или за 1,6% (во првите девет месеци од 2016 година, овие приходи беа за 1.170 милиони денари или за 7,4% повисоки во споредба со истиот период од 2015 година), а за одбележување е дека некаматните приходи на банките, особено нето-приходите од провизии, дадоа најголем придонес, од околу две третини, во растот на вкупните приходи од редовно работење.

Во првите девет месеци од 2017 година доаѓа до значително зголемување на вкупните трошоци (нето⁷⁸) за исправка на вредноста од 18,2% (или за

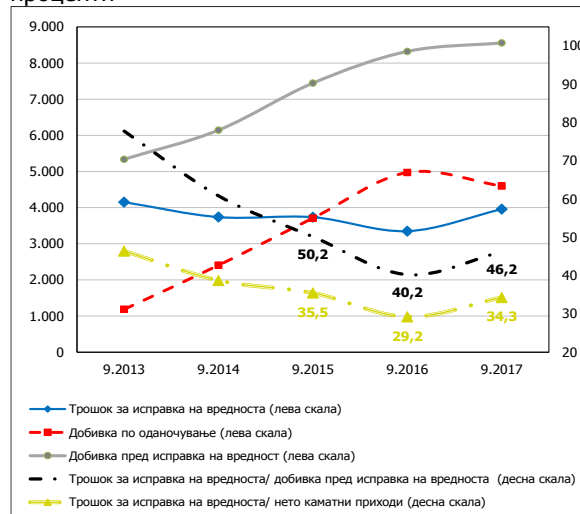
⁷⁷ Категоријата останати оперативни трошоци ги опфаќа трошоците наменети за посебна резерва за вонбилансна изложеност, трошоците за останати резервирања и расходите по други основи.

⁷⁸ Трошоците за исправката на вредноста се прикажани на нето основа и ги опфаќаат извршената исправка на вредност (загуба поради оштетување) намалена за ослободувањето на исправката на вредноста (загубата поради оштетување).

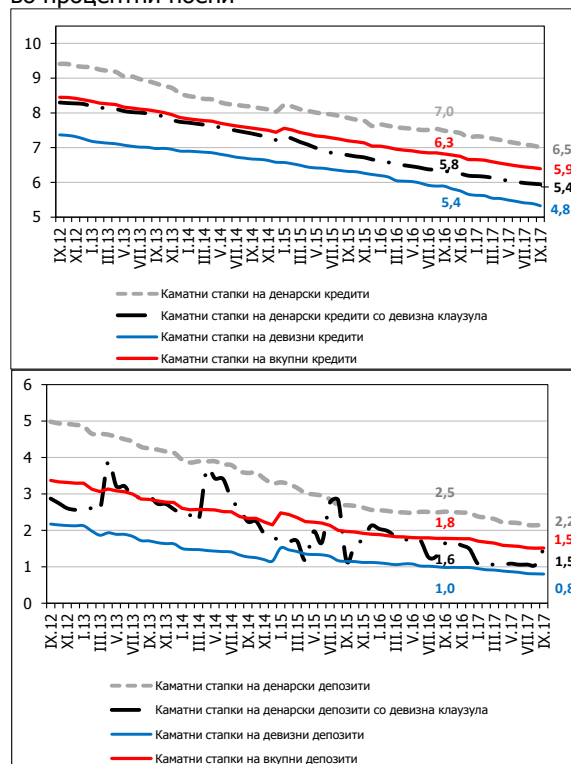
Графикон бр. 89

Показатели за соодносот меѓу трошоците за исправка на вредност, од една и добивката и нето каматните приходи, од друга страна во проценти проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 90 Месечна фреквенција на активните (горе) и пасивните каматни стапки (долу) во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

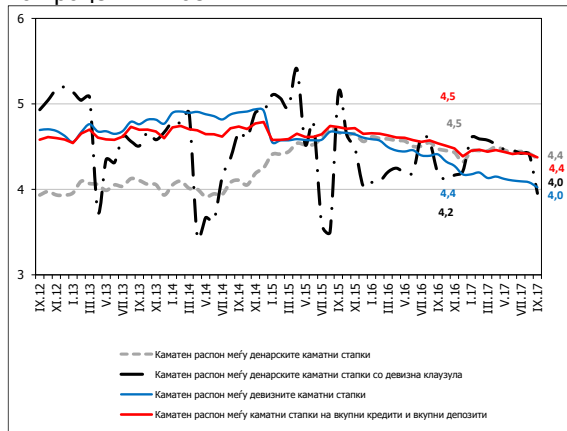
608 милиони денари) во споредба со истиот период од претходната, 2016 година и истовремено овој трошок имаше најголем придонес за намалувањето на остварената добивка на банките. Зголемените трошоци (нето) за исправка на вредност потекнуваат од направените повисоки трошоци (нето) за исправка на вредноста на финансиските средства (раст од 741 милион денари или за 24,8%), што пак е последица на влошената кредитоспособност на клиенти од дејностите производството на метали, машини, алати и опрема, прехранбената индустрија и трговијата на големо и мало, во септември 2017 година. Наспроти тоа, трошоците (нето) за исправка на вредност на нефинансиските средства бележат намалување од 133 милиони денари (или за 36,5%) што произлегува од продажбите на претходно преземен имот врз основа на ненаплатени побарувања, и покрај позначителниот раст на преземените средства во месец септември 2017 година.

2.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Во периодот декември 2016 – септември 2017 година, активните и пасивните каматни стапки на банките и натаму бележат пад и во просек се помали за 0,4 и 0,2 процентни поени, соодветно, во споредба со истиот период од 2016 година. Просечната пондерирана активна каматна стапка за првите девет месеци од 2017 година изнесува 6,0% (6,4% за првите девет месеци од 2016 година), додека просечната пасивна каматна стапка за истиот период изнесува 1,6% (1,8% за првите девет месеци од 2016 година). Анализирани по валути, просечната пондерирана каматна стапка на денарските кредити со девизна клаузула бележи највисок пад, од 0,5 процентни поени. На страната на депозитите, највисок пад, од 0,6 процентни поени, бележи просечната пондерирана каматна стапка на денарските депозити со девизна клаузула.

Графикон бр. 91
Месечна фреквенција на каматните
распони, според валутата
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во септември, 2017 година, распонот меѓу активните и пасивните каматни стапки изнесува 4,4 процентни поени што претставува исто ниво на каматен распон во споредба со декември 2016 година. Меѓутоа, просечниот распон меѓу активните и пасивните каматни стапки за првите девет месеци од 2017 година (4,4%) е намален за 0,2 процентни поена, во споредба со истиот период од 2016 година (4,6%). Повремени осцилации се забележуваат кај каматниот распон меѓу денарските каматни стапки со девизна клаузула и произлегуваат од поголемата променливост на каматните стапки за денарските депозити со девизна клаузула, коишто банките многу ретко ги нудат како депозитен производ за своите клиенти⁷⁹.

⁷⁹ Во првите три квартали од 2017 година се забележува пад кај денарските депозити со девизна клаузула за 44,5% (или за 464 милиони денари) во споредба со истиот период од 2016 година. Просечното учество на овие депозити во вкупните депозити е маргинално, односно 0,2%.

АНЕКСИ